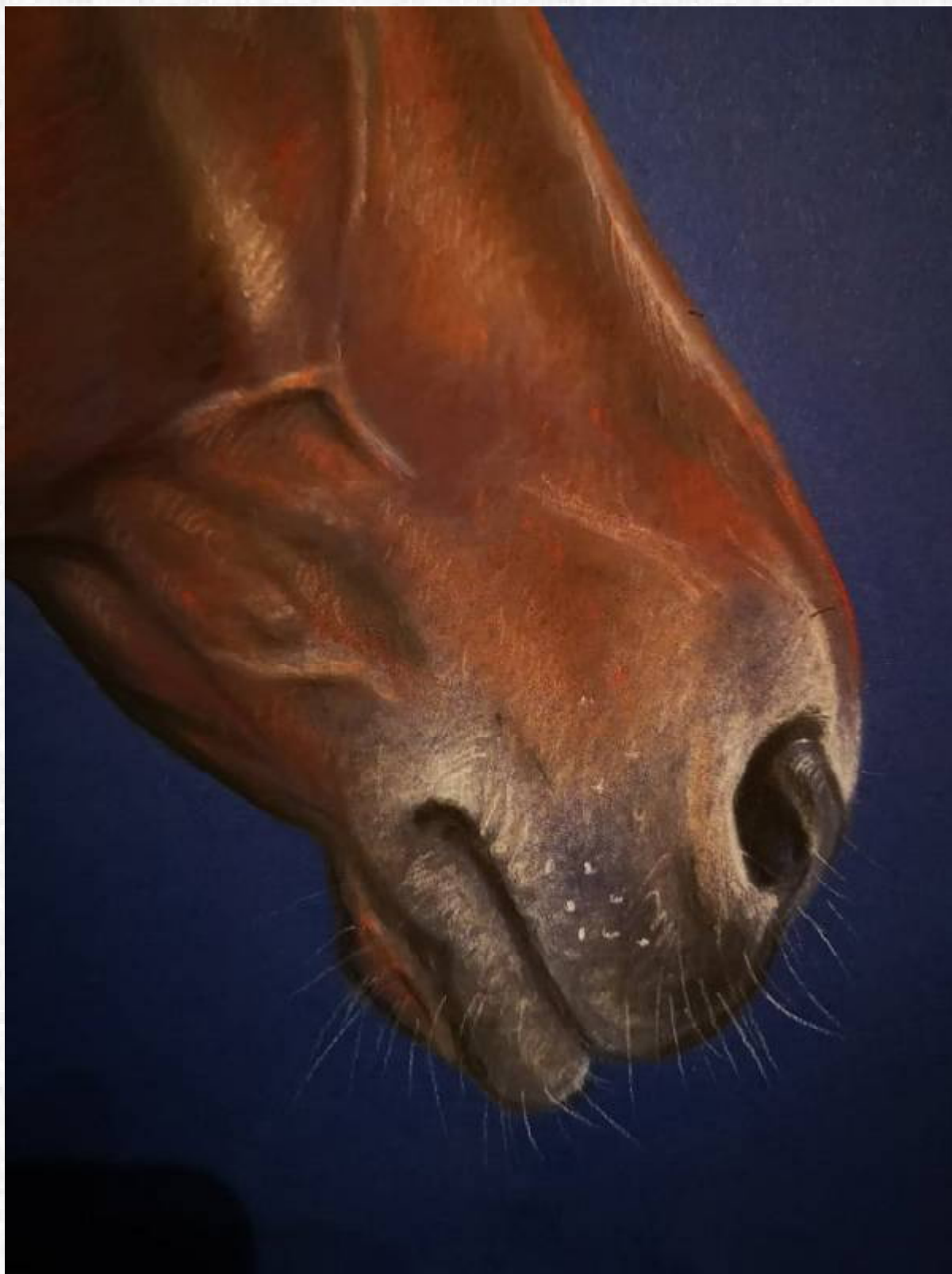

BÖRZSÖNYI HELIKON

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

XV. évfolyam 4. szám, 2020 április

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Koczka Dorottya pasztellkréta rajza

Tartalom:

- Csáky Károly:**Fecskehessegetés; (vers) 3
Dr. Koczó József: Emlékeink az Esztergomi főegyházmegye egykori Honti főesperességének múltjából XIII.; (képes helytörténeti írás) 4-15
Csáky Károly:Egyletek, egyesületek, társulatok, klubok, könyvtárak Ipolyságon I.; (képes helytörténeti írás) 16-28
Végh József mkl:Bereczki Máté pomológus, a márciusi ifjak egyike; (képes helytörténeti írás) 30-38
Petrozsényi Nagy Pál:Én, Petrozsényi Nagy Pál I. rész; (önéletrajzi dokumentumregény folytatásokban) 42-52
Kovács T. István:Jelzőlog; (írás) 54-57
Kő-Szabó Imre:A házasság; (írás) 57-58
Börzsönyi Erika:Kemény kobak; (írás) 59
Lőrincz Sarolta Aranka:Az öreg palóc halász; A kópé, palóc Lúdas Matyi élettörténetei; A magyar igazság halála; (novellák) Futnék; (vers) 60-69
Bemutatjuk: Koczka Dorottya grafikus 70-75
Siska Péter:Farce; (vers) 76
Hörömpő Gergely:Kárpátalja; (vers) 77
ifj. Cservenák Mihály György:Karbunkulus; (vers) 78
Kiss Anna Mária:Szegény öregek panaszai, járvány idején; (vers) 79
Végh Tamás:A régi ugaron; (vers) 80-81
H. Turi Klára:Bánk boldogtalan földje; (vers) 82
Székács László:Éhes vagyok; (vers) 83
Horváth Ödön:Esti rózsák között; (vers) 84
B. Tóth Klára:Napfénymegálló; (vers) 85
Fellinger Károly:Rántott hús; Bátorság; Bújócska; Seprő; (gyerekversek) 86-87
Fetykó Judit:Kötőrők (Aranyásók); (vers) 88
Elbert Anita:A varázsfű; (vers) 89
Pályázatok; 90-91
Könyvajánló; 92-95
Karaffa Gyula:kőbe...; fel...; hit...; para-doxa...; (l)élek...; (versek) 96
Impresszum; 97

E havi számunkat a Drégelypalánkon élő és alkotó grafikus, **Koczka Dorottya** rajzainak-festményeinek fotóival díszítettük. Köszönet és hála a fotók közzlésének lehetőségéért! A Szerk.

CSÁKY KÁROLY***Fecskehessegetés***

És újra megjöttek
a viharverték,
a mindenünnen
eltérítettek,
kitaszított madarai
Máriának,
kik ha kell,
tenger hullámai felett
cikáznak,
és tudják
a távolban is,
mikor lesz itt tavasz:
reménye
s éke
a visszatérésnek.

Itt vannak hát
újra ők,
a szálláskeresők,
de jaj, erkélyek alatt,
ablakok homlokán
fehér lapokat csörget
a szél,
s hiába közel már
a vihar,
helyet nektek nem ad
e hamis tisztaság,
mert a száanalom
minden fedél
alól kiszállt,
mint mikor
a Szentcsalád
fedél után kiált.

2019.ápr.17.

Dr. KOCZÓ JÓZSEF**Emlékeink az Esztergomi főegyházmegye egykori Honti főesperességének múltjából XIII.****27. Az Esztergomi főegyházmegye Honti főesperességének szentegyházai és lelkipásztorai az 1842. évi sematizmusban (folytatás)****III. Középső-Honti kerület**

Esperes: Jánoska János

Parókiák20. **Csáb** (Csab) falu; ma: Čebovce, Szlovákia

Alapítás: 1755; védőszentje: Mária, Angyalok királynője; nyelv: magyar; patrónus: Illésházy, Zichy, Balassa család; plébános: Könözsy György.

	R. kat.	Ev.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	538	6	5	42
Filiákban: Keszihócz fil. egyh.	490	158	12	30
Felső-Pribél ev. oratórium	30	281	4	
<u>Bik (külterület)</u>	<u>5</u>			
Összesen	1063	445	21	72

21. **Csábrágh** (Csábrág) vár ; ma: Csábrágvarbók, Čabradský Vrbovok, Szlovákia

Alapítás: áthelyezés 1823-ban Csallból; védőszentje: Szent István király; nyelv: szlovák; patrónus: herceg Saxo-Coburg Ferdinánd; plébános: Schormann János.

	R. kat.	Ev.	Isk.
Anyaegyházban	76	2	6
Filiákban: Csall ev. oratórium	16	830	
Csábrágvarbók ev. oratórium	24	400	
Apa/fal/va	2	327	
Bellej major	31	2	
<u>Konszkó kunyhó</u>	<u>11</u>		
Összesen	160	1561	6

22. **Drégely** (Dregel, Palánk) falu; ma: Drégelypalánk

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Szent Erzsébet; nyelv: magyar; patrónus: esztergomi érsek; plébános: Jánoska János.

	R. kat.	G. kel.	Ev.	Isk.
Anyaegyházban	951			80
Filiákban: Hidvégh fil. egyh.	926			70
Honth fil. egyh.	679			38
Palánk	602	3		
Vecze fil. egyh.	612		296	20
Nyéres major	21			
Soós-Út (külterület)	4			

Csitár malom	6			
<u>Ipoly malom</u>	<u>10</u>			
Összesen	3811	3	296	208

23. **Ipoly-Födémes** (Ipolyfödémes, Födémes, Feghimes) falu; ma: Ipeľske Úľany, Szlovákia

Alapítás: 1805; védőszentje: Szent Mihály arkangyal; nyelv: magyar; patrónus: vallásalap; adminisztrátor: Faragó Gáspár.

	R. kat.	Ev.	Isk.
Anyae gyházban	412	5	26
Filiában: Kelenye fil. egyh.	291	12	15
Födémesi malom	5		
<u>Kelenyei malom</u>	<u>4</u>		
Összesen	712	17	41

24. **Hrussó** (Balogrussó, Hrussova, Magasmajtény) falu; ma: Hrušov, Szlovákia

Alapítás: 1811; védőszentje: Mindenszentek; nyelv: szlovák; patrónus: vallásalap; adminisztrátor: Haiszl Ferenc.

R. kat. Isk.

Anyae gyházban 630 45

25. **Keökeszi** (Kökeszi, Kökeszi) falu; ma: Kamenné Kosihy, Szlovákia

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Szent Márton püspök; nyelv: magyar; patrónus: több birtokos; plébános: Petróczy Pál.

	R kat.	Ev.	Izt.	Isk.
Anyae gyházban	169	8	9	10
Filiákban: Gyürky	146	9	4	8
Sirak	271	40	6	6
Szelény	334	10	14	18
<u>Terbegecz fil. egyh.</u>	<u>223</u>	<u>68</u>	<u>4</u>	<u>12</u>
Összesen	1143	135	37	54

26. **Házás-Nénye** (Házasnénye, Nénye, Nenince, Lukanénye) falu; ma: Nenince, Szlovákia

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Mindenszentek; nyelv: magyar; patrónus: több birtokos; plébános: Kovács János.

	R. kat.	Ev.	Izt.	Isk.
Anyae gyházban	114	15	5	20
Filiákban: Apáthi	107	4		4
Bátorfalu fil. egyh.	217	103	2	
Haraszi	110	46	4	15
Leszenye fil. egyh.	194	103		6
Luka-Nénye	333	18	6	4
Új-Falu	206	11	4	18
Csehi birtok	16	4		
Csurgó birtok	15	2		
Sülk birtok	17	14		
<u>Zabuska birtok</u>	<u>5</u>	<u>13</u>		
Összesen	1334	333	21	67

27. **Nyék** (Ipolynyék) falu; ma: Vinica, Szlovákia

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Szent István király; nyelv: magyar; patrónus: esztergomi káptalan; plébános: Gyürky János.

	R. kat.	Ev.	Ref.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	1317	28	4	17	78
Filiákban: Inám fil. egyh.	573	8		4	31
Ipoly-Balogh fil. egyh.	510	6		15	40
<u>Léklincz birtok</u>	<u>48</u>				
Összesen	2448	42	4	36	149

28. **Palást** (Palast) falu; ma: Plášťovce, Szlovákia

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Szent György; nyelv: magyar; patrónus: több birtokos; plébános: Pásztor János.

	R. kat.	Ev.	Ref.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	928	65	1	4	40
Filiákban: Gárdony birtok	63	7			
<u>Óvár birtok</u>	<u>18</u>	<u>1</u>			
Összesen	1009	73	1	4	40

29. **Alsó-Palojta** (Alsópalojta, Alsó Palojta) falu; ma: Dolné Plachtince, Szlovákia

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Szent Márton püspök; nyelv: szlovák; patrónus: rozsnói káptalan; plébános: Gyürky Vince.

	R. kat.	Ev.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	692	5		40
Filiákban: Nagykürtös ev. orat.	118	568		
Felső-Palojta	23	274		
Közép-Palojta ev. oratórium	38	660	3	
Alsó-Pribél	36	466		
Priklak	20	75	4	
Skránik major	15	7		
<u>Hreczén birtok</u>	<u>3</u>			
Összesen	945	2055	7	40

30. **Alsó-Rakonca** (Alsóakonca, Alsó Rakonca) falu; ma: Dolné Rykynčice, Szlovákia

Alapítás: 1787; védőszentje: Szűz Mária szeplőtelen fogantatása; nyelv: szlovák; patrónus: Pozsonyi Szent István szeminárium; plébános: Vallus János.

	R. kat.	Ev.	Isk.
Anyaegyházban	588	10	46
Filiákban: F.-Rakonca ev. orat.	35	353	
<u>Méznevelő ev. oratórium</u>	<u>32</u>	<u>316</u>	
Összesen	655	679	46

31. **Ipoly-Ságh** (Ipolyság, Sagh) mezőváros; ma: Šahy, Szlovákia

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Nagyboldogasszony; nyelv: magyar; patrónus: rozsnói káptalan; plébános: Vaigeth Mihály.

	R. kat.	G. kel.	Ev.	Ref.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	1661	11	49	3	36	109
Filiákban: Tesmagh fil. egyh.	679				9	30

Lipócz birtok	17					
Olvár birtok	34		1			
<u>Szurdok birtok</u>	<u>50</u>					
Összesen	2441	11	50	3	45	139

32. **Ipoly-Szécsénke** (Ipolszécsénke, Ipolszécsényke, Széchén, Szichinke) falu; ma: Sečianky Ipeľské, Szlovákia

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Szent Kozma és Damján; nyelv: magyar; patrónus: több birtokos; plébános: Pónitz József.

	R. kat.	Ev.	Ref.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	330	10	3		23
Filiákban: Nagyfalu	342	14		4	32
Messzelátó juhakol	12				
<u>Kajonrét</u>	<u>13</u>				
Összesen	697	24	3	4	55

33. **Felső-Thúr** (Felsőtúr, Fölső Thur) falu; ma: Horné Túrovce, Szlovákia

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Szent Jakab apostol; nyelv: magyar; patrónus: több birtokos; plébános: Csicsmanczay József.

	R. kat.	Ev.	Ref.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	333	5		4	23
Filiákban: Kis-Thúr	190	4		1	
<u>Közép-Thúr f. egyh.</u>	<u>160</u>	<u>8</u>	<u>4</u>		<u>14</u>
Összesen	683	17	4	5	37

34. **Nagy-Tsalamia** (Nagycsalomja, Nagy Csalomia) falu Ma: Veľká Čalomija, Szlovákia

Alapítás: 1795; védőszentje: Mindenszentek; nyelv: magyar; patrónus: több birtokos; plébános: Zsille László.

	R. kat.	Ev.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	465	195	2	25
Filiákban: Ipoly-Keszy fil. egyh.	420	44		20
Kóvár fil. egyh.	312	101	4	22
Kis-Tsalamia ev. oratórium	38	597		
Fityke birtok	8			
<u>Szobók birtok</u>	<u>13</u>	<u>10</u>		
Összesen	1256	947	6	67

A kerület vallást követő lelkei összesen:

Kat.	G. kel.	Ev.	Ref.	Izr.	Isk.
18987	14	6674	15	186	1066

A plébános *együttműködő munkatársa* (cooperator, káplán): Drégely-Palánkon Balogh János, Láncz Gábor; Nyéken Zelinka János; Ipoly-Sághon Várffy Károly.

*

IV. Alsó-Hont Ipolyi kerület

Esperes: Szitkey József

Parókiák

35. **Baka-Bánya** (Bakabánya, Buka, Német Bakabánya) szabad királyi város; ma: Pukanec, Szlovákia
Alapítás: régi egyház; védőszentje: Szent Miklós püspök; nyelv: szlovák; patrónus: városi magisztrátus;
plébános: Fischer György.

	R. kat.	Ev.	Ref.	Isk.
Anyaegyházban ev. oratórium	852	1625	2	30
Filiákban: Bagonya ev. oratórium	53	553	5	
Ásványörlő malmok	55	20		
Steinbach	4	1		
Felső-Prandorf ev. oratórium	25	433		
<u>Uhliszko</u>	<u>416</u>	<u>22</u>		<u>31</u>
Összesen	1405	2654	7	61

36. **Báth** (Bát, Bath) mezőváros; ma: Bátovce, Szlovákia

Alapítás: 1070; védőszentje: Szent Márton püspök; nyelv: szlovák; patrónus: herceg Eszterházy Pál;
parochus: Szitkey József.

	R. kat.	Ev.	Isk.
Anyaegyházban ev. oratórium	409	798	30
Filiákban: Derzsénye ev. oratórium	40	382	1
Élesfalu	55	94	3
Alsó-Prandorf alias Tóth-Baka	15	580	
Tisti Domb birtok	3	5	
Vínár birtok	19		
<u>Machov Patak külterület</u>	<u>1</u>	<u>3</u>	
Összesen	542	1862	34

37. **Deménd** (Déménd, Demend) falu; ma: Demandice, Szlovákia

Alapítás: 1387; védőszentje: Szent Mihály arkangyal; nyelv: magyar, szlovák, német; patrónus: több birtokos; plébános: Zaffiry József.

	R. kat.	Ev.	Ref.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	544	16	8	10	48
Filiákban:					
Magyarad fil. egyh.	175	25		6	
Százd fil. egyh.; ev. oratórium	420	208	1		16
Új-világ major	6				
Hébecz fil. egyh., elhagyatott helyl					
<u>Csárda</u>	<u>1</u>	<u>2</u>			
Összesen	1147	251	9	16	64

38. **Egegh** (Egeg, Eghegh) falu; ma: Hokovce, Szlovákia

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Szent Péter és Pál; nyelv: magyar; patrónus: besztercebányai káptalan;
plébános: Mechler József.

	R. kat.	Ev.	Ref.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	377	5			32
Filiákban: Gyűgy	49	47	1		
Mere	33	142			
Szalatnya fil. egyh.	350	18			28

Alsó-Terény	42	182		4	
Felső-Terény	66	251			
Királyfia birtok	77	8			
Korbász birtok	12				
<u>Nagy-Pallag birtok</u>	<u>8</u>				
Összesen	1014	653	1	4	60

39. **Füzes-Gyarmat** (Hontfüzesgyarmat, Gyarmath, Füzes-Gyarmath, Füzesgyarmat) falu; ma: Hontianska Vrbica, Szlovákia

Alapítás: 1769; védőszentje: Szent Márton püspök; nyelv: magyar, szlovák; patrónus: esztergomi érsek; plébános: Menyhárt Ferenc.

	R. kat.	Ev.	Ref.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban ref. oratórium	186	14	690	5	14
Filiákban: A-Fegyvernek ref. orat.	32	3	261		2
Felső-Fegyvernek	156	82	72	10	13
<u>Kis-Peszek</u>	<u>98</u>	<u>1</u>	<u>8</u>	<u>2</u>	<u>10</u>
Összesen	472	100	1031	17	39

40. **Gyerk** (Györk) falu; ma: Hrkovce, Szlovákia

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Szent Katalin; nyelv: magyar; patrónus: esztergomi káptalan; plébános: Gátser József.

	R. kat.	Ev.	Ref.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	468				35
Filiákban: Horváthy fil. egyh.	268	14		10	
<u>Tompa</u>	<u>178</u>	<u>12</u>	<u>1</u>	<u>3</u>	
Összesen	914	26	1	13	35

41. **Nagy-Kereskény** (Nagykereskény, Nagy Kereskin) falu; ma: Krškany, Szlovákia

Alapítás: 1808; védőszentje: Szent Anna; nyelv: szlovák, magyar, német; patrónus: vallásalap; adminisztrátor: Prohászka Mátyás.

	R. kat.	Ev.	Ref.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	287	29	1	3	21
Filiákban: Csank ev. oratórium	29	383			
Horhi ev. oratórium	89	120	107	4	
Kis-Kereskény	97	99			
Kis-Kér fil. egyh.	205	37	34		17
Varsány ref. orat.	129	23	11		
Csuda birtok	31				
Hradszka külterület	4	2			
Horhi külterület	1				
Szállás külterület	19				
Juhászat	43				
Kis-Kér malom	5				
<u>N-Kereskény malom</u>	<u>2</u>	<u>3</u>			
Összesen	941	696	153	7	38

42. **Nádass** (Hontnadas, Nadas) falu; ma: Hontianske Trstany, Szlovákia

Alapítás: 1430; védőszentje: Szent Bertalan; nyelv: szlovák, magyar; patrónus: besztercebányai káptalan; plébános: Reszka Flórián.

	R. kat.	Ev.	Ref.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	395	3		21	
Filiákban: Apáth-Maróth	31	197			
Bori ref. oratórium	142	46	138	9	
Dalmad fil. egyh.	335	11		4	15
Egyházas-Maróth ev. oratórium	53	215			
Szántó fil. egyh.	192	96	3		7
Szúd	62	201	2	6	
Herczeg birtok	12				
Hrondin birtok	10				
Litass birtok	11				
Macskás birtok	12	6			
<u>Rovnye juhászat</u>	<u>15</u>				
Összesen	1270	775	143	19	43

43. **Pecsenicz** (Hontbesenyőd, Pecsenic, Pechenek) falu; ma: Pečenice, Szlovákia

Alapítás: 1704; védőszentje: Kisboldogasszony; nyelv: szlovák; patrónus: besztercebányai káptalan; plébános: Stribila Alajos.

	R. kat.	Ev.	Isk.
Anyaegyházban	320	1	25
Filiákban: Alsó-Almás fil. egyh.	390	5	30
Felső-Almás ev. oratórium	4	495	
Fiókok: Kalinova major	7		
Dolina külterület	5		
<u>Luch malom</u>	<u>5</u>		
Összesen	726	506	55

44. **Alsó-Szemeréd** (Alsószemeréd, Alsó Szemeréd) falu; ma: Dolné Semerovce, Szlovákia

Alapítás: 1787; védőszentje: Keresztelő Szent János; nyelv: magyar; patrónus: vallásalap; plébános: Záhonyay János.

	R. kat.	Ev.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	866		10	28
Filiákban: F.-Szemeréd f. egyh.	270	56	1	
<u>Tartsány birtok</u>	<u>20</u>			
Összesen	1156	56	11	28

45. **Visk** (Ipolyvisk) falu; ma: Vyškovce nad Ipľom, Szlovákia

Alapítás: régi egyház; védőszentje: *Antiochiai* Szent Margit; nyelv: magyar; patrónus: Forgách és Eszterházy család; plébános: Forgách Ágost.

	R. kat.	Ev.	Ref.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	740	8		6	40
Filiákban: Tésa	145	1			5
Kis-Város juhászat	13		2		

<u>Őr-Hegy</u>	<u>11</u>				
Összesen	909	9	2	6	45

46. **Felső-Zsember** (Zember, Semberi) falu; ma: Žemberovce, Szlovákia

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Kisboldogasszony; nyelv: szlovák; patrónus: Boross Béla; plébános: Valmráth János.

	R. kat.	Ev.	Ref.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban ev. oratórium	281	290	1	11	12
Filiákban: Disznós	120	20			
Kálna-Borfő fil. egyh.	127	12			6
Tegzes-Borfő	76	88	12	4	
Alsó-Zsember	134	129		5	
<u>Cserepess birtok</u>	<u>28</u>				
Összesen	766	539	13	20	18

A kerület vallást követő lelkei összesen:

R. kat.	Ev.	Ref.	Izr.	Isk.
10762	8127	1390	118	520

A plébános *együttműködő munkatársa* (cooperator, káplán): Baka-Bányán Versegly Pál; Nádason ifj. Szabó József; Visken Bisiczky Károly.

*

V. Alsó-Hont Dunai kerület

Esperes: Csejtey József

Parókiák

47. **Bajta** (Bayta) falu; ma: Bajtava, Szlovákia

Alapítás: 1787; védőszentje: Kisboldogasszony; nyelv: magyar; patrónus: esztergomi érsek; plébános: Birkés György.

	R. kat.	Ev.	Isk.
Anyaegyházban	803	1	44
Filiákban: Leléd fil. egyh.	386		40
Vámház	5		
<u>Csárda</u>	<u>2</u>		
Összesen	1196	1	84

48. **Börzsöny** (Berzen, Börzen, Nagybörzsöny) mezőváros

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Szent Miklós püspök; nyelv: német, magyar; patrónus: esztergomi érsek; plébános: Hodermann Lajos.

	R. kat.	Ev.	Ref.	Isk.
Anyaegyházban ev. oratórium	653	672	2	70
Filiákban: Ganád birtok	49			
<u>Bánya külterület</u>	<u>22</u>			
Összesen	724	672	2	70

49. **Kiss-Gyarmath** (Kisgyarmat, Kis-Gyarmat) falu; ma: Sikenička, Szlovákia

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Szent Márton püspök; nyelv: magyar; patrónus: herceg Erdódi Pállfy Antal; plébános: Bányay János.

	R. kat.	Ref.	Izr.	Isk.	
Anyaegyházban			634	1	7 75
Filiákban: Kisölved ref. orat.			12	461	
Páld fil. egyh.			340		28
<u>Zalaba ref. oratórium</u>			46	199	4
Összesen			1032	661	11 103

50. **Helemba** (Hellemba) falu; ma: Chľaba, Szlovákia

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Szent Imre; nyelv: magyar; patrónus: esztergomi káptalan; plébános: Lozicky Lajos.

	R. kat.	Isk.
Anyaegyházban	662	47

51. **Kemencze** (Kemence) falu

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Kisboldogasszony; nyelv: magyar; patrónus: esztergomi érsek; plébános: Csejtey József.

	R. kat.	Ref.	Isk.
Anyaegyházban	1034	1	Hiányzik!
Filiákban: Bernece fil. egyh.	800		H.
Baráti	302		
Perőcsény ref. orat.	32	H.	
Erdésház	10		
<u>Szarvas fogadó</u>	6		
Összesen	2184	1	

52. **Kós-Pallag** (Kóspallag) falu

Alapítás: 1787; védőszentje: Mária Szent neve; magyar, szlovák; patrónus: magyar királyi kamara; plébános: Csizmazia János.

	R. kat.	Isk.
Anyaegyházban	482	46
<u>Filiákban: Községi malom</u>	2	
Összesen	484	46

53. **Kövesd** (Garamkövesd) falu; ma: Kamenica nad Hronom, Szlovákia

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Szent Mihály arkangyal; nyelv: magyar, szlovák; patrónus: esztergomi érsek; plébános: Ordódy Teodor.

	R. kat.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	775		63
Filiákban: Kitsind fil. egyh.	476	3	42
Kövesd malom	7		
<u>Kitsind malom</u>	2		
Összesen	1260	3	105

54. **Nagy-Maros** (Maross, Nagymaros) királyi város

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Szent Kereszt felmagasztalása; nyelv: német, magyar, szlovák; Plébános: magyar királyi kamara; plébános: Chmelnicsek Miklós.

	R. kat.	Ref.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban ref. oratórium	2403	382	3	314

Filiákban: Kis Maros fil. egyh.	430			44
<u>Zebegény fil. egyh.</u>	<u>561</u>			<u>60</u>
Összesen	3394	382	3	418

55. **Nostra** (Márianosztra) falu

Alapítás: 1787; védőszentje: Nagyboldogasszony; nyelv: szlovák; patrónus: vallásalap; plébános: Pintér Antal.

	R. kat.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	650	3	36

56. **Pereszlény** (Pereszlin) falu; ma: Preseľany nad Ipl'om, Szlovákia

Alapítás: 1787; védőszentje: Szent Kereszt felmagasztalása; nyelv: magyar; patrónus: vallásalap; adminisztrátor: Kubiss József.

	R. kat.	Ev.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	464	20	5	42

57. **Ipoly-Szakállos** (Szakallos, Ipolyszakállos) falu; ma: Ipeľský Sokolec, Szlovákia

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Jézus Szent neve; nyelv: magyar; patrónus: Galántai herceg Esterházy Pál; plébános: Andorszeghy Ferenc.

	R. kat.	Ev.	Ref.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban ev. oratórium	485	94	40		58
Filiákban: Bél fil. egyh.; ref. orat211			210	4	12
Lonthó fil egyh.	520	18	38	8	10
<u>Litas fogadó</u>				<u>4</u>	
Összesen	1216	112	288	16	80

58. **Szalka** (Ipolyszalka) mezőváros; ma: Salka, Szlovákia

Alapítás: 1615 (helyreállítás); védőszentje: Nagyboldogasszony; nyelv: magyar; patrónus: esztergomi érsek; plébános: Szentiványi Ferenc.

	R. kat.	Ev.	Isk.
Anyaegyházban	1314	1	145

59. **Szete** falu; ma: Kubáňovo, Szlovákia

Alapítás: 1787; védőszentje: Szent László király; nyelv: magyar; patrónus: esztergomi érsek; plébános: Földes Gáspár.

	R. kat.	Ev.	Isk.
Anyaegyházban	584	1	64
<u>Filiában: Vörös Haraszt</u>	<u>6</u>		
Összesen	590	1	64

60. **Szob** falu

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Szent László király; nyelv: szlovák; patrónus: esztergomi káptalan; plébános: Pritzel Márton.

	R. kat.	Isk.
Anyaegyházban	720	50
Filiában: Ipoly-Damásd	388	20
Szobi malom	9	
<u>Damásdi malom</u>	<u>4</u>	
Összesen:	1121	70

61. Tölgyes (Ipolytölgyes) falu

Alapítás: régi egyház; védőszentje: Szentlélek; nyelv: magyar; patrónus: esztergomi káptalan; plébános: Szkaliczky András.

	R. kat.	Isk.
Anyaegyházban	424	56
Filiákban: Kis-Keszi fil. egyh.	314	37
Letkés fil. egyh.	781	115
<u>Leléd-híd külter.</u>	<u>9</u>	
Összesen:	1528	208

62. Vámos-Mikola (Mikola, Vámosmikola) falu

Alapítás: 1787; védőszentje: Szent Mária Magdaléna; nyelv: magyar; patrónus: Galántai herceg Esterházy Pál; plébános: Egyházy Ádám.

	R. kat.	G. kel.	Ev.	Ref.	Izr.	Isk.
Anyaegyházban	798	4	2	34		54
Filiákban: Ipoly-Pásztó ref. orat44			1	596	7	
Jakab Haraszt birtok	20					
<u>Téglaégető ház</u>	<u>4</u>			<u>1</u>		
Összesen:	866	4	3	631	7	54

A kerület vallást követő lelkei összesen:

R. kat.	G. kel.	Ev.	Ref.	Izr.	Isk.
18684	4	803	2767	46	1762

A plébános *együttműködő munkatársa* (cooperator, káplán): Ipoly-Szakálloson Csintalan Ignác; Kemenczén Ordódy Ágost; Kövesden Schulcz János; Nagy-Maroson Ziska János; Nostrán Mátyás Lajos; Tölgyesen Magyar János.

*

A Hont vármegyéhez tartozó Szikince-völgyi Nagy Peszek és Tergenyé Nemes-Oroszi, Garam-Kis-Salló pedig Zselíz filiája a Barsi főesperességben.

Az 1842. évi sematizmus a Honti főesperességből 62 plébániát mutat ki. A hívek anyanyelvi hovatartozásáról is képet kapunk a dokumentumból. A Selmeci kerület 10 plébániájából 3 egynyelvű szlovák; 5 kétnyelvű szlovák–német, míg 2 háromnyelvű, magyar–szlovák–német. A Bozóki kerület mind a 9 plébániája szlovák anyanyelvű. A Középső kerület 15 plébániájából 11 magyar, 4 szlovák anyanyelvű. Az Ipolyi kerület 12 plébániájának anyanyelvi megoszlása: 4 magyar, 4 szlovák, 2 magyar–szlovák és 2 háromnyelvű. A legtöbb plébániát számláló Dunai kerület 16 plébániájából 10 magyar, 2 szlovák, 2 magyar–szlovák, 1 német–magyar és 1 magyar–német–szlovák anyanyelvű. Összesítve: a vegyes lakosságú Nagy-Hont 62 plébániájából 25 magyar, 22 szlovák, 4 magyar–szlovák, 5 szlovák–német, 1 német–magyar, 5 pedig magyar–szlovák–német anyanyelvű többségi lakossal bírt.

Forrás: Universalis schematismus [...] anno 1842/3; Budae, [1842]. Digitális elérhetőség:

<http://kt.lib.pte.hu/cgi-bin/kt.cgi?library/kt06010901/index.html>

Ipolyság Nagyboldogasszony-plébániatemplom (Borovszky /1906/ 72.)

CSÁKY KÁROLY

Egyletek, egyesületek, társulatok, klubok, könyvtárak Ipolyságon I.

A megyeszékhelyként újra fejlődésnek indult város megannyi kulturális, gazdasági, társadalmi és sportegyesületnek volt a központja. Az ezekben végzett munka erjesztő kovászként hatott, pezsdítő erőként sugárzott ki nemcsak a városban, hanem a tágabb környezetében is, sőt volt, amelyiknek tevékenysége országos hírvé lett. Lássunk hát közülük néhányat!

A Kaszinótársulat és a Honti Kaszinó

A régi magyar kaszinók legtöbbször a XIX. század harmincas éveiben alapították, miután **Széchenyi István**, a nemzeti liberális reformmozgalmak szorgalmazója — sok egyéb kezdeményezése mellett — létrehozta a maga „intézetét”, a pesti Nemzeti Kaszinót.

Arról, hogy **Ipolyságon, Hont megye hajdani székhelyén** is alakult kaszinó, s ez az ország egyik legrégebbi ilyen intézménye volt, ifjúságunk hosszú időn át szinte alig tudott valamit, s azt is pontatlanul. Pedig a kaszinó évtizedeken át fontos szellemi-társadalmi gócpontja volt az Ipoly völgyének; mondhatnánk, tevékenysége több mint egy évszázadot átívelt.

Kaszinótársulatunk fő alapítója **Kalocsa Antal huszártiszt** volt, aki már **1833-ban** toborzást és gyűjtést indított a megye székhelyén. Munkája nem volt könnyű, mivel akkor „csak nyolc úri osztálybeli” egyén lakott a városban: a plébános meg a káplán, a megyei főorvos meg a gyógyszerész, a várnagy, az uradalmi tisztartó meg a kasznár (a tisztartó helyettese), valamint a megyei levéltárnok. Ipolyság tehát ekkor még kicsi, rendezetlen mezőváros volt, kevés értelmiségivel, hisz a nemesség, a tisztviselők nagy része vidéken lakott, s a polgárság igencsak hiányzott. Az alapítóknak év végére így is hetvenkét tagot sikerült toborozniuk a megyéből. Kalocsa már a kezdetekkor rájött, hogy az intézet csak úgy felelhet meg céljainak, ha „**kizár köréből minden politikai pártszínezetet, s befogad keblébe minden becsületes mívelt egyént, születési cím, hivatalnoki rang és vallásfelekezeti különbség nélkül**”.

A **rozsnyói káptalan vendégfogadójának** istállóit alakították át, s itt lett a Kaszinó első otthona. (Ez a mai buszpályaudvar mögötti utca sarkán állt, ahol az egykori Šahanka textilüzlet volt. Ma szintén üzletek kaptak helyet benne.) **1834 nyarára** a káptalan támogatásával elkészültek hát az átalakítási munkálatokkal, s így rövid időn belül otthona lett a kaszinónak, amely egy „**díszes teremből**” és négy szobából állott. Az új egyesület **első elnöke** pedig **Kalocsa Antal**, titkára **Gyürky Medárd** lett.

Termékenyítőleg hatott a kaszinó a haladást előmozdító **megyei egyesületek és társulatok** munkájára is. Sok nemes eszme fogant meg itt, s vált valósággá. Hadd említsük csak a **Honti Régészeti Társulat és a Hontmegyei Gazdasági Egyesület alapítását 1838-ban**. De itt hozták létre a **Kaszinó Könyvtárát is már 1837-ben**. Pongrácz Lajos, az **Ipolyság Város Szépészeti és Anyagi Jólétét Előmozdító Társulat** szervezője ugyancsak választmányi tagja volt a kaszinónak. Számos kezdeményezés fűződött a nevéhez, melynek gondolata épp a kaszinóban fogalmazódott meg, például a **Honti Múzeum** létrehozásának, a **Szondi-emlék** vagy az **Ipolyi-kultusz** ápolásának gondolata is.

1849-től 1851-ig szünetelt a Honti Kaszinó tevékenysége, mivel a székházban német kórház működött. 1852. február 1-jén, mikor a császári és királyi parancsnokságtól megkapták a működési engedélyt, **Szentkirályi László** elnökletével a társulat újra munkához látott. A kedvezőtlen politikai légkör, sajnos, a tagság számának alakulására is rossz hatással volt. Mindössze harminc tagja maradt ekkorra az egyesületnek, de ez a szám 1860-ban 80-ra 1861-ben pedig már 150-re emelkedett.

A kaszinónak **Boronkay Lajos**, a kiváló hazafi és közéleti személyiség is az igazgatója volt egy ideig. Az elnöki tisztséget 1863-ban **Rajner Pál**, 1865-ben **Blaskovics Pál** töltötte be. **Pongrácz Lajos** 1868-ban lett az elnök.

Arról, hogy a hajdani politikai, társadalmi és művészeti élet kiválóságai közül kik jártak a kaszinóba, nincs pontos képünk. Az egyesület vendégekönyvei, akárcsak a könyvtár értékes darabjai, a háborúk fergetegében szinte nyomtalanul eltűntek. Csupán a sajtóban s az egyes kiadványokban megjelent publikációk alapján állíthatnánk össze hiányos listánkat.

Azt tudjuk, hogy **1869-ben** a kaszinót meglátogatták a **Magyar Történelmi Társulat** azon tagjai, akik akkor második vándorgyűlésüket tartották Ipolyságon. Köztük volt: **Botka Tivadar, Fraknói Vilmos, Thaly Kálmán, Toldy István, Nyáry Jenő, Nagy Iván, Haan Lajos** és a Hont megyéből származó **Ipolyi Arnold**.

A **szabadságharc leverése után** a bujdosó hazafiak egy csoportja is itt találkozott, sőt ezt megelőzően maga **Görgey és Klapka** is járt a városban. Talán a kaszinó falai közt is megfordulhattak. De zenélt itt **Reményi Ede**, Görgey kedvenc hegedűse is, később pedig **Siposs Antal zongoraművész**, a város szülötte adott hangversenyt a lelkes közönségnek.

Vannak töredékes feljegyzések is a kaszinó egykori emlékkönyvére vonatkozólag, melyek szerint **Batthyányi Eleonóra, Szemere Bertalan** és **Jókai Mór** is tiszteletét tette a kaszinóban. Pongrácz Lajos könyvéből tudjuk, hogy a városba érkező magyar **színtársulatoknak** mindig átengedték a kaszinó helyiségeit. **Móricz Zsigmond** később járt a városban. Az idősebb polgárok visszaemlékezése szerint ő is felkereste a kaszinó épületét, ő azonban már csak az új székhelyet láthatta.

Sági Benő igazgatósága alatt az 1880-as években elérte a kaszinó a 235-ös taglétszámot. A társulat ebben az időben is küzdött a jogegyenlőségért, a szellemi felvilágosodásért; adakozott városi, megyei és nemzeti célokra.

A kaszinó fennállása ötvenedik évfordulójának megünneplését a nagyszabású **Szondi-emlék építése és felavatása** miatt a tagok 1886-ra halasztották. A jubileumi ünnepség után újra erős lendület jellemzi a kaszinó munkáját. A tagok **1888-ban** tekintélyes összeggel járultak hozzá a **városháza építéséhez** (a mai egyházi gimnázium épülete). Mihelyt ez elkészült, emeleti helyiségeit örökbérletül kapták.

1913-ban újabb nemes cselekedetre vállalkoztak a tagok. Mint írták: „*A kaszinó vezetősége mindig tudatában volt kulturális kötelezettségének, így amikor a világháború előtti években a volt magyar kultuskormány elvi döntést hozott, hogy Ipolyságon az esetben, ha megfelelő helyiséget kap, felállítja az annyira óhajtott gimnáziumot, a kaszinó vezetősége a közgyűléssel a városháza emeletén lévő összes helyiségeit a felállítandó gimnázium céljaira felajánlotta.*” Hogy a társulat további munkáját se korlátozzák, a tagok a világháború végéig a volt **Lengyel Szálló** két helyiségét bérelték.

1927-ben költözhetett vissza régi helyére a kaszinó. Bár az akkori helyzetet a bizonytalanság jellemzi, **dr. Salkovszky Jenő, a kaszinó ideiglenes igazgatója** mindent elkövet, hogy azt új életre hívja. A társulat a két háború közti időben a Szlovákiai Magyarok Kulturális Egyesületével együtt szervezte a kisváros kulturális életét, egészen 1945-ig. Mint **Farkas István** polgári iskolai tanár írta a két háború közti időszak itteni társadalmi élete kapcsán: „*Ipolyság kulturális életét sokáig egyedül a régi Honti Kaszinó jelentette, amelynek vezetői Somogyi Béla volt alispán, dr. Salkovszky Jenő ügyvéd, képviselő, Jablánczy Sándor táblabíró, Jambrikus István és Keresztes Pál voltak. A Kaszinó rendezte az első és jónévű kultúrelőadásokat, magyar bálakat, műsoros estéket.*” Olyan társulat volt hát a Honti Kaszinó, amely ébren tartotta a lelkeket, pallérozta a polgárok gondolkodását, felkarolta a nemes kibontakozását. Amely jelen volt az egyetemes magyar közéletben, a haladó eszmék forgatagában, odafigyelt a nagyvilág dolgaira, ismerkedett a reformtörekvésekkel, de berkein belül nem politizált elsősorban, s nem csak importálta a kultúrát, hanem megpróbált önmagából építkezve is kitekinteni, jelen lenni szülőföldjén s a hazában egyazon időben.

A Honti Kaszinó Könyvtára

A kulturális egyesületek közül a kaszinóegylet alapított először könyvtárat is Ipolyságon. Bár **egyleti könyvtár** volt, tekinthető egyféle „közkönyvtárnak” is, hisz azt a tagság szabadon használhatta, de más is betérhetett olvasótermébe.

A 1834-ben alakult Kaszinó vezetősége kezdettől fogva szorgalmazta, hogy a kor legszínvonalasabb magyar lapjai Ipolyságon is hozzáférhetőek legyenek. Így nyomban előfizettek a *Jelenkorra*, a *Hazai és Külföldi Tudósításokra*, a *Hasznos Multságokra*, az *Erdélyi Híradóra*, a *Regélőre*, a *Honművészre*, a *Rajzolatokra*, a *Fillértárra* és a *Tudományos Gyűjteményre*. A kaszinónak már **1836-ban** egy „4 ablakos olvasószobája”, *Baross Károly* személyében pedig *könyvtárnoka* volt. A kaszinóegylet **tulajdonképpeni könyvtára 1837-ben alakult**. Ennek már a szabadságharc előtt **1500 kötete** volt, amit a vidékiek is használhattak. Az állomány nagy része, akárcsak a székhely berendezése a szabadságharc alatt sajnos eltűnt, illetve megsemmisült, mivel az épületet a császári csapatok szállták meg.

Az **1850-es évek elején** újjászervezték a könyvtárat, s rövid időn belül csaknem **háromezerre** nőtt az állomány. A kaszinó ötvenéves történetét összefoglaló kiadványban (*Pongrácz Lajos: Vázlata a Hontmegyei Kaszinó ötven éves történetének. Ipolyság, 1886.*) a könyvtárral kapcsolatban az alábbiakat olvashatjuk: „Legmaradandóbb érdemet szerzett mégis az igazgató, hogy egy egyleti könyvtár berendezése, illetőleg felállítása iránt köztetszésre talált indítványt tett, s ennek beszerzését megkezdvén, ez által a jelenleg virágzó könyvtárnak alapítójául **Berzsenyi Dénes** tekinthető. Mindezekért az év végén tartandó közgyűlés nékie jegyzőkönyvileg köszönetét kifejezte.” A könyvtárfejlesztést illetően meg kell említenünk magát *Pongrácz Lajost* is (aki később saját könyvtárát is a megyére, illetve jelentős részét a kaszinóra hagyta), s akinek **Berzsenyi Dénes** igazgató mellett szintén nagy érdemei voltak a köšnyvállomány gyarapítása és felvirágoztatása terén. **1876-ban** „díszes szekrényekkel láttatott el a könyvtári helyiség”.

1893-ban a kaszinónak már *könyvtári bizottsága*, *Trupp Károly* személyében pedig külön könyvtárosa is volt. Ennek ellenére többen is bírálták a könyvtár ellátottságát. A *Honti Lapokban* például azt kifogásolták, hogy a több mint háromezer kötetes gyűjtemény még „*nagyon el van maradva az új kortól, s csak az Egyetemes Regénytár kötetei meg a szépirodalmi lapok azok, amelyekkel valamely újabb író bejut a könyvtárba*”. Ezt a hiányt próbálták pótolni a bálókából származó jövedelem felhasználásával is. Egy 1910-ben szervezett bál jövedelme pl. 100 koronát tett ki, s ezt az összeget könyvvásárlásra fordították. **1907-ben** a Polgár Nyomdában megjelentették *A Honti Casinó Könyvtári Jegyzékét* is. A közel 60 oldalas kiadványt *Okolicsányi Tibor* könyvtáros állította össze, öt csoportba sorolva az állományt (Költemények; Regények, elbeszélések, színművek; Irodalom-és művelődéstörténet. Életrajzok. Neveléstan. Nyelvészet. Bölcsészet. Zene; Történelem és segédtudományai. Jog-, állam- és társadalomtudomány. Statisztika; Természettudomány, hadügy és egyéb próza). Ezek száma megközelített a *két és félezeret*. Külön besorolásban szerepeltek a *folyóiratok és az évkönyvek*, valamint a *Pongrácz Lajos ajándékkönyvek*. Az előbbieket száma közel háromszáz, az utóbbiaké pedig mintegy kétszáz példány volt. Ez tehát összesen több mint 3 000 példányt tett ki. A kaszinó egyébként az **1909-es** évben **33 lapra fizetett elő**, 101 kötetel és 73 füzetel gyarapította könyvtárát.

Honti Régészeti Társulat (Hont megyei Ritkaságokat Gyűjtő Társulat)

A honti muzeológia gyökerei messzire nyúlnak; összefüggésbe hozhatók ezek ama régészeti kezdeményezésekkel és az olyan irányú mozgalmakkal is, melyek a **XIX. század** elején indultak. Fentebb már említettük, hogy sok nemes eszme fogant meg a **Honti Kaszinó** berkeiben, s többek közt a **Honti Régészeti Társulat** léterhozásának a terve is itt vált valósággá. Már **1838-ban** megalapította azt *Ipolyságon Fejérváry Miklós*, a hatalmas könyvgyűjteménnyel is rendelkező jeles reformkori személyiség (Aki mellel az ipolysági kaszinónak, valamint a Honti Gazdasági Egyesületnek is egyik indítványozója volt.) és *Gyürky Medárd*.

A város honlapján olvashatjuk, hogy eme társulatnak „*sok jóra való fiatal lett a tagja*“. akik gyűjtéseket, ásatásokat végeztek *Magyarad, Ipolydamásd, Szob* és a *honti szakadék* környékén. Ír a társulat munkájáról a Hont megye történetének egy szakaszát összefoglaló kétkötetes művében *Gyürky Antal* is, kiemelve, hogy az 1830-as években alakult társulat, „*nagy szorgalommal gyűjtötte a régiségeket*“. Működését azonban nemcsak a nevezett helyeken s a további településeken felbukkant tárgyak gyűjtésére összpontosította, de „*kiterjesztette a régi okmányokra is*“. Összefoglalóját így

fejezi be a helytörténet: „bárha csak néhány évig állt fenn a társaság (melynek én is tagja voltam) már is igen szép és tudományos tekintetben igen értékes gyűjteménnyel bírt, melyet amidőn feloszlott, a nemzeti múzeumnak adott át“.

Az idézett városi honlapon is említést tesznek arról, hogy a társulat **1844-ben** feloszlott, gyűjteményeit a **Nemzeti Múzeumnak** adományozta. A társulat munkájáról nem tudunk részletesen beszámolni, mint ahogy arról sem, milyen gyűjteménnyel, okiratfélékkel rendelkezett az. Ám fennmaradt egy korabeli írásos dokumentum, azaz egy „Megismerés“ (pontosabban leltárjegyzék), amely „**A' Hont megyei ritkaságokat gyűjtő társulattól 1847-ki Junius 25kén a magyar nemzeti Museumnak ajándékban küldetett következő természetosztályhoz tartozó tárgyakról**” készült. A jegyzék **152 címetet** és annál több tárgyat tartalmaz, köztük például **mamutfogakat, kővé vált fákat, tengeri csigákat, régi állati csontokat** stb. Az adományozók közt szerepel többek közt **Sipos Mihály** ipolysági jegyző, **Fejérváry Miklós**, **Gyürky Medárd**, **Gyürky Antal**, **Pongrácz Lajos**, **Kasza Ágoston**, **Laszkáry Miklós**, **Balogh Lajos**, a **Boronkayak** és mások. Csupa híres emberek és kiemelkedő személyiségek az egykori megyének. A tárgyak nagy részét, a **pribéli**, a **deméndi**, a **szelényi**, az Ipolysággal szomszédos **honti** és **tesmagi** (ez utóbbi ma a város része), valamint a **palásti** határban találták. A gyűjteményt **Kubinyi Ágostontól**, az említett intézet igazgatójától vette át Sadler József, a „nemzeti museum természetosztályi őre“.

Hontvármegyei Gazdasági Egyesület (Honti Fiókgazdasági Egyesület)

Ipolyság, illetve a vármegye legrégebb csoportosulásai közé tartozott a nagy jelentőséggel bírt, és igen komoly szakmai tevékenységet kifejtett gazdasági egyesület. Említést tesz róla a híres **Borovszky-monográfia** is, ahol azt írják, hogy „A vármegye gazdaközönségének egyesületi életében a **Hont vármegyei Gazdasági Egyesületnek** van nagy jelentősége. **1882-ben Chorinsky Igó** elnökle alatt kezdte meg áldásos működését./.../ Az egyesület jelenleg (1905-ben – Cs.K. megj.) **Ivánka István** elnökle alatt működik, és az 1905. év végén 262 tagot számlált.”

Nyomban hozzá kell fűznünk a fentiekhez, hogy az 1882-es esztendő az egyesület újraindulásának (másodszori alakulásának) az éve, mivel ipolysági székhellyel már közel egy fél évszázaddal az említett dátum előtt, **1838-ban** megalakult az országos hálózat részeként a **Honti Fiók Gazdasági Egylet**, mely egyes források szerint „**1846-ig működött sikeresen**”. (A forrásokban a megnevezés különféle alakban bukkan fel, mint például a **Honti Fiók Gazdasági (Fiókgazdasági) Egylet (Egyesület)**, **Hontmegyei (Hont vármegyei) Gazdasági Egyesület**. Mi mindig az idézett helynek megfelelően használjuk a nevet.)

A gazdálkodók alakulatáról **Salkovszky Jenő** ügyvéd, egykori képviselő is megemlékezett 1927-es várostörténeti kéziratában, ahol az alábbiakat írta: „Már **1838-ban** megalakult a **Hontmegyei Gazdasági Egyesület**, melynek első elnöke **Nedeczky László**, titkára (jegyzője) **Gyürky Antal** volt. Ezen egyesület társadalmi úton dolgozott a mezőgazdaság fellendítésén, és **1848-ig** működött.”

Kicsit részletesebben is kell itt tárgyalnunk **Gyürky Antalt**, akit erős szálak fűztek az egykori Hont megye székhelyéhez, Ipolysághoz is. Egyéb érdemeit az érintett helyeken is részletezzük, itt most csak a gazdasági tevékenységét érintjük. Gyürky, az országos híré borász és gazdasági szakember több tudományos egyesületnek volt a tagja, szülőmegyéjében pedig 1838-ban ő volt a fő szervezője a **Honti Fiókgazdasági Egyesületnek**. Ez a központi magyar gazdasági egyesület mintájára hozta létre, s célul tűzte ki, hogy a mezőgazdaság valamennyi ágát „minél jövedelmezőbb és virágzóbb lábra” állítsák, a művelődést és a „világosságot” terjesztik; pártolják és elősegítik a kereskedelmet. Az egylet alakulása kapcsán saját maga írta 1840-ben az **Ismertető** című lapban, hogy bár a nép „birja a kincset, a boldogság forrását, a földet: de mégsem tudja érlelni annak gyümölcsét voltaképpen, mert a tudatlanság, az előítélet és a régihez való ragaszkodás teszesztik munkával terhes életét.” Az egyesület nem öncélú szervezkedés volt hát, hisz már a megalakuláskor tervezték, hogy egy **mintaszőlő- és gyümölcsiskolát** létesítsenek; „pártfogás alá veszik” a felsőrakoncai evangélikus lelkész (Matuska) **selyemtenyésztési mintaiskoláját**, támogatják a **nagymarosi epreskert** fenntartását, a „**méhtenyésztésre** jutalmat tűznek ki”; tervet készítenek az **Ipoly-szabályozás** s az „**öntözőcsatorna-hálózat tárgyában**” stb.

Sajnos, mint olvashatjuk: „Az 1848 előtt oly szépen működött gazdasági egyesület a forradalom alatt megszűnt, az abszolútizmus alatt sem sikerült az újjáalakítás, mert a hatalom még a polgárok gazdasági jellegű mozgalmát sem tűrte, abban összeesküvést gyanított. 30 évnek kellett elteltetni, még az egyesület újból megalakulhatott, amiben nagy érdeme volt **Gerhardt György** lapjának, a **Honti Gazdának** is.” (Salkovszky)

Látjuk tehát, hogy a Honti Gazdasági Egyesület körül megannyi kiváló szakember csoportosult. Az 1882-es megalakulást illetően nagy érdemei voltak a palásti földbirtokosnak, **Ivánka Istvánnak**, valamint a megye egyik legsikeresebb nagybirtokosának, a felsőszemerédi **gróf Chorinszky Igónak** is. Feltétlen szólnunk kell még **Czobor László** országos híró pomológusról, aki a megye északi részén, a Korpona környéki szlovákság körében végzett elvülhetetlen felvilágosító munkát, fellendítve az ottani gyümölcsstermesztést is. Czoborral együtt **Chorinszky Igó** is kivette részét az északi részeken végzett felvilágosító munkából, többek közt például a **Felsőhontmegyei Gyümölcs és Fatenyésző Egyesület** megalakításából is. De jól működött a gazdasági egyesület ösztönzésével a **Nagymarosi Gyümölcs és Szőlészeti Egyesület** is.

Rangsorolás és a teljességre való törekvés nélkül említhetők még sokan mások is, akik kivették részüket a honti gazdaságokat élénkítő munkából, köztük az olyan személyiségek, mint **Berczeller Lajos**, **Berkó István**, **Czompó Ede**, **Grosszmann Miksa**, **Halász Ferenc**, **Kinszky József**, dr; **Landauer Béla**, **Link Miksa**, **Marek Károly**, **Neumann Jakab**, **Pályi Pál**, **Popper Mór**, **Somogyi Béla**, **Winter Sándor** Ipolyságról, vagy **Kondor József** Ipolykesziről, **Luczenbacher Pál** Szobróról, **gróf Oberndorf Hugó** Királyfiáról, **gróf Wilczek Vilmos** Felsőszemerédről, **Szokolyi Alajos** Bernecéről stb.

Elmondható hát, hogy a Honti Gazdasági Egyesület munkálkodása nagy hatással volt az egész vármegye gazdasági életének fellendülésére, korszerűsítésére. Számos új állatfajta bemutatójával és díjazásával járó vásárt, terménykiállítást szervezett a különféle szakosztállyal rendelkező szervezet; felhívta a gazdálkodók figyelmét az új és korszerű gépekre, a hatékonyabb növényi magvakra, gyümölcs- és szőlőfajtákra stb. Jelen voltak tagjai az 1910-es nagy ipolysági gazdasági kállítás szervezésénél; 1905-től kiadták a Neumann Nyomdában Ipolyságon **A Hontvármegyei Gazdasági Egyesület Évkönyveit**. Az I. kötet szerkesztője **Pályi Pál** volt, s a kiadványban olyan jeles személyiségek írtak beszámolókat, szakkikkeket, mint **Ivánka István**, **Gálffy István** vagy az ismert deméndi birtokos és gazdálkodó szakember, **Toldy Zsigmond**.

1904-től 1918-ig Értesítő címmel havonként megjelent a **Hontvármegyei Gazdasági Egyesület Hivatalos Közlönye** is, melyet **Bolgár István** egyesületi titkár szerkesztett, s ugyancsak Ipolyságon adták ki **Polgár Ignác nyomdájában**. Sajnos, az első világháború eme lendületes tevékenységnek is véget vetett.

Ipolyság

Főtér-részlet

A Honti Kaszinó harmadik otthona, a Lengyel Szálló Ipolyság főterén

A rozsnó káptalan egykori épülete, ahol a Honti Kaszinó első otthona volt

Másolat.

Megismerés.

A Hont megyei ritkaságokat gyűjtő társulattól 1847. évi Junius 25. ^{án} a magyar nemzeti Múzeumnak ajándékban küldetett következő tárgyakról:

Társulat előírásnak száma	Tárgy.	Adakozó és közbejövő Nev.	Honnan került elő fedeztetett fel.
1.	Egy mamút kápfog rajta lévő álló kőre (törredékkel töltöttes) kőben lévő disz példát.	Nő Sipos Mihály János, sági Vezényi János kés tagja.	Honti határban az egy nevű Csitári malomhoz fekvő d. sokban 50. i. k. év. a malomtól északra kelet felé!
2.	Egy mamút harapófog rosszabb kőben.	"	"
3.	Egy gyantólaga majom kőre kőre váltva; kőpéldány, 3 ujjjával.	"	"
10.	Kőre vált fa.	Fejérváry Miklós s. b.	Fatálkaföldön Viski határban.
11.	Mamútfog törredék.	Baronkay, Fejérváry, Gyürthy Miklós, Kasza Ágost. és Sipos Mihály.	Csitári malomnál.
13.	Két tengeri csiga.	Kasza Ágoston Orósházán.	Dasmütsdi határban a régi dunaparti hegyen.
36.	Első kápmamútfog.	Fejérváry Miklós, Bar- kóczy Lajos, Gyürthy An- tal, Pongrácz Lajos.	Csitári malomnál.
37.	Más mamútfog.	"	"
38.	Kisebb első fog.	"	"
39.	Stygarformájú csont.	"	"
40.	Más mamút lábcsőr.	Gyürthy Miklós és Kas- za Ágoston.	Honti falu mellett lévő árokban a sz. Sárosnál.
41.	Egy kis mamútfog.	"	Csitári malomnál.
42.	Szintet ax.	"	"
43.	Egy kis mamútfog állkapocs darabok.	"	"
44.	Egy nagyobb mamútfog.	"	"
45.	Nagyobb állkapocs lábcsőr törredék.	Gyürthy Miklós és Kasza Ágoston, Bar- kóczy Miklós, Dr. Kócsy László, Kasza Ágost. Fejérváry Miklós.	Honti falu mellett lévő sz. Sáros Sárosi árokban.

A Hontmegyei Ritkaságokat Gyűjtő Társulat tárgyainak jegyzéke

A Kaszinó könyvtárának jegyzéke. (Csáky K. repr.)

Ahol a régi kaszinó könyvtára is volt. (Korabeli képeslap)

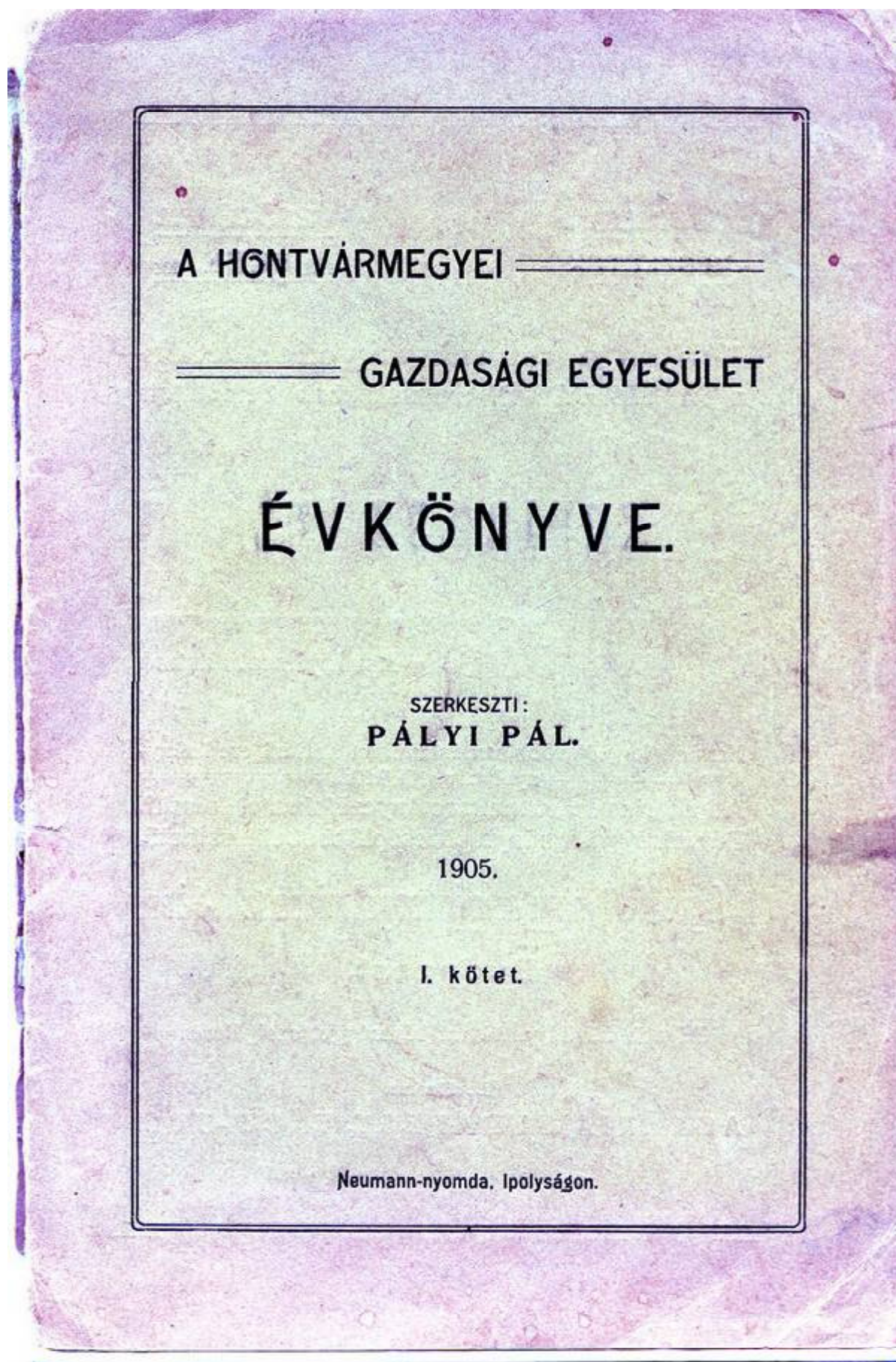
Gyürky Antal emléktáblája szülőfalujában, Szelényben. Csáky Károly f.

Czobor László, az egyesület kiávló gazdasági szakembere. Csáky Károly r.

Hontvármegyei Gazdasági Egyesület Évkönyve 1905. Csáky Károly repr.

VII. évfolyam.

1910. évi augusztus hó.

8. szám.

Egyesületi tagok ingyen
kapják, mások 2 kor.
vól elutaztatás mellett,
mely az egyesület pénze-
ségeiből történik.

ÉRTESÍTŐ

A HONTVÁRMEGYEI GAZDASÁGI EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE
MEGJELENIK HAVONKÉNT.

A hirdetőket és azok
díját egyenként a
nyomdához küldendő
(POLGÁR HONACZ
POLYSÁG.)

Felolós szerkesztő:
BOLGÁR ISTVÁN egyesületi titkár.

Kiadja:
A HONTVÁRMEGYEI GAZDASÁGI EGYESÜLET.

A gazdaközönség figyelmébe.

A kiállítás alkalmából rendezen-
dő galamblövészeti céljaira a Honti
Sport-Club korlátlan számban át-
vesz galambokat darabonként 70
fillérért.

Bolgár István, titkár.

Hontvármegyei gazdasági és ipari kiállítás.

Az e hó 15-én megtartott kiállítási gyűl-
ésen elhangzott titkári jelentésből arról győződ-
tünk meg, hogy a már eddig bejelentett anyag
is biztosítja kiállításunk sikerét. Ugyanis au-
gusztus 15-ig bejelentettek 148 darab élő álla-
atot és 320 különféle ipari, házi ipari és mű-
vészeti tárgyak, — jelentettek be ezenkívül
gazd. terményeket, gyümölcsöt, hort stb. —
Csoport kiállítást jelentettek be:

- A Selmechányai bánya igazgatóság.
- A Szentantali Coburg uradalom.
- Az Ipolynyéki Coburg uradalom.
- A Hegybányai Faragó iskola.
- A Mária-Nosztrai Fegyintézet.

A Selmechányai Iggyár.

„ „ Czipőgyár.

Az állami építészeti hivatal.

18 iskola és tanonez iskola.

Bárá Nyári Alfonz (régiségek)

Ivánka László „

Somogyi Béla „

Totovich Kálmán „

Csizmár Márton Szénavár (házi ipar)

Eisert Pálné Korpona (házi ipari stb.)

Chrien Gusztáv Apáfalva (házi ipar)

Bergmann Mihály Nagymaros (agyag áru)

dr. Ludwig Villebald Nagyaros (pezsgő)

Lutter Kornél Nagymaros (a megye

faunája)

Kiállításnak egyik legvonzóbb része lesz,
a néprajzi és művészeti rész. Ennek rendezé-
sét és az anyag egy részének gyűjtését a bu-
dapesti néprajzi-muzeum igazgatósága volt
szíves elvállalni.

A vadászati kiállítás anyaggyűjtését és
rendezését Szokolyi Alajos, vármegyénk levél-
tárosa volt szíves elvállalni. Ismerve az ő szak-
értelmét és áldozatkészségét előre meg va-
gyunk róla győződve, hogy a vármegyeház
oszlop csarnokába elhelyezendő vadászati ki-
állítás nagy érdeklődést fog kelteni.

Ez uton is felkérjük a vármegye közön-
ségét, hogy ha valamely néprajzi, művészeti,
iparművészeti vagy egyéb régészeti szempont-
ból érdekes tárgy van a birtokában azt el ne
mulassza kiállításra bejelenteni és beküldeni.

A mint előbb említettük eddig 148 élő
állatot jelentettek be, ebből 50 birkára és nyul-
ra esik, — sertésre csak 13. — háromli egy-
általán nincs bejelentve.

Nagybirtokosaink legnagyobb része még
mindig késik a bejelentéssel. Felkérjük őket,
hogy bejelentéseiket szíveskedjenek szeptember
1-ig minden esetre eszközölni.

Értesítő, 1910. Az egyesület lapja. Csáky Károly repr.

Romos temetkezési kápolna Dacsókeszin, ahol Gerhárt György gazdasági

író is nyugszik. Csáky K. felv.

VÉGH JÓZSEF mkl

Bereczki Máté pomológus, a márciusi ifjak egyike**Részlet Végh Józsefnek, a „48 emlékezete Nyugat-Nógrádban” című, készülő könyvéből**

Bereczki Máté (eredeti nevén Bagyinszki) Romhányban született 1824. szeptember 24-én. Atyja kőfaragómester volt. Édesanyja Balás Katalin a házikertet művelte, de értett a gyümölcsfa neveléséhez és oltásához is. Az elfogyasztott gyümölcsök magvait sohasem dobta ki, hanem elvetette. Amelyikből életképes csemete fejlődött, azt kis karóval megtámogatta, gondozta és amikor elég erős lett, beszemezte, sok esetben kertüktől messze található, kiváló gyümölcsöt termő fákról. Iskoláit sok anyagi nehézség közt végezte. Atyja tizennégy éves korában adta be a fálusi iskolába, honnan már egy év múlva Vácra küldte a gimnáziumba, de itt is csak egy évig segíthette pénzzel. Ezt követően korrepetálással tartotta fenn magát; így végezte Pesten a jogot is az egyetemen. Megtanulta a német és francia nyelvet. Báró Nyáry Gyula így írt róla, egykori évfolyamtársáról: A boldogult velem és boldogult Albert fivéremmel együtt látogatta az egyetemet s miután kurátorunk lévén, sokat vettük igénybe elnéző szívjóságát. Bagyinszki Máté szerette tanuló társait s mi fő, nem volt árulkodó és besúgó kurátor: miért is nagy népszerűségnek örvendett. Szegény volt ugyan, de felettébb becsületes és kenyerét szellemi munkával kereste. Mint tanuló szorgalmas és fogékony eszű volt.”¹

Bereczki Máté

¹ Akert, 1896. január 15.

Ebben az időben ismerkedett meg a reformkor eszméivel, amelynek lelkes híve lett. Az 1848. március. 15-i eseményen is részt vett, egyike volt a márcusi ifjagnak. Közvetlen kapcsolatot alakított ki Vasvárral, Jókaival, Petőfivel. Ekkor változtatta meg Bagyinszki családi nevét először Romhányira, majd a világosi fegyverletétel után Bereczkire. 1848-ban ügyvédi vizsgát tett.

A Vasvárral való kapcsolatáról a Budapesti Hírlap ír:

„Bereczki - Romhányi. Lövei Klára² az 1848-49-iki Történelmi Lapok-ban meleghangú emlékezést ír Bereczki Mátéről, az elhunyt kiváló pomológusról s ebből megtudjuk, hogy Bereczkit tulajdonképpen Romhányi Máténak hívták. Lövei Klára Bereczkiről többek közt ezt írja: Bereczki Máté legjobb barátja volt Vasvári Pálnak. És midőn a Teleki Blanka grófnő nőnevelő intézete teljes fényében fennállott, többen jöttek a gyönyörű előadásokat hallgatni a grófnő közelebbi ismerősei. S a kik egyszer hallották a Vasvári előadását, mind el voltak ragadtatva, s a kiknek lányuk volt, kérték mindjárt a grófnőt, hogy fogadja be azt az intézetbe. De ezt nem lehet mindig megtenni, mivel Teleki Blanka grófnő tizenkét évnél nagyobb növendéket nem akart fölállalni. Ekkor tehát azt óhajták, hogyha az intézetbe nem juthat a lányka, szeretnék Vasvári Pált megnyerni, hogy órákat adjon a háznál, de ezt nem teheté sok elfoglaltatása miatt. Ha ez sem lehetett, akkor arra kérték Vasvárit, hogy ő ajánljon valakit maga helyett. Ilyenkor Vasvári legjobb barátját, Romhányi Mátét (Bereczki igazi neve) ajánlotta, s többek közt tudom, hogy báró Vécsey Lizát, mostani Sennyey bárónét tanította történelemre, a Vasvári szellemében.

Március 15-ike után Vasvári nem tanítván többé az intézetben, Teleki Blanka grófnő maga bontotta föl a szerződést, mondván, hogy midőn ezerek óhajtják hallani szónoklatát, nem töltheti drága idejét egy intézetben naponként pár órai előadással, midőn már künn a nép várja.

Vasvári előadásait az intézetben Romhányi folytatá mindaddig, míg az ellenség el nem foglalta Pestet. Ezt megelőzőleg az intézet is szét oszlott. Ekkor Romhányi is a honvédek közé állott sok más egyetemi tanárral együtt. Vasvári már előbb, mint nemzetőr működött.

A világosi gyászos esemény után Romhányi bolyongott mint üldözött Erdei név alatt az országban. úgy tudom, hogy a fegyverletételnél nem volt jelen. Üldözték, mint honvédet, mint Vasvári barátját és helyettesét T. Blanka grófnő intézetében. Hosszas bolyongás után végre Pálfárván Teleki Blanka grófnőnél nyugodt menedéket kapott, mint uradalmi írnok. E címen szellemi működését háborítlanul folytathatta. Teleki Blanka grófnő elfogatása után 1851. május 13-án Erdei megint a bizonytalan bolyongás útjára tért.³ „Az 1848. március 15. utáni hetekben Teleki Blanka intézete a forradalom lázában ég, egyszersmind a nőemancipációs törekvések valóságos kis központjává válik. A növendékei által immár „Teleki Blanka honpolgárnak” szólított grófnő Lövei Klárával együtt szívvel-lélekkel vállalja a forradalom radikális balszárnyának politikáját, és mindketten a forradalmi vívmányok megbecsülésére nevelik növendékeiket.”⁴ Bereczki részt vett az 1848-49-es szabadságharcban. A Kossuth-féle szabadcsapatban tiszti rangot érdemelt ki. Szülőfaluja, Romhány lakosságához már 1847 december 13-án forradalmi gondolatokkal teli levelet intézett: „Romhányiak, Kedves Barátaim, Ismerőseim! Hát azért teremtett minket az Isten, hogy szüntelen nyomorúsággal és inséggel küszködünk? azért teremtett, hogy éjjel nappal véres verítékkal dolgozzunk és ne legyen számunkra egy vidám órácska sem? azért teremtett, hogy midőn mi éhezünk és fázunk, munkálkodunk és nyomorgunk, másokat kölljön nézni, mint vigadnak, dorbézolnak abból, amit mi keresünk számokra, abból amit a jó Isten mindnyájunknak adott? – Nem! Közelget már az idő, midőn megadják a munkánk igazi jutalmát és midőn az elfáradtaknak nyugalom engedtetik. Ne csüggedjünk el, bizzunk a sorsban. De azért ne is tegyük ám össze a kezünket, hogy úgy várjuk a sült galambot a szánkba... Ne hunyáskodjatok meg emberek az emberek előtt. Ez a föld, ahol éltek és ennek minden javai a tétek egyenlőképpen. Ne engedjétek egy-két embertársatok kezébe azokat, mihez nektek egyenlő jussotok van...”⁵

² Lövői és lövőpetri Leövey Klára a magyar nőnevelés egyik úttörője, író, újságíró.

³ Budapesti Hírlap, 1896. február 04.

⁴ Pedagógiai Szemle, 1962. július-december (12. évfolyam, 7-12. szám) 1962 / 10. szám.

⁵ A levelet közli Szabó Béla, a Petőfi kora Nógrádban című írásában, Palócföld, 1973./1. szám

Bereczkinek ezen gyűjtő hangvételi levelét, a romhányiak ellen indított eljárás során, 1848 június 20-án, mint bizonyítékot lefoglalták.

1848. április 28-án felhívást intéz a romhányiakhoz: "Tanuljatok fegyvert forgatni, mert csak akkor lehet szabadságotokat megőriznetek". A szabadságharc bukása után sokáig álnéven bujdosott, de 1857-ben végül közkegyelemben részesült.

Ő maga így nyilatkozott egy alkalommal, ami a Vasárnapi Újság idézett egy hosszú cikkben méltatva a munkásságát. „1848/9-ben tényleges részt vettem a hazám szabadságáért vívott forradalomban, a miért aztán hét esztendőn keresztül kellett bujdosnom és lappanganom a győzelmes hatalom üldözése elől. Az általános amnesztia után nem kívántam e hatalom szolgálatába állni, nem engedték elveim, hazafiságom. Ez az oka, hogy anyagi helyzetem olyan szerény, hogy ma is csak magántanítósággal kell magamat fönntartanom.”⁶

A fegyverletétel után vérdíjat tűztek ki a fejére. Pénze nem volt, hogy külföldre menekülhessen, ezért Erdei Máté néven itthon bujdosott. Tanítványai, barátai, egykori bajtársai és a jó emberek bújtatták nyolc éven át. Míg náluk volt, tanította gyerekeiket és segített a gazdaságban. Hosszú ideig sehol sem maradt, nehogy jóakaróit bajba keverje. Teleki Blanka grófnőnél is menedéket kapott Pálházán, mint uradalmi írnok. 1851 május 8 -án azonban a grófnőt elfogták, neki pedig tovább kellett bolyongania.

Bereczki Máté szobra Budapesten

⁶ Vasárnapi Újság, 1885. április 12.

1862-ben Mezőkovácsházán telepedett le, hol rövid ideig körjegyző volt, majd tíz évig házitanítoskodott Kunágota és Mezőkovácsháza határában élő Sármezey családnál, Sármezey Antal Csanád megyei kincstári bérlő gyermekei mellett.

Itt létesítette a faiskoláját és gyümölcsfajta-gyűjteményét. A szakszerű fajtakutatás, megfigyelés eredményeit, fajtaleírásait hazai és külföldi folyóiratokban és négy kötetes Gyümölcsészeti Vázlatok kézikönyvében⁷ és számos levelében közölte. A külföldiekkel francia és német nyelven levelezett. A magyar és külföldi gyümölcsfajták leírásával a magyar pomológiai szakirodalom megteremtője. Pomológiai cikkei (1867-től) szakfolyóiratokban jelentek meg. Tagja lett a belga Van Mons társulatnak és a német gyümölcsészegyletnek. Munkatársa volt a híres Pomologische Monatshefte című lapnak. Gyümölcsészeti cikkei megjelentek a Kertész Gazda, az Erdélyi Gazda, Gazdasági Közlöny és a Gyakorlati Mezőgazda című lapokban. 800 gyümölcsfajta pontos megállapítását és leírását végezte el.

Bérelt, később megvásárolt területen alapított meg faiskolájában hatalmas gyümölcsfajta-anyagot gyűjtött össze. Az 1890-es évtől ifj. Sármezey Antallal a mezőkovácsházai tanyáról átköltözött Kunágota területére a X. dülő -es pusztai új tanyájára, kertjétől két-három km-es távolságra. A fiatal oltványok áttelepítésén fáradozott. 1895. november 15-én kelt levelében írja: "Érett gyümölcs vagyok már az élet fáján. Minden percben várhatom, hogy lehullok onnan." Alig három héttel később a kunágotai anyakönyvi hivatalban ifj. Sármezey Antal bejelenti, hogy december 9-én Bereczki Máté életének 72. évében elhunyt. A kunágotai temetőben található a sírja.

Így nyilatkozott a munkájáról: „Engem a teremtő misszióval bízott meg — mondta —, hogy hirdessem a gyümölcsészet áldásos voltát. Nekem nemcsak az észhez, hanem a szívhez is kellett tollammal beszélnem és úgy intéznem a beszédet, hogy megértse azt a kunyhók lakója is, ne botránkozzék meg rajta a paloták lakója sem, ne találjon gáncsolni valót rajta a tudomány embere sem. Tegye kötelességét mindenki tehetsége szerint: Aki élőszóval győzi; mozdítsa elő a gyümölcsész ügyét élőszóval. Aki könnyen tudja a tollat forgatni; támogassa a szaklapokat tollával, s így törekedjék előmozdítani a gyümölcsészet ügyét. Nagy föladat az én föladatam! Igyekezniem kell életem úgy fölhasználni, hogy halálom után ne csak én mondhassam, hanem mások is elmondhassák rólam, hogy nem éltem hiába. A kegyes teremtő engemet nem magamnak, hanem édes hazám javára alkotott. Missziót bízott rám, s nekem igyekezniem kell missziómat betölteni. Templomot építke hazai gyümölcsészetünknek, ahol szellemem még akkor is él, amikor hamvaimat szétszórja a szél.”

Szabó Pál írt róla az Agrártörténeti Szemlében. „Bereczki Máté meggyőződéssel vallotta, hogy a gyümölcsészet művészet. Édes testvére a szobrászatnak és a festészetnek. A szobrászat életet ad a kőnek, a festészet megeleveníti a vásznat. A gyümölcsész ennél is többet ad: a szép természetet teszi áldottabbá, bájosabbá maga körül; gyümölcsöt ad az emberiségnek; évenként megújuló élvekkkel, örömmel s hosszú élettel jutalmazza ápolóit. A gyümölcskertészek egymással összefogva a legnemesebb gyümölcsfák millióival népesíthetik be, változtathatják gyümölcsöskertté a kedves magyar hazát. Bereczki Máté nagytudású ember volt. Kora egyik legtermékenyebb írója gyümölcsészeti és a hozzá kapcsolódó közérdekű kérdésekben. Műveiben — többek által „Gyümölcsészeti Bibliának” is nevezett — négykötetes, 2115 oldalas könyvében, a szaklapokban megjelent ezernyi közleményeiben és tízezernyi — közérdeket is szolgáló — leveleiben, mint cseppben a tenger, megtalálható nézeteinek minden lényeges vonása.”⁸

A Köztelek című lap közli Angyal Dezső nekrológiáját. „Magyarország gyümölcsészetének nagy halottja van. Bereczki Mátéban, f. hó 9-én elvesztette egyik leghivatottabb, legönzletlenebb munkását, vezérét, ki alkonyra hajló élete utolsó lehelletéig — 7.1 éves kora daczára — ifjúi hévvel, rajongó lelkesedéssel szolgálta hazai gyümölcsészetünk ügyét. Ennek áldozta fel munkás élete minden percét, verejtékkel szerzett minden fillérét, lemondva a családalapítás örömeiről, le a szórakozásról, csak hogy gyümölcsészetünk elmaradott állapotán segíthessen. Szövétneket gyűjtött, mely lobogó lángjával bevilágítja hazánk kopár tereit, hegyeit, halmait, hogy ennek fénylő világánál jobban lássuk azt a kiaknázhatatlan kincsesbányát, amely gyümölcsészetünkben rejlik.

7 Legfőbb műve: Gyümölcsészeti vázlatok (I-IV., Arad, 1877-87.)

8 Szabó Pál: Bereczki Máté vonzásában, Agrártörténeti Szemle, 1996 1-4. szám

Összegyűjtötte, nagy fáradtsággal, hangya szorgalommal hazánk ős eredeti gyümölcsfajtaikat, hogy lelkiismeretes tanulmányozás után ajánlhassa azokat idehaza és bemutathassa azokat részben a műveit külföldnek is. Itthon meg folyton buzdított, lelkesített, irt egész halála perczéig; pedig sokszor panaszkodott, hogy a munka már nehezebbre esik; de nemes szenvedélye, lángoló szeretete új erőt adott hanyatló tollának. Előtte egyéb cél sem lebegett, mint hazája dicsősége, hazája nagysága. Ezért munkálkodott, ezért áldozott mindent, magáért semmit. Igazi antik jellem, a melyek manapság mindig ritkábbak.”⁹

Emlékműve szülőfalujában, Romhányban egykori szülőháza helyén.

Emlékműve halála helyszínén: Kunágótában, a falu központjában.

⁹ Köztelek 1895. december 18.

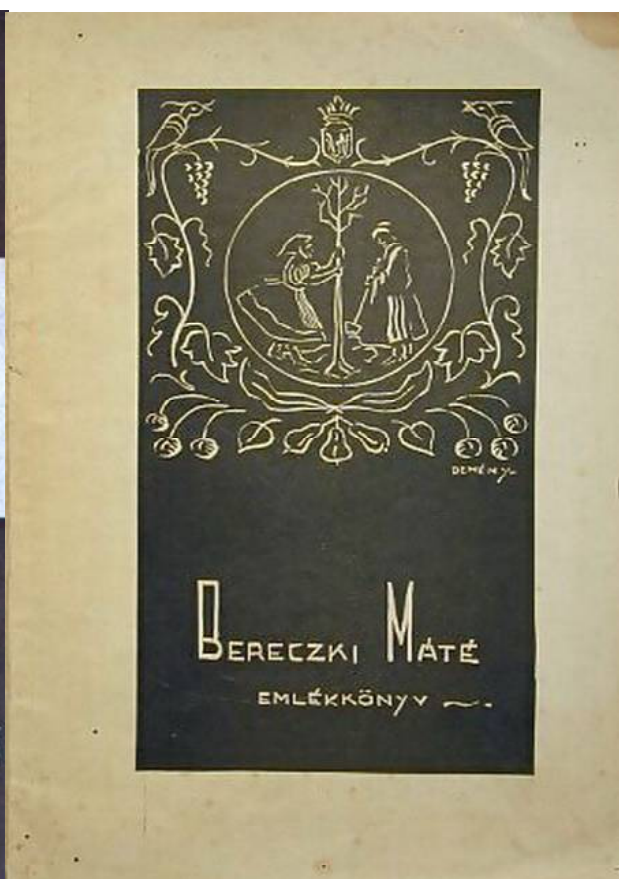
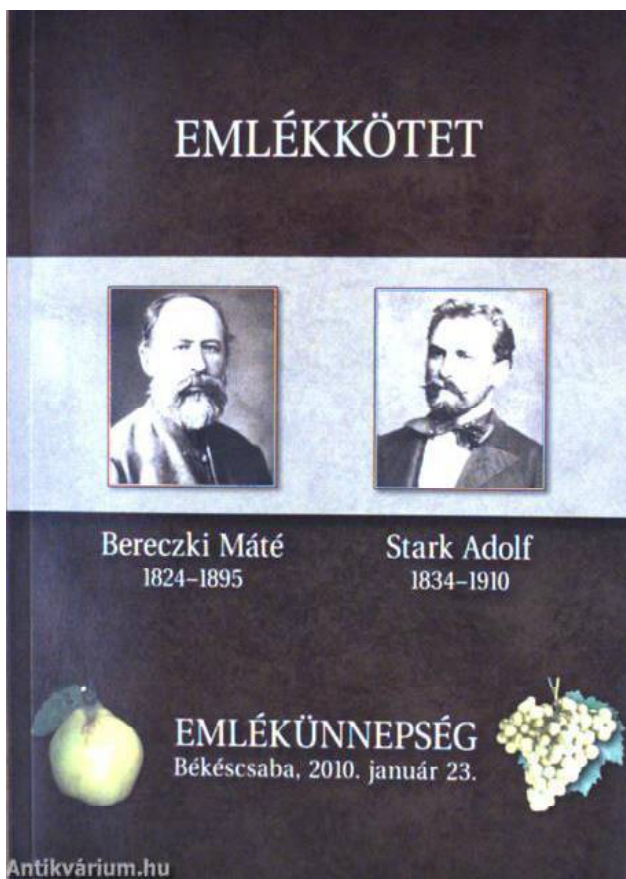

A bajai szakképző iskola névadóul választotta

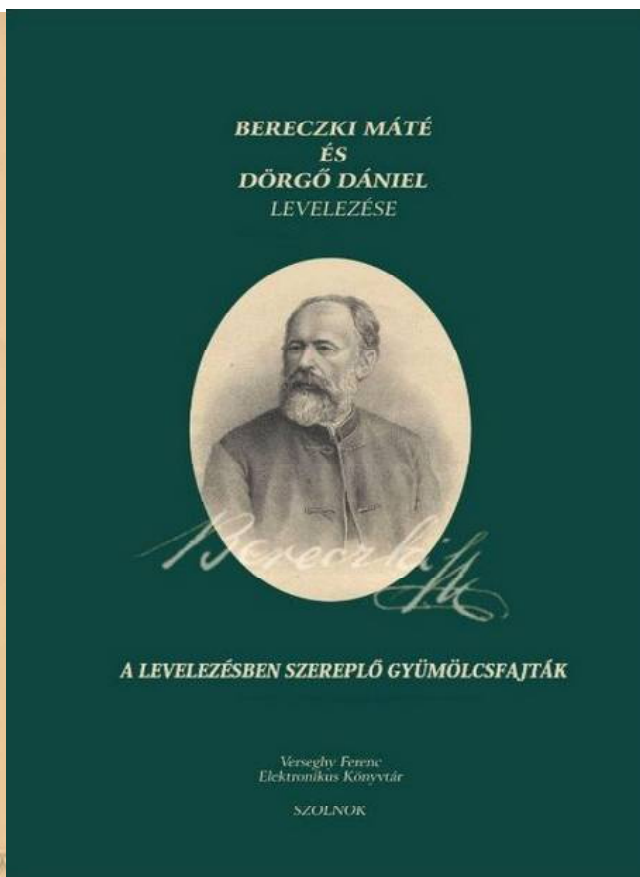
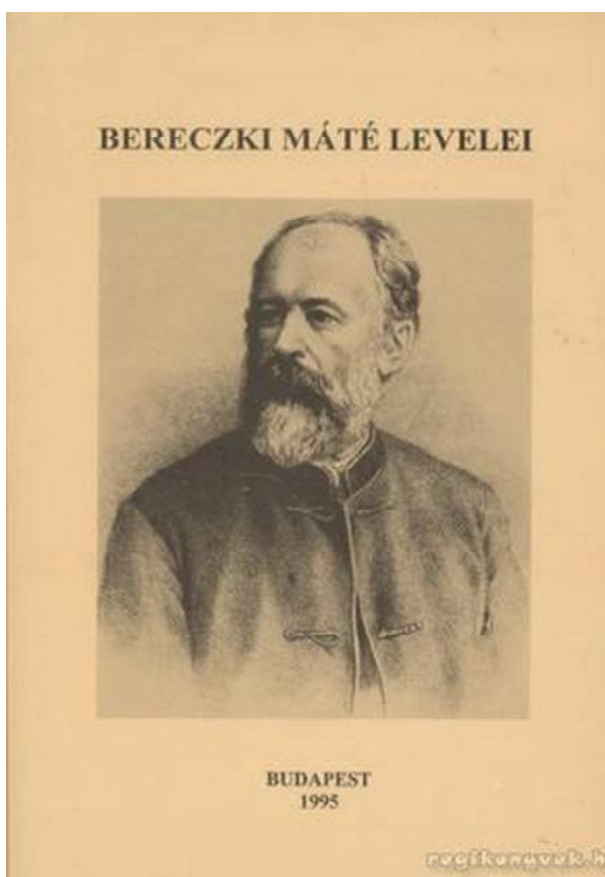

A 75 éves kertészképzés évfordulója alkalmából emléklaketteket adtak át Baján

Emlékezetét könyvek őrzik

A kert című lap tudósított a budapesti szobrának átadásáról: „Nagy pomologusunk szobrát április 10-én, vasárnap délelőtt 11 órakor leplezték le a budai kertészeti tanintézet kertjében. Az érczbe öntött mellszobor a magyar gyümölcsstermelők elismerésének s hálájának konkrét kifejezése az iránt, ki askéta életmódra adta magát csak azért, hogy kedvencz foglalkozásának szentelhesse minden perczét. Mint tudjuk, a nagy gyümölcsstermelő halála után a szoborépítés eszméje Molnár István, kir. tanácsos, a kertésziskola megteremtője, a mostani gyümölcstani miniszteri biztos agyában s szívében fogamzott meg s művére Angyal Dezső igazgatóval akkor tették a koronát, mikor a szoborról a leplet lehuzatták. A virágos lejtőn, a burkolt szobor köré diszes társaság gyűlt. Darányi miniszter mellett államtitkára s minisztériuma főbb emberei : Máday, Dobokay, Kapeller tanácsosok, Lónyay Ferencz titkár jelentek meg. Az O. M. G. E.-t Forster igazgató, Szilassy titkár, Kodolányi Antal, Bálás Árpád, kir. tanácsosok képviselték. Kecskemétről id. Katona Zsigmond. Hontmegyét a Czibulka alispán vezetésével jött bizottság képviselte. Ott volt Bethlen András gr. volt földmívelési miniszter, Gyertyánffy igazgató, Matuska Alajos polgármester, Hutyra igazgató, Ujváry Béla, számos nő és sok érdeklődő, Mayer Ede, a szobor készítője.

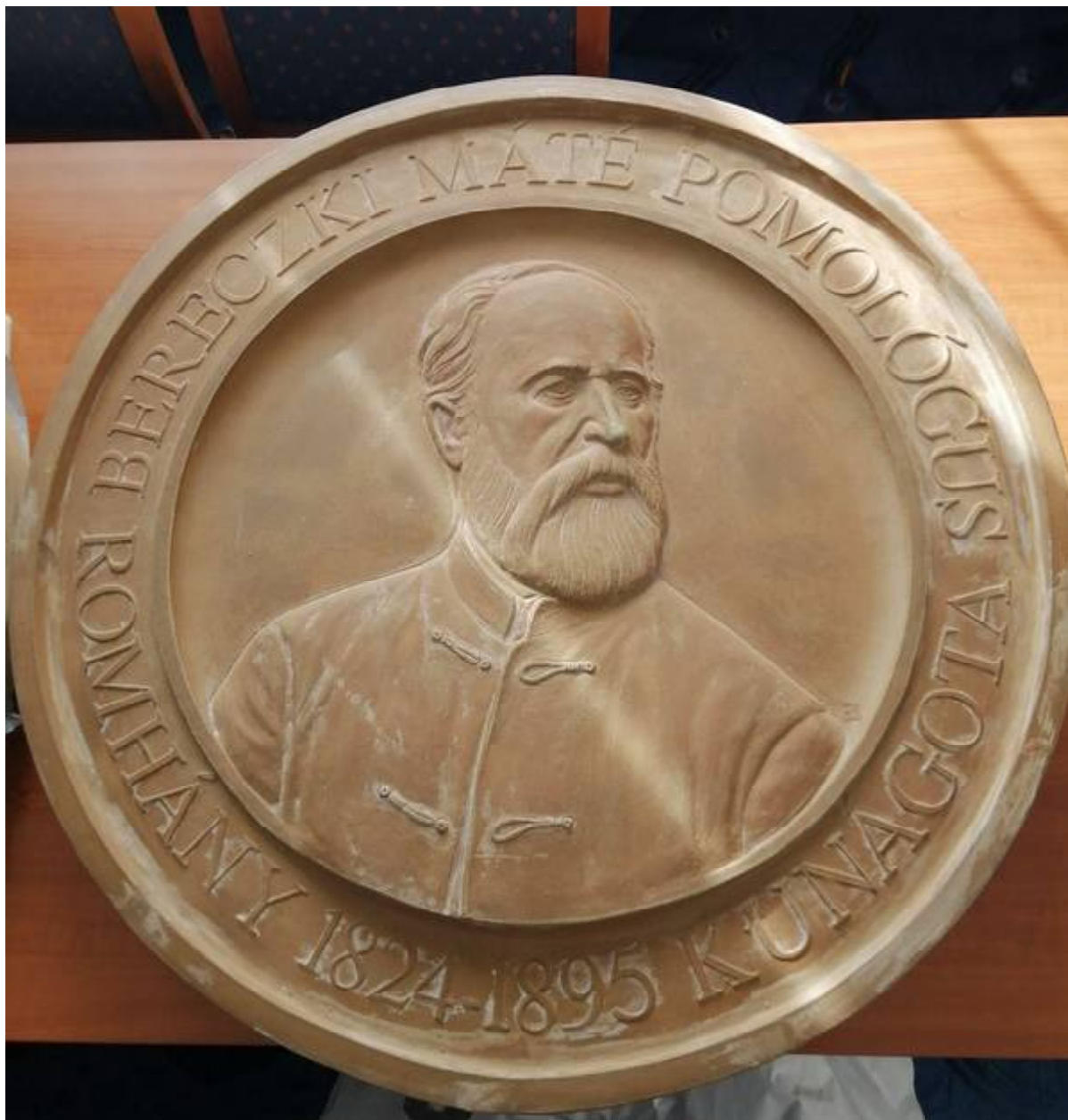
A program során Angyal Dezső igazgató szólott, átvéve a szobrot az intézet kezelésébe, csinos beszédben utalva újból azokra az érdemekre, melyeket Bereczki a magyar kertészet emelése és gyümölcsözővé tétele körül annyi éven át, kifejtett. «Ígérem a magam s tanártársaim nevében — mondta Angyal Dezső — hogy ez emléket nemcsak megőrizzük s szeretettel gondozzuk, hanem valahányszor a gondjainkra bízott ifjú kertészemzedéknek az önzetlen hazaszeretetet, a kitartó és áldásos munkásság példányképét kívánjuk bemutatni: mindannyiszor ide, eme, a hazafiúi kegyelet által szentté avatott helyre vezetjük őket, hogy Bereczki élete, munkássága lelkesítse őket szép pályájukon; hogy az ő tetteiből tanulják szeretni a hazai földet, melyből áldást fakaszt a céltudatos és kitartó szorgalom; hogy az ő szelleme, az ő tudása vezérelje őket utaikon”¹⁰

Bereczki Máté sírja

A romhányi Bereczki Máté Művelődési Ház falán 2020. március 15-én a névadó domborművét tervezték felavatni. Az ünnepség a járványveszély miatt elmaradt.

A dombormű készítője, a Szécsényben alkotó Tóth Sándor szobrászművész.

PETROZSÉNYI NAGY PÁL

ÉN, PETROZSÉNYI NAGY PÁL

(Önéletrajzi dokumentumregény)

I. rész

KAJÁNTÓ (1942–1945)

Ismerkedés a világgal

A napvilágot először 1942 jan. 14-én láttam meg egy patinás kolozsvári kórházban. Születésem körülményeire és az utána következő egy évre nem emlékszem. Nem is tudom, élt-e valaha a földön olyan ember, aki ilyen korai időszakra is emlékezne, annak ellenére, hogy a DNS-ünk minden emléket megőriz. Még azt is, amit nem is magunk, hanem az ők szüleink ők szülei éltek át valaha. Az én legkorábbi emlékeim is kb. csak ahhoz az időhöz fűződnek, amikor már megtanultam járni valahogy. Nem volt könnyű, annyi szent, meg nem is igen szerettem, de melyik gyerek szeret tipegni, amikor bárhova eljuthat az anya vagy apa ölében is, nem igaz?

Leszámítva azt a pár napot a kolozsvári szülészetén, legelőször otthon, a reformátusi parókián kezdtem ismerkedni a világgal. Szép, meglehetősen tágas paplak volt magas mennyezettel, ajtókkal, melyekhez kétoldalt vörös brokátfüggönyöket kötöttek. Úri házakban ez volt a divat akkoriban. De vörös volt az édesanyám pongyolája is. Valószínűleg ez a szín lehetett a kedvence, az édesapámé meg a fekete, mert többnyire ezek a színek domináltak a paplakban. Igen, sok szín, forma, sőt, benyomás maradt meg bennem. Kivéve a hangokat. Féltreértés ne essék, nem születtem én süketnek, csak éppen elfelejtettem, amit akkor hangilag érzékelttem a világból, beleértve saját szüleim hangját is. No, azért akadt néhány kivétel, például a kajántói harangok: bim-bam, bim-bam, bim-bam... Egész életemben nem hallottam annyi harangszót, mint akkor öt év alatt ebben az icipici faluban, ami persze nem csoda, miután négy templommal is büszkélkedhetett a községünk: egy református, római katolikus, ortodox és görög katolikus szentegyházzal. Ma is megvannak, bárki megnézheti, akit érdekel, ha felszáll egy kolozsvári buszra, és elzötyög a mintegy 13 km-re fekvő helységig.

Alig kezdtem el járni, egyre gyakrabban kukkantottam ki az udvarra, kertbe és templomba. A toronyba azonban sosem mertem felmászni. De nem kapaszkodott oda maga a harangozó sem, ugyanis a harang kötele egy lyukon át egész a földig lelógott. Praktikus megoldás volt, azóta sem láttam sehol effélét. Ennek előnyét csakhamar magam is tapasztalhattam, amikor rájöttem, milyen remekül lehet hintázni a kötélén.

– Nanana, ezt nem szabad! – dorgált meg édesapám, amikor egyszer tetten ért.

Édesapám. Amint ezt a szót kimondom, felbukkan képzeletemben egy magas, csontos, kissé megdőbült hátú férfiú. Nem látszott erősnek, mégis az lehetett, ugyanis, édesanyám elbeszélése szerint, néha kézállásban járt az udvaron. Milyen kár, hogy nem láttam, vagy ha mégis, én bizony semmi ilyesmire nem emlékszem. Csak a mosolyára, merthogy mindig mosolygott valahányszor rám tekintett. Szóval megdorgált, és eltanácsolt a további „harangozástól”. De hát lehet-e egy gyereket eltanácsolni attól, amiért annyira odavan! Amit nem tehettem meg nyíltan, megtettem titokban. Egyelőre zavartalanul, később már kevésbé, tudniillik ahogy nőtem, cseperedtem, egyre súlyosabb lett a testem is, amit már az öreg harangok is megéreztek, és el-elkondultak odafönt, ezért harangot-papot otthagytam inkább messzebb, a falu szívében folytattam ismerkedésem a világgal.

Kajántó Kolozsivártól észak-északnyugatra Kalotaszeg peremén, Kajántópataka völgyében található. Területe 98 km², lakossága – a polgármesteri hivatala adatai szerint – 1941-ben 2123, ebből 1541 román, 571 magyar, roma 9, német 2. A falu neve egyesek szerint a Kaján személynévből és tó szóból, mások szerint Keán bolgár fejedelem nevéből származik. Ma községközpont, akkoriban csak egy nyomortanya a sok közül, melyben románok magyarok százai tengődtek viszonylag békében. Már úgy értem egymással, mert a falun kívül sajna javában dúlt a háború. Egyik oldalon a németek élén Hitlerrel, másik oldalon a Sztálin, Rooseveltt és mások által képviselt nagyhatalmak igyekeztek felosztani újra egymás közt a világot. Kajántó kétség és remény közt vergődve figyelte a kibontakozó konfliktust, különösen 1944 augusztusától, amikor Románia hirtelen átpártolt a szovjetekhez. A történelmi részleteket mel-lőzve csupán annyit jegyzek meg, hogy az egész világégből én csupán annyit észleltem, mennyi repülőgép száll felettünk a magasban. Pedig a falun nemegyszer át-átvonultak a németek, később az oroszok, mi több, a parókiára is beszállásolták magukat. Ezzel szemben kitűnően emlékszem a töltényhüvelyekre, melyek szanaszét hevertek az utakon, köztük igazi, el nem lőtt golyók is – újságotam lelkendezve ibolyakék szemű anyámnak.

– Jaj, hozzájuk ne nyúlj, Palika! – rémüldözött édesanyám. – Az nem játék. Még felrobbanhat a kezdedben. Nos, magától ugyan nem robbant, de elrobbantottuk mi, gyerekek azzal, hogy körültapasztottuk sárral, és rávertünk egy kővel, kalapáccsal. Bumm-bumm-bumm! – dörrentek el a golyóbisok hol itt, hol ott a faluban. Elég sok barátom volt, Andris, Levente stb., nagyobbbrészt parasztok, akikhez hasonlóan jártam magam is. Nyáron mezítláb, egy szál bugyiban, télen bekecsben, kucsmában – úri gyerek létemre. De hát szegények voltunk, afféle bocskoros nemesek – ahogy a petrozsényi nagyanyám jellemzett egyszer bennünket. Szerencsére a paplakhoz jókora kert is tartozott. Termesztettünk benne zöldséget, krumplit, paszulyt... Még el is adtunk belőle, már ami egy-egy adomány során megmaradt, ugyanis az én apám nemcsak hirdette, gyakorolta is az adakozást.

– Bolond lyukból bolond szél fű – legyintett erre is szokás szerint fehérhajú, édesapám iránt örökké áskálódó nagyanyám, aki sohasem tudta lenyelni, hogy ilyen paraszthoz ment férje a le-ánya. – Nem is lesz igazi úr soha belőle. Mit úr, még csak nagygazda sem, mint a mezőcsávási¹ papája – olvastam apám naplójában. Édesanyám hallgatta, amíg hallgathatta, végül már ő sem hagyta szó nélkül.

– Ajókedvű adakozót szereti a jóisten – idézte a bibliát. – Az igaz, hogy szegények vagyunk, de élnek ebben a faluban sokkal szegényebbek is, és ugyan ki segítsen a bajba jutott juhokon, ha nem a pásztoruk.

Én leginkább a szilvát és répát kedveltem, s noha alig múltam pár éves, már az összes gyümölcsfát megmásztam. De megmásztam én mindent, ami csak megmászható volt a faluban kezdve a palánkóktól egész a kajántói nagy dombig. Ez utóbbira akkor kaptattam, amikor kedvem kerekedett kocsikázni Jancsi bátyámmal. Hohó, *hegyoldal*on kocsikázni? Ja, persze lefelé, mégpedig abban a babakocsiban, amiben nemrégén még bennünket ringattak. Az volt ám a nagy élmény, miközben, bevallom, igen-igen féltünk is, mert az út egy káva nélküli kút mellett vezetett, és ha mi abba beleszágulunk... Huh, még ma is kiver a verejték, ha erre gondolok. Hát még, amikor meghibásodott a kocsik egyik kereke, s már csak három keréken gurultunk el a veszélyes kút mellett! De nem kevésbé veszélyes volt a falu határában elterülő halastó, kiruccanásaim másik kedvenc célpontja. Hogy miért volt ilyen veszélyes? Elsősorban magas ólomtartalma miatt. Másodszor mély is volt, nekem legalábbis annak tűnt, bár a valóságban alig érte el a két métert helyenként. Vigyázz, nehogy belemenj, és főleg ne igyál a vízből, hacsak nem akarsz elmenni deszkát árulni Földvára! – intettek a társaim. Hallgattam rájuk, nem mentem, kivéve egy-két alkalmat. Hanem amikor rám tapadt néhány förtelmes vérszívó pióca, már csak csónakon merészkedtem a hínáros, kákával sűrűn benőtt nádasba.

A négy parókiának és tanítókarnak köszönhetően a faluban igen pezsgő kulturális élet folyt. Működött ott minden: népiskola, ahol az iskolából kinőtt analfabétákat tanították írni, olvasni, számolni, továbbá négyzólamú dalárda, fűvószenekar, népi táncgyűttes, színjátszó kör a vallásos tartalmú körökről

¹ Községközpont Marosvásárhely közelében.

– Nézd meg jól ezt a bácsit: ő a keresztapád – mutatta be apa a magas, édesapámhoz hasonlóan ösztövérllekipásztort.

Engem rengeteg előadásra elvittek, és bizony én sem maradtam mindig tétlenül. Az énekkarban danásztam, a táncgyűttesben lötyögtem a műkedvelő ifjak legnagyobb derűtségére. Egyszer kipróbáltam egy trombitát. Belefújtam. Semmi hang. Még egyszer belefújtam. Ugyanaz az eredmény.

– Fújd erősebben! – biztatott a trombitás.

Akkorát fújtam bele, hogy egész belevörösödtem, mire sikerült belőle kicsikarnom valamit.

– Pfuj, milyen csúnyát trombitáltál!

– Igen? – álmélkodtam, hogy egy ilyen nyöszörgésnek is van értelme, aztán elfogott a büszkeség. – Akkor tudok trombitálni?

– Majdnem, de ha szorgalmasan gyakorolsz, idővel még a bandába is beveszünk – hunyorított társaira a nagyfiú.

Megfogadtam a tanácsát, és azontúl rendszeresen gyakoroltam, gyakoroltam. Hasztalan: ezt a muzsikát, úgy látszik, nem nekem találták ki odafönt.

– Ne búsulj, akad más hangszer is a világon – vigasztalt meg édesapám. – Mit szólnál a nádsíphoz? Az sem akármilyen zeneszerszám ám!

– Tényleg! – csillant fel a szemem boldogan, s már szaladtam is a tóra faragni egyet, ha... sikerül.

Persze ez sem sikerült, ki is nevettek érte a társaim, ugyanis Kajántón minden gyerek maga faragta a sípjait. Ekkor Jancsi bátyám sietett a segítségemre, aki nálam négy évvel volt idősebb, mellesleg nyurga, izmos fiú, s mint ilyen, bizonyos tekintélynek örvendett a srácok közt.

– Csiba, hé! – kiáltott rájuk fenyegetően, kikeresett egy nádszálat, és néhány perc múlva már el is készült a nádsípom. – Nesze! De aztán megtanulj rajta játszani!

Természetesen nem maradtam ki a fonókból, tengerihántásból sem, melyek mindjárt az őszi betakarítás után kezdődtek. Munka közben aztán daloltak, mesélgettek és táncoltak is a fiatalok. Már akit még nem soroztak be a seregbe. Sokan itt kerestek, és találtak is szeretőt maguknak. Nekem legfőképp a találos kérdések és népmesék tetszettek. Kedvenc mesém: Az égig érő fa, Erős János, Hófehérke, Jancsi és Juliska. Utána meg persze nem mertem kimenni a sötétbe, úgyhogy alig alkonyodott, én már iszkoltam is befelé. Egyébként mások is, na, nem a boszorkányok, gonosz manók vagy óriások miatt, hanem mert az utcákon, mint mindenütt fa-lun akkortájt, egyetlen lámpa sem világított. Na ja, minek a lámpa a parasztnak, amikor eligazodik az a hold fényénél is.

– Nini, milyen csecsés sapka fekszik a földön! – tréfálkoztak a gyerekek.

De csak a kisebbek, köztük én is ugrottunk be nekik. Gyorsan odanyúltam, és, piha, akkor vettem észre, hogy tehéntrágyába markoltam.

Lakott Kajántón egy Irina nevezetű bolond nő. Ettől viszont nemcsak én féltem, hanem sok más felnőtt is. Némelyek boszorkánynak tartották, és folyton azért aggódtak, nehogy rontást hozzon rájuk. Egyik nap berontott a paplakba, és ráförmedt anyámra, adjon neki enni, mert éhen vesz.

– Adok, lelkem, adok, csak előbb várd meg, amíg megsül ez a palacsinta.

– Dehogy várok, add ide úgy, ahogy van, különben téged kaplak be.

Édesanyám, mit tehetett, odaadta, és a bolond nő félig nyersen, azon forrón lenyelte.

– Még egyet!

Azt is megkapta, és sorba-rendre még húszat.

– Jó étvágyad van, de ezt az utolsót Palikának adom, ha nem haragszol – nyújtotta át nekem a legutolsó palacsintát.

– Să te ia dracul cu pruncul tău cu tot!¹ – rikácsolta románul a borzas, zavaros tekintetű asszony, és kicsörtetett a konyhából.

Édesanyámnak eszébe villantak az Irina boszorkányságáról keringő pletykák, és megrémült.

¹ Vigyen el az ördög a pulyáddal együtt!

– Megátkozott, János végünk van – borult délben édesapám nyakába. – Az az érzésem nagy árat fizetünk mi még azért az egy palacsintáért.

Bolond Irina (Irén) története jó pár évtizeddel később a következő tárcában jelent meg egy kecskeméti újság, majd A Cirkusz című könyv lapjain.

Bolond Irén

Régi közhely, miszerint a pénz, a jólét ritkán boldogít. Bizonyíték erre az a háborút követő néhány év, amit kisfiúként éltem át egy romániai faluban. Helyesebben most romániai, mert akkor, a második bécsi döntés révén, Magyarországhoz tartozott.

Kajántót ugyanaz jellemezte, mint a többi falut akkoriban: düledező kunyhók, elhanyagolt szántóföldek, hiányzott a villany, út, pénz. A parasztok mezítláb jártak, egyik-másik rongyokban. Rádió, mozi nem létezett. Ezt pótolták a fonók, a tengerihántás és egyéb népi „rendezvény”, ahol szájról szájra szállt a dal, a fiatalok mókáztak, az idősebbek meséltek, és... Folytassam? Boldog voltam, így mezítláb és szegényen.

Volt Kajántó határában egy sással benőtt, 1,5-2 méter mély tavacska. Azt mesélték, él a fenekén egy százéves öregasszony, a szeme zöld, haja hosszú. Ezzel a hínáros, az egész tavat átfogó hajával szokta magához húzni a szófogadatlan gyerekeket, ha azok beljebb, a tó közepe felé merészkedtek. Én persze nem tartottam magam ilyen gyerekeknek, és szinte naponta kijártam a tóra csónakázni, fürödni mindaddig, amíg rám nem tapadt egy-két pióca. Attól kezdve még a tó közelébe sem mentem, bármennyire is csábítottak a társaim. A ludak, bivalyok bezzeg nem féltek, irigykedtem is rájuk. Bivalyok. Hú de féltem tőlük is. Ha ezek a szarvukra kapnak, kispajtás!

– Dehogyan kapnak, gyere, barátokozz meg velük! – nevetett ki apám, azzal hopp, máris ott lovagoltam a legfélelmetesebb, legfeketébb bivalyon.

– Édesanyám! – hívtam segítségül anyámat.

– Pszt, ne kiabálj! Inkább vakard meg a hátát, azt nagyon szereti.

– Mi van már megint? – bukkant elő anyám, meglátott a bivalyon, és csak hápogott. – Já... János, a gyerek! Jaj, kapd le, gyorsan, mert lepottyán!

– Ne légy már olyan kishitű! Isten vigyázz rá, azonkívül hadd szokjon egy kicsit a melegebb helyzetekhez is. Az életben nem lehet mindig csak futni, futni. Szükség van bátorságra, erőre, no meg tapasztalatra is ahhoz, hogy, ne rezzenjünk össze minden zöreijre. Na, mi lesz, simogasd már meg azt az állatot!

Félve engedelmeskedtem, és óvatosan megsimogattam a bivaly széles, forró hátát. Az állat békésen tűrte, és semmi jelét nem adta, mintha le szeretne rázni magáról. Nagyszerű! Nem is igen értem, miért féltem én eddig ezektől. Maradtak a libák, merthogy azoktól is tartottam ám. Mitől nem tartottam én akkor, istenem! Félttem a boszorkányoktól, a kígyóktól, patkányoktól, nem mertem kimenni este az utcára... Egyszer mégis szembeszálltam egy sziszegő gúnárral, befogtam a csőrét, és láss csodát, már tőlük sem féltem többé.

Nemsokára olyan Tarzan-félének éreztem magamat. A falu volt a birodalmam, és az állatok a barátaim. Sosem jártam egyedül, mindig elkísért valamelyik kutya, macska, elsősorban Szivar, édesapám kutyája. Hatalmas kutya volt vicsorgó nagy fogakkal, egyébként olyan kezes, mint a bárány, így kedvére nyargalhatott velem is meg egyedül is, bárhol a faluban. A tiszteletes szíve bütyke – mondták az emberek, és senki sem bántotta. Együtt hancúroztunk odakinn a réten vagy akár otthon, a széles rekamién is.

Egyedül a templomból tiltottuk ki ölkelmét. Pedig oda csakugyan bárki beléphetett, látogatták is sokan, főleg ünnepnapokon. Itt prédikált naponta az apám, lelkipásztor lévén, de hogy miről, arra sajnos már nem emlékszem. Elfelejtettem, vele a templomot is, csak a hangulatát őrzöm, és a karácsonyfák képét szívem valamelyik rejtett zugában. Hú, hogy csillogtak-villogtak azok a fenyők tele dióval, dísszel, szaloncukorral, alattuk ajándék, felettük angyalok. Igen, angyalok, szinte láttam őket, amint suhogva röpködnek a karácsonyfánk körül.

Egy nyáron szörnyű vihar támadt, utána napokig ömlött az eső. A sáncok megduzzadtak és kiöntöttek, a víz elárasztotta a kerteket, udvarokat, aztán tovább emelkedett.

– Imádkozzunk az Úrhoz, hogy állítsa el az esőt! – biztatta híveit az apám. – Szálljunk magunkba, és bánjuk meg a bűneinket! Emellett segítsünk is, testvéreim, mert Isten is akkor segít leginkább, ha mi, emberek is segítsünk magunkon.

Ezzel kirohant a templomból, ki a töltésre, hogy megvédje faluját egy újabb vízőöntől.

Mihelyt kiszépült az idő, és rendbe jöttek a dolgok, siettem kocsikázni egyet. Igaz, nem volt nekem se kocsim, se lovam, viszont mire való a domb, szekérnek meg ott a babakocsi. Pár éve még ebben tologatott anyám, színe kifakult, egy kereke hiányzott, de a többi még úgy-ahogy működött.

– Szivar! – fütttyentettem a kutyának. – Ezentúl te leszel a paripám.

Befogtam a kocsiba, és elvágattunk. Az utca végén borzas asszony figyelt minket. Bolond Irén! – torpantam meg előtte riadtan. Akkoriban minden faluban akadt ilyen Bolond Irén. A nép etette, ruházta őket, és jókat derült rajtuk. Én inkább félttem, és lám, nemhiába. Amint észrevett, különös arccal kapott ölbe, el kezdett ringatni, majd visszagyömöszölt a babakocsiba. Mint a szélvész vágattam ki a kezei közül, utánam Szivar boldog csaholással. Amikor hátranéztem, Irén csípőre tett kézzel táncolt, és énekelt valamit.

Azóta sajnós egy egész élet vágatott tova, ám Kajántó képe ma is fel-feldereng bennem. És akkor... Akkor újra gyermek vagyok, versenyt futok Szivarral, és pislogva nézem, hogyan illegeti magát a kajántói Bolond Irén.

Miközben a hitleri Németország vereséget vereségre halmozott, Romániában a Vasgárda, később Antonescu tábornok és I. Mihály király boldogította az országot. Végül bekövetkezett a sorsdöntő fordulat: Románia 1944 aug. 23-án átállt a SZU és az amerikai-angol szövetségesek oldalára. Okos döntés volt, ha figyelembe vesszük az akkori hadi helyzetet, elvégre a győztesekhez való átállás mindig jutalmat érdemel. Jelen esetben Észak-Erdély volt a jutalom, magyarán: ismét Romániához csatolták. Dráma az egyiknek, öröm a másiknak. A román nacionalista szervek ekkor megtorló intézkedéseket léptettek életbe. Ezen szervek egyik vezére volt Gavril Olteanu, egykori ügyvéd és vasgárdista ezredes, aki önkéntesekből verbuvált martalócaival átfésülte a magyarlakta területeket horthystakatonák és elrejtett fegyverek után kutatva. A gyanús személyeket helyben kivégezték, másokat kifosztottak vagy internáltak. Mindezt a király, Constantin Sănătescu miniszterelnök és legbefolyásosabb államminisztere, Juliu Maniu tudtával, ha nem is beleegyezésével. Vagy azzal is? Mindenesetre meggondolkoztató, hogy a különítményt, még ha nem is hivatalosan, Maniugárdának nevezték, bár Maniu utóbb kézzel-lábbal tagadta, hogy odaadta volna nevét egy ilyen „szedett-vedett” osztaghoz.

Nem részletezem tovább, ezt is csak azért bocsátottam előre, hogy az olvasók könnyebben megértsék, kik és miért törtek be hozzánk is 1944-ben, egy sötét szeptemberi éjszakán. A gárdisták, rablók vagy kicsodák, úgy négyen-öten lehettek, mindegyik kezében géppisztoly.

– Davai gyenygi!¹

– Nyet² – válaszolta édesapám, aki éppen akkoriban tanulgatott oroszul.

– Szent isten, János, kik ezek? – kérdezte édesanyám halálsápadtan.

– Valószínűleg oroszok.

– Zalato?³

– Nicsevo.⁴

Erre kapott akkora pofont, hogy nekiesett a kályhának.

– Legați-l de sobă și bateți-l până ne dă tot ce dorim! – parancsolta a vezérnek tűnő, bőrkabátos briganti.⁵ – Na, vanni pénz és giuaver⁶? – kérdezte ismét, miután agyba-főbe püfölték szegény apámat.

– Ez elájult – jegyezte meg egy marcona arcú szabadlegény.

– Locsoljátok fel! Hol a pénzed, szent ember? – ismételte meg a kérdést a bőrkabátos.

¹ Ide a pénzt! (or.)

² Nincs. (or.)

³ Arany?

⁴ Semmi. (or.)

⁵ Kötözzétek a kályhához, és addig verjétek, amíg minden megad, amit kívánunk! (rom.)

⁶ Ékszer. (rom.)

– Nincs.

Világos: honnan is lett volna, ha ki sem állt a kölcsönből.

– Nem hallani.

– Nincs.

– Mindjárt meglátni – intett a bőrkabátos a társainak, akik minden szekrényt, fiókot feltúrtak, széthánytak, ám néhány apróságon kívül semmit sem találtak. – Utoljára mondani: vagy elárulni, hol a gyenygi, giuaver, vagy megdugni tied asszonyka.

– De hát értse már meg domnule¹, hogy nem adhatok abból, ami nekem sincs.

– Nana, egy preotnak?² És ezt higgyem is el neked?

– Ez van. Esküszöm az élő istenre.

– Á, isten, eskü! Cântec de leagăn.³ Băieți, ocupați-vă și de preoteasă niște!⁴ – kacsintott a társaira.

– Várjanak! Odaadom maguknak a legdrágább kincsemet, csak a feleségemet hagyják békén, könyörgöm!

– mutatott édesapám a komódon fekvő hegedűre.

A vezér kíváncsian sietett a hegedűhöz, megnézte, forgatta.

– Stradivári?

– Nem.

– Amati?

– Az sem. Magyar, azért, higgye el, ez is nagyon értékes...

– Hülye bozgor,⁵ te szórakozol velem! – kapta fel dühösen a hegedűt, visszazaporázott apámhoz, és széttörte a tarkóján.

– Hurrááá!

– Preoteasa!

A gárda röhögve vetköztette le anyámat, és a következő percekben megtörtént, ami Száraz-ajtán, Gyergyószentmiklóson, Csíkszentdomokoson, Magyarzsomboron és egyéb észak-erdélyi községben is megesett. Amint végeztek, gyorsan teherautóra pakolták a bútorokat, szőnyeget, festményeket, egyszóval minden elmozdítható értéktárgyat, és kirobogtak az utcára.

– Kikirikí! – jelezte odakinn egy kakas, hogy pitymallik.

Csend. Néhány pillanatig csak édesapám nyöszörgése hallatszott.

– Margit, oldozz le, kérlek, a kályháról!

Semmi reakció. Édesanyám ugyanolyan mozdulatlanul feküdt, mint ahogy ott hagyták. Sokkot kapott, elájult? Nem tudtuk, végül is Jancsi mentette meg a helyzetet azzal, hogy apró, éles fogaival kötötte ki magát és apámat is.

Az esetnek természetesen hamar híre ment, állítólag még egy-két újság is megírta, miként rabolták ki a kajántói papot a Maniu-gárdisták. Ha ugyan tényleg ők voltak, tudniillik, ha ők voltak, jöhettek volna fényes nappal is, mi több, meg is ölhettek volna anélkül, hogy bárki felelősségre vonta volna őket emiatt – tépelődtem utóbb, immár felnőttként, amikor húsz évvel később egy elsárgult, 1945-ben nyomtatott Világosság⁶ akadt a kezembe. A lap arról a kajántói esetről számolt be, melynek során szeptember éjjelén volt Maniu-gárdisták betörték egy Nagy János nevű református lelkészhez, s miután csaknem halálra kínozták, kifosztották a paplakot. A lapot gondosan eltettem, és évekig dokumentumként őriztem, aztán eltűnt, elkallódott, nem tudom.

¹ Uram. (rom.)

² Papnak? (rom.)

³ Altatódal. (rom.)

⁴ Fiúk, foglalkozatok a papnéval is kicsikét! (rom.)

⁵ Hazátlan. Román értelmezésben a magyarok csúfneve.

⁶ Kolozsvári magyar napilap (1944-1953)

Új rend, új világ

1944 augusztus 23-a után gyökeres változás ment végbe Romániában: felszámolták a tőkés-földesúri rendszert, és megkezdték egy új, „felsőbbrendű”, a szocialista társadalom építését. Három évvel később Maniut hazaárulás és az amerikai-angol sereggel való kollaboráció miatt életfogytiglani börtönre ítélték. Ott is halt meg 80 éves korában. Sănătescu, majd Rădescu is megbukott, helyette (állítólag) szovjet nyomásra Petru Grozát választották meg miniszterelnöknek.

Ennyit a családunkat is többé-kevésbé érintő történelmi tényekről. A többi már olyan história, ami csupán annyiban érintett, mint mindenki mást Erdélyben. Én azonban engedelmeimmel inkább arról mesélnék, amit személyes megfigyeléseim nyomán láttam, éreztem. Folytassuk hát a paplakkal! A parókia kifosztása után még szegényebbek lettünk, mint valaha. Nem csoda, hiszen a bútoroktól az utolsó kanálig mindent szekérre raktak és elvittek. Pedig már akkor sem álltunk fényesen, amikor édesapám Bodonkútról Kajántóra, egy teljesen elhanyagolt, üres parókiába költözött. Hónapokon át javígtatta, csinosígtatta, gyakran a saját költségén. Hitelbe vásárolt bútort, ruhát, háztartási eszközöket. És most, tessék, kezdhettünk mindent előlről! Apjához, nem fordult, talán nem is tudta a jómódú, ámde annál kuporibb gazda, hogy mi történt. Nagyanyám tudta, de ő eleitől fogva utálta apámat, ezért csakis a lányát, azaz édesanyját támo-gatta anyagilag.

– És a gyerekek? Jancsi, Pali? Rájuk nem gondolsz? – jegyezte meg félve édesanyám.

– Mi az, hogy a gyerekek! Hát Albit ki ruházza, eteti? Az urad gondoskodik Jancsiról, Paliról, én gondoskodom rólad meg Albiról. Szerintem ez így igazságos, mert azt csak nem várhatjátok el tőlem, hogy én tartsam el az egész családot.

Mint említettem, (vagy nem említettem?), Albi volt a legidősebb bátyám, aki Jancsival és velem ellentétben Bodonkúton született. Onnan került Kajántóra, majd Petrozsényba – még születésem előtt, ha jól tudom. Ilyenfórmán nem sok emlékem maradt vele kapcsolatban, hiszen rendszerint csak néhány napot, maximum hetet tölthettem a bátyámmal egy-egy petrozsényi látogatás alkalmával. Ez tény, de hogy pontosan mikor, honnan és miért vitték Albit Petrozsényba, azzal már a mai napig sem vagyok tisztában. Állítólag anyagi okokból, hogy a nagyanyám ezzel is segítsen a családon. Egyébiránt ugyanerre a sorsra jutott később Jancsi is, akit viszont – ugyanolyan megfontolások alapján – a nagyapám vett magához. Ezek szerint a családunk még szegényebb volt, mint gondoltam. Ennek ellenére nem értem, mi bírhatott rá egy anyát és egy mélyen vallásos érzelmű családfőt, hogy csak úgy lemondjon a fiáról. Hallottam ugyan itt-ott, családi körben suttogni, miszerint Albit részben csellel, részben erőszakkal vitték Petrozsényba, de ki tudja, mi igaz az egészből. Szegény Albi, Jancsi, vajon hogy alakult volna a sorsotok, ha mindnyájan együtt maradunk? Szóval akadt itt kérdés, gond, baj tengernyi, amiből én szerencsére semmit sem érzékeltem. Még szép! Ugyan bizony mit érzékelhet egy gyerek két-három éves korában! Illetve pillanat, azt azért határozottan éreztem, hogy valahogy megváltoztak az emberek. Mindenki éljenzett, kiabált, és szinte naponta rohantak estefelé egy-egy tanácskozássra, gyűlésre, mely mindig a kö-vetkező énekkel kezdődött és végződött:

Föl, föl, ti rabjai a földnek, Föl, föl, te éhes proletár! A győzelem napjai jönnek, Rabságodnak vége már. A múltat végképp eltörölni, Rabszolga-had, indulj velünk! A Föld fog sarkából kidőlni, Semmik vagyunk, s minden leszünk! Ez a harc lesz a végső, Csak összefogni hát, És nemzetközivé lesz Holnapra a világ.

Felismerik? A nemzeti munkásmozgalom himnusza. Nekem tetszett, legfőképp amiért hol felálltak, hol leültek a felnőttek. A végén már magam is kívülről fújtam az Internacionálét, de amikor az éneklésbe is belefogtam, az emberek azonnal befogták a fülüket. Akkor derült ki, hogy botfülű vagyok. Édesapám minden népgyűlésre bekukkantott, sőt, szót is kért, és beszélt, agitált, amit még a kommunisták is megtapsoltak. Ez pedig nem semmi, miután az új rendszer ideológiájának tükrében minden pap reakciós elemnek minősült. Csakhogy édesapám Marx tanait is ismerte, és alkalomadtán idézett is belőlük. A polcokon a Biblia mellett ott sorakozott A tőke, a Kommunista Párt kiáltványa, Kautsky¹ művei és hasonlók. Hogy ezek miként fértek össze egymással? Jó kérdés!

¹ Eleinte marxista, később marxistaellenes elveket valló osztrák filozófus.

Lehet, hogy édesapám is olyan lelkész volt, aki vizet prédikál, és bort iszik? Távolról sem! Hátrahagyott írásai szerint az ő fejében, tegyük hozzá, némi szelektálással, a vallás és marxizmus is ugyanolyan jól megfértek egy helyen, mint Péter és Pál a naptárban. De melyik szegény embert nem csapott meg a kommunista eszmék szele akkoriban? Képzelnék magunk elé egy romba dőlt, apokaliptikus világot, ami felett már öt éve komor felhők gomolyognak. Aztán egyszer csak kibújik a nap a felhőkből. Ilyenkor, ugye, minden szem felcsillan, és akik eddig álmok nélkül aludtak, attól kezdve elkezdenek ébren is álmodni egy olyan ragyogó, új világról, melyben nincs se nagyságos, se méltóságos úr többé, a magyar semminél sem alábbvaló a románnál, a román pedig a magyarnál. De a nyomor, elnyomás is ismeretlen fogalmak, mert az anyagi javakból mindenki szükségletei arányában részesül – hirdették valamennyi fórumon, mi több: hitték is. Legalábbis az elején. Sokan, milliók. Kivéve a régi rendszer és eszmék maroknyi, de annál elszántabb híveit, akiket sokszor gyilkolásra sarkallt az új rend iránti gyűlölet.

Engem ezekre a közgyűlésekre is elvittek, s noha semmit sem értettem, a körülöttem izzó hangulat bizony engem is megfogott. A falu ínséges helyzete azonban, lelkesedés ide, forradalmi reformok oda, egyelőre szikrányit sem változott, így aztán, aki addig szegény volt, továbbra is az maradt. Szüleim mindenféle munkát elvállaltak. Édesapám hegedűórákat adott, de az öt kilométerre fekvő Magyarmacskáson is lelkészkedett, édesanyám pedig tanított, csak hogy helyrebillentsék valahogy a lelkészlak kifosztása után erősen megbomlott anyagi egyensúlyt. Gondolom, sejtik, hogy Macskásra is elvittek. Egy alkalommal – útban Kajántó felé – el is tévedtünk a fák között. Bolyongtunk erre, bukdácsoltunk arra, már réges-rég meg kellett volna érkeznünk, és még mindig nem láttuk a kajántói tornyokat.

– Ezt jól megcsináltuk! – csüggedt el édesanyám. – Nemsokára koromsötét lesz, és ha addigra sem vergődünk ki innen, megesznek a farkasok.

Végül is én bukkantam a jó útra, amire hosszú évek múltán is büszkén emlékeztem édesanyámat. Arról persze bölcsen hallgattam, hogy egyszer én is eltévedtem a „kincses város”, utcáin. Hogy mit kerestem egy ilyen, Kajántóhoz képest irdatlan nagy városban? Egyszerű: innen szereztük be a kenyeret, petróleumot, könyvet, cipőt, egyszerűen mindazt, ami a faluban hiánycikknek számított. 13 km oda-vissza az apostolok lován nem kis teljesítmény még egy felnőtt számára sem. Néha előfordult, hogy felvettek egy szekerre, máskor meg mi csimpaszkodtunk egy arra dübörgő traktor hátulsó rúdja. Még hozzá menet közben, föltéve, hogy nem túl gyorsan robogott el mellettünk. Életveszélyes produkció, nem, amihez képest még az a babakocsikázás a káva nélküli kút mellett is kismiskának bizonyult. Szegény édesanyám, ha tudta volna, dehogyis engedett volna efféle útra bennünket. Egy ilyen bevásárlás alkalmával sodrottam el valamiképp Jancsától. Vagy apámtól? Isten bizony, erre nem emlékszem, elégaz hozzá, hogy órákig tévelyegtem a városban, és egyszer csak a Szamos partján találtam magamat. Jaj, hol vagyok? – ugrott ki a könny a szememből. Itt még sosem jártam.

– Hát te miért sírsz, kisfiú? – állt meg előttem egy zsákos cigány ember.

– Édesapám!

– Hogy hívnak!

– Édesanyám!

– Édesapámédesanyám? Érdekes név! De most már, irgum-burgum, arra válaszolj, amit kérdezek, különben beduglak a zsákomba.

Szegény világ, vetett ágy, ettől ijedtem csak meg igazán. El kezdtem szaladni, és csak szaladtam, nyargaltam, mintha ki akarnék futni a világból. A többről újfent nincs semmi emlékem. Feltehetőleg egy rendőr kísért hazáig. Édesanyám, édesapám ölelő karjaiba.

A parókiái rablást leszámítva sokáig zavartalanul teltek napjaim. Pedig a konfliktusok továbbra is ott feszültek a családban, és csak terjedtek, izmosodtak, hogy a végén már az egész falu rólunk pusmogott. Egyedül én nem hallottam ebből egy hangot sem. Csakhogy mit hallhat meg, ismétlem, egy kisfiú négy-öt éves korában! Ezért ugyancsak elképedtem, amikor úgy tizenöt évvel később sikerült elolvasnom édesapám naplóját. Ebben részletesen leírta, mennyire gyűlölte őt a nagymama, aki mindenben édesapám ellentéte volt. Nagymama kacér, divatosan öltözködő szabónő. Dolgosnak ugyan dolgos volt, azért az élet kisebb-nagyobb örömeit sem vetette meg, és minden alkalmat megragadott, hogy kiélvezze, amit a pénz és egy város szórakozási lehetőségei nyújtanak.

Natata, nagymama apja, egy pirospozsgás, Sztálin-bajszú parasztember ki is fakadt némelykor.

– Nagyon nem tetszik nekem ez a rongyázás. Pedig nem ártana, ha eszedbe jutna időnként, ki az apád, honnan jössz. Csak aztán meg ne bánd, mert mindig az esik nagyobbat, aki a magasból pottyán le, cucoană¹ – szúrta oda románul, ugyanis román faluból származott, ennél fogva a nyelve még akkor is rá-rájárt a románra, amikor Petrozsényban megtanult magyarul.

Hanem a nagymama fűtyölt az öregre, és persze anyámból is cucoană akart faragni. Egyébként már ki is szemelte leendő vejét, egy jól szituált, székelyudvarhelyi pedagógust.

– Laci is tanít, te is nevelsz, kell ennél ideálisabb kapcsolat? Ja, és falura sem kell költöznöd, ahol nincs se mozi, se promenád, se trotuár,² csak sár, unalom meg azok a repedt sarkú parasztok – gyözködte egyfolytában anyámat.

Édesapám már hivatásánál fogva is elítélte a cifrázkodást, úrhatnámságot, egyszerű ruhákban járt, és minden energiáját az önművelés, család és közérdekű ügyek szolgálatába állította. Kissé patetikusan hangzik, de őt valóban ez jellemezte. Ennek ismeretében választott neki is menyasszonyt a mezőcsávás nagyapám egy egyszerű, komoly gondolkozású lány személyében. Csak hát ember tervez, isten végez, és ő, úgy látszik, azt akarta, hogy édesapám és édesanyám találjon egymásra.

Telt-múlt az idő, már gyümölcse is volt a frigyüknek anélkül, hogy a nagyanyám belenyugodott volna, hogy legyőzték. Küldözgette is a nyilait mérgezett levelek formájában, vagy gondolt egyet, felült a vonatra, s nemsokára Kajántón kiáltott kígyót-békát édesapámra.

– Sehogy sincs ez jól, tiszteletes úr! – tette szóvá egy napon a gyülekezeti kurátor. – Már elnézést, de túl sokat keveri a... Szóval sumákol a tiszteletes úr anyósa. Tudom, hogy nem bírja, de attól még nem kellegy angyalból ördögöt csinálni.

– Miféle angyalból?

– Hát a tiszteletes úrból, instálom, mert amit összevissza beszél a tiszteletes úrról a faluban, azzal nemcsak magának, hanem az egész egyháznak árt, az hétszentség.

– Én, angyal? Megbolondult kend, Matyi bá! A nagyságos asszonyt meg ne bántsa. Majd pontra teszem én, ha eljön az ideje.

Meg is tette, azon nem múltott, amivel lassacskán azt is elérte, hogy már nemcsak a nagymamát, saját feleségét is maga ellen hangolta.

– Lehetnél egy kicsit türelmesebb az anyámmal – borult ki anyám egy-egy összeszólalkozást követően. – Miért nem fogod már fel végre, hogy nem szokott a szegénységhez, faluhoz, és ugyanettől szeretne megóvni engem is?

– Én meg az ilyen úrhatnám, sivár lelkű dámákhoz nem szoktam, és ha téged ilyen ideálok vonzanak, előbb-utóbb választanod kell köztem és anyád közt – jelentette ki édesapám, amikor már világosan látta, mekkora válságba jutottak egy szűk látókörű, flancos szabónő miatt.

– Micsoda! Te... te el akarsz választani az anyámtól?

– Sajnálom. Isten látja lelkemet, nem szívesen, de még ennél többet is megtennék, ha ezzel megmenthetem gyermekeink lelkét meg a tiéd is.

– Mitől? Kitől? Mondd csak ki bátran, kibírom. Az ördögötől?

– Nem erre gondoltam, de...

Édesanyám önuralmát veszítve rohant apámnak, és összevissza karmolta, mire akkora pofont kapott tőle, hogy leesett a lábáról.

Ezután napokig nem szóltak egymáshoz. Két hét múlva kibékültek, amíg fel nem bukkant ismét a nagymama, és kezdődött minden előről. Máskor meg a nagyanyám és édesapám estek egymás torkának. Nem viccelek, szó szerint így történt, s tán meg is fojtották volna egymást, ha nem lép közbe a cseléd vagy a pesztonkánk.

– Kérlek, bocsáss meg Annusnak – mentegetődött olykor dédnagyapám, a Sztálin-bajszú atyafi. – Hidd el, nem rossz asszony ő, csak a ficája³ miatt hisztizik.

¹ Nagysága. (rom.)

² Járda. (rom.)

³ Leánya. (rom.)

Édesapám a családért, nagytata a nagyíért, a gondnok a hívők miatt. Egyedül édesanyám hallgatott, jóllehet neki lehetett a legrosszabb, hiszen ő két-három malom között is őrlődött – vontam le a tanulságot édesapám emlékirataiban böngészve.

De hadd kanyarodjunk vissza addig a mozzanatig, amikor eltévedtem Kolozsvárt, aztán –hála egy segítőkész rendőrnek – visszavittek a paplakba. Volt is öröm, képzelhetik, s még csak el sem páholtak. Igaz, egyébként sem szoktak megverni, ugyanis én voltam a család kedven-ce. Annál sűrűbben húzta ki a gyufát Jancsika, és talán nem is mindig oktalanul.

– Te, Margit, az az érzésem, ezzel a Jánossal nem stimmel valami – döbrentette meg anyámat édesapám egy szép napon.

– Miért, mit csinált megint ez a gézengúz?

– Most éppen semmit, de figyelted, milyen ronda pofákat vág?

– És?

– Kifordítja a szemét, széthúzza a fülét, és úgy veri a hasát, mint a négerek a tamtamot. Mi az, te nevensz ahelyett, hogy elvinnéd egy orvoshoz?

– Ó, csak bohóckodik. Tetszik neki, hogy mindenki ráfigyel. Különben sem ő az egyetlen bohóc a családban, mert azt sem lehet ám nevetés nélkül kiállni, ahogy Pali öltözik: három bugyi, két nadrág, négy ing, kozáksapkához matrózbélűz, pirosához hupikék. Még szerencse, hogy elég szegény a gardróbja, mert minden ruháját magára ölténé.

– Nincs kizárva – nevette el magát erre apám is. – De ő legalább áldott jó gyerek, miközben Jancsiba, mintha az ördög bűjt volna. Leginkább az idegesít, hogy folyton szemérmetlenül ha-zudik.

Három éves koromban újabb dráma sokkolta a családot. Elbeszélése helyett következzen ezúttal egy másik tárcanovella, mely a Cirkusz című könyvemben is szerepel:

Nyugodj meg, kisfiam!

Azt mondják, az imádság gyógyít, vigasztal, bátorságot és erőt ad. Mondják, ám melyik kisfiú, hány leányka hisz ebben igazán? Én hittem, noha engem is az ellenkezőjére tanítottak.

Mármint az iskolában, a kommunista rendszer idején. Talán magam is ilyen hitetlenné váltam volna, ha nem hatott volna rám egy tragikus családi esemény.

Édesapám lelkész volt, anyám tanítónő egy Kolozs megyei faluban. Itt éltünk, éldegéltünk hol jól, hol rosszabbul, szerencsére mindig békében. Legalábbis akkor, a negyvenes évek derekán, amikor Észak-Erdély még Magyarországhoz tartozott. Nincs kizárva, hogy azért itt-ott össze-összeröffenek az emberek: gazdag a szegénnyel, magyar a románnal, cigánnyal. Csak bennünket nem bántott senki sem. Mi sem másokat, mellesleg, nem is igen tűntem ki közülük. Ugyanúgy beszéltem, jártam, mint a falusi gyerekek, bár egy papfiút, akármilyen szegény is volt, egy kicsit mindig a falu elitjéhez soroltak Télen bekecset hordtam, nyáron rövidnadrágot, és, a szegényebbekhez hasonlóan, néha bizony mi is vacsora nélkül bújtunk az ágyunkba.

Ennek ellenére boldog voltam. Sokkal inkább, mint húsz-harminc évvel később, amikor már nem jártam mezítláb. De hát ilyen a gyerek, tudatlan, éppen ezért boldog, hiszen az Írás szerint is boldogok a tudatlanok, s akiknek szívük tiszta. Tudomásul vettem, hogy nyáron meleg van, télen hideg, a nagygazda fiának csizma, a jegyző úréknak meg kezicsókolom dukál.

Édesapám szegény örökké pénzhányban szenvedett. Hol a templomot csinosította, hol a szegényein segített, így nekünk sokszor csupán a mosolyát adhatta. Én magam nem is kértem egyebet, és még ma is legszebb emlékeim között őrzöm édesapám mosolyát.

Meseország kapuján édesanyámmal együtt léptünk át, aki úgy tudott mesélni, hogy közben maga is gyermekké változott. Én királyfivá, templomunk kastélyá, ahol díszmagyarban feszített még a nagy bajuszú, sánta harangozónk is. Ma bizonyára én mesélnék nekik. De csak a mosolyukat őrzöm, ők az enyémet valahol messze, túl az Óperencián.

Ezenkívül szinte semmit sem láttam a világból. Pedig a háború éppen csak hogy lezajlott, és még mindig jócskán hevert töltényhüvely az utcákon, kertekben. Szedegettük is buzgón, sárral megtapasztaltuk, és, bumm, rá a kövel, kalapáccsal! Egyik-másik felrobbant, több srác meg is sebesült, de azért robbantottunk, mint a bolondok. Aztán ennek is vége szakadt egyszer. A patronok

elfogytak, és a világ kezdett normálisabb arcot öltetni.

Csak a mi házunkban takarták le a tükröket. A család némán, gyászos arccal járt-kelt a parókián. Aztán sorba jöttek a rokonok, ismerősök, megsimogatták a fejemet, még sírva is fakadtak egyesek.

– Szegény gyerek, vigyázz az édesanyádra!

– Én? Rá?

– Meghalt – súgta a fülembé Jancsi bátyám. – Még az éjjel.

– Ki... ki halt meg?

– Hát az édesapánk.

Nagyot sikoltottam.

– Édesapám! – nyargaltam szobáról szobára, míg az utolsóban végre megleltem.

Holtan. Ott feküdt egy dísztelen ravatalon kiterítve, mozdulatlanul, mint egy hideg kődarab. De még akkor is rám mosolygott.

Alig temették el, én máris viszontláttam. Nem, nem álomban, a valóságban. Legalábbis én azt hittem, hogy kiszállt a sírjából, és hazajött. Vidáman intett, és bátorítóan mosolygott.

– Te lázas vagy – tette homlokomra kezét édesanyám, amint elmeséltem neki, kit látok. – Édesapád meghalt, nyugodj meg, kisleány!

– Nem igaz, ott van! – mutogattam hol a sarokba, hol az ablak felé fogvacogva. – Magával akar vinni, édesanyám.

– És beszél is? Ismételd el, mit mondott! – húzta összebb magán anyám a köpenyét.

– Nem beszél, csak integet. Most éppen idejön, és már itt is van az ágyamnál – kiáltottam el magamat, és csaknem megháborodtam, úgy féltem.

Persze az anyám is. Na nem a szellemektől, csupán attól, hogy valóban elvesztettem az eszemet.

– Gyere, imádkozzunk! Miatyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a Te neved – menekült az Úrhoz sűrű könnyek közt.

– Miatyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a Te neved...

– Jöjjön el a Te országod...

– Jöjjön el a Te országod...

Ettől lecsihadtam. De csakis ettől, és csakis napok múltán.

Azóta is mindig megbékülök, valahányszor Hozzá fordulok. Ha beteg vagyok, meggyógyít, ha elesem, fölemel, és olyan melegség leng körül, mint amikor édesanyám rebegette:

– Nyugodj meg, kisleány!

Elnézést a tartalmi ismétlésekért, de hát nem akartam megcsonkítani a novellát. Kiegészítenem azonban mindenképp szükséges ahhoz, hogy ne csak hiteles, de minél teljesebb képet fessek a tényekről. Ezek szerint pedig, bűn, nem bűn, édesapám önként mondott búcsút a világnak. Konkrétan: felakasztotta magát néhány lépésnyire tőlünk a szomszéd szobában. Szegény még lélegzett, amikor levágták a kötélről. Néhány percig nyomkodták a mellkasát, levegőt fújtak a tüdejébe, hiába. Már nem lehetett újraéleszteni. Az öngyilkosság parázs vitát kavart a falusiak és lelkészek közt egyaránt. Egyeseket megrázott, mások elítélték, különösen a katolikusok, akik közül némelyek a pappal való temetés jogát is megkérdőjelezték. Vallási szemszögből nézve nem is egészen alaptalanul, hiszen édesapám ezzel a tettével a tízparancsolat ötödik törvényét vette semmibe. (Ne ölj.) A református egyház ennek ellenére volt annyira megértő és rugalmas, hogy ne tagadja meg a végtisztességet édesapámtól, meghúzták a harangokat és egyszerre négy pap is mondott misét a lelkéért. Egy kérdés azért a mai napig is ott motoszkál a fejemben: miért suttogták egyesek évek múltán is a faluban, amit maga a sajtó a következő mondatba sűrített: váratlanul és egyelőre tisztázatlan körülmények között elhunyt a haladó eszméiről ismert kajántói református lelkész. Lehet, hogy az a négy pap, aki eltemette apámat, valami olyasmit is tudott, amit mi nem tudtunk?

A gyászbeszédet László Dezső keresztapám tartotta. Szövege a következő:

Vigyázzatok!

– Nagy János kajántói lelképásztor koporsójánál –

1945. október 9-én

Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek, mert jóllehet a lélek kész, de a test erőtelen. (Máté 26:41.)

I.

A lélek kész, de a test erőtelen.

Mintha a mai alkalomra éppen nekünk mondaná ezt az Igét az Úr.

Lelkipásztorunkban, aki élete egyik elborult pillanatában elkövette a legnagyobb vétet: kioltotta saját életét, valóban minden jóra és Isten szerint kedvesre kész lélek lakozott. Ez a kész lélek azonban erőtelen testbe vala zárva, s élete legsötétebb órájában testi indulatai feléje kerekedtek lelki erőinek, és mély örvénybe sodorták.

Kezdő teológiai hallgató kora óta mondhatom, nagyon jól ismertem. Mindig vonzódtunk egymáshoz, és őszinték voltunk egymás iránt. Amit a legjobban kedveltem benne: lelkének tüneményes fogékonysága és készsége volt.

Mindenekelőtt kész volt a tanulásra, újabb és újabb igazságok elfogadására. A tovatűnő idővel is megmaradt tanulódiáknak, aki fáradhatatlanul olvasott, és egyre tisztább látással merült el az igazság kutatásába. Kevés lelkipásztornak volt olyan irodalmi olvasottsága, mint ne-ki. Különösen érdekelte a mai ember komplikált társadalmi és lelki élete. Ismerni akarta azt az embert, akinek szolgálatára, pásztoralására szentelte életét.

De kész volt a munkára, a szolgálatra is. Nem lehetett olyan feladatokat állítani eléje, amelyeket el ne végzett volna. Csak az elmúlt nehéz télre gondoljunk: egy időben négy gyülekezet gondozását vállalta, és látta el. Sárban és hóban, esőben és viharban a legszívesebben ment, hogy megkeresse a pásztor nélkül maradt gyülekezeteket itt a kajántói völgyben. Arra is jelentkezett, hogy az egyházmegye összes gyülekezeteit bejárja, és mindenütt számba veszi a helyzetet, és elvégzi a legfontosabb feladatokat.

És kész volt a megbocsátásra. Az Úr bőven adott neki alkalmat arra, hogy mások miatt szenvedjen, hogy testében és lelkében a legdurvább és a legfinomabb bántásokat és rontásokat elszenvedje. Emberileg szólva minden oka meg lett volna arra, hogy szívében megkeményedjék, hogy másoknak azzal fizessen meg, amit el kellett szenvednie. Jézus igaz tanítványa volt: a legelső kötelességnek a szeretet cselekedetekben való gyakorlását, a megbocsátást tekintette.

II.

Ez a kész lélek gyenge testben lakozott.

Testének gyengesége érzékennyé tette a lelkét. Sokkal mélyebben a lelkében érzett minden testi fájdalmat, mint az átlagember. Elmondotta, hogy amikor három héttel ezelőtt abban a rettenetes éjszakai bántalmazásban volt része, a testi verések nem is annyira testének, mint inkább a lelkének fájtak. Elszakadt a lelkemben valami, sóhajtott, és többé nem vagyok az ember, aki voltam. Megrendült az emberbe vetett bizodalom, kesergett újból és újból. Ő, aki annyi embernek volt orvosa, aki annyi testi fájdalmat és nyomorúságot igyekezett lelkipásztori szolgálatában megszüntetni, két óra hosszát tartó botozásban és kínoztatásban élte át a testi élet legszörnyűbb kínjait. Rajta, aki annyi emberen segített, nem könyörült senki, és olyan emberek bántalmazták, akiknek ő soha a legkisebbet sem ártotta.

Testének gyengesége miatt nem érdekelték túlságosan az élet anyagi vonatkozásai. Jézussal tartott a mindennapi kenyérről való gondoskodásban. Az Úr mindig kirendeli a mai napra valót, ezért nem szabad kapzsinak, fősvénynek lenni. Anyagiakban sohasem nézte a maga hasznát, inkább lemondott a maga javáról, csak hogy elkerülje a huzavonát vagy pörösködést.

Nem érezte jól magát ott, ahol a testnek az indulatja volt a döntő. Egész lelke fölháborodott még a legvidámabb társaságban is, ha észrevette a testi indulatok fölébredését.

Teste erőtlenségéből következett a betegek és elesettek iránti határtalan szeretete. Orvos – lelkipásztor volt, aki szívesen ment a betegágyhoz, és megvizsgálta a rászorulókat. Ebben a szolgálatában nem nézte, hogy ki milyen nemzetiségű vagy vallású, csak az embert, mindig csak a szenvedő embert látta maga előtt és a Krisztustól nyert parancsot: gyógyítsatok!

III.

Hogy fáj nekünk, hogy ebben az erős lelkű, de gyenge testű emberben életének egy rettenetes válságában, amikor úgy látszott, hogy minden ellene támad, a lélek készségét legyőzte a test erőtelensége, lelke fölött úrrá lett a csüggedt test. Testnek minden erőtelensége egyetlen pillanatban támadt rája, s elborította lelke ragyogó tükörét. A lélek által parancsolt élet helyett a test erőtelenségéből következő halált választotta. Elfeledkezett az Igéről, vigyázatok, és imádkoztatok, hogy kísértetbe ne essetek. Súlyos keresztje alatt nem keresztbordozó Mesterére, a fájdalom férfiára, a betegség ismerőjére, a Lélek szavára, hanem erőtelen testének kívánságára, a halál ígérésének szavára hallgatott, és a rettenetes kísértésben elbukott.

Mi nem ítélkezzünk fölötte! Az ítélet az Úré. Az utolsó ítéletet majd ő mondja ki ebben a titokzatos ügyben. Nekünk szabad még itt is abban reménykednünk, hogy Krisztusa majd szót tesz érte is. Inkább magunk fölött mondjunk ítéletet a mai Ige tekintete alatt. Ez a koporsó mindnyájunkat vádol: engemet, az előljárót, tieteket lelkipásztor testvérek, tégedet, hitvestárs és az egész gyülekezetet. Az Úr azt parancsolja, hogy vigyázzunk, ne csak magunkra, hanem egymásra is. Imádkozzunk, ne csak magunkért, hanem, egymásért is. Ha mi ennek az Igének komolyan engedelmeskedtünk volna, ha igazán vigyáztunk volna Nagy János testvérünkre, ha imádkoztunk volna érte, ma nem feküdné kihült teste ebben a koporsóban. Mélységes bűnbánattal kell tehát az Úr színe előtt megállanunk azzal a szent fogadalommal, hogy ezentúl sokkal jobban fogunk egymásra vigyázni, és egymásért imádkozni. Jézus nagyon jól ismerte az ember gyarlóságát és erőtelenségét, ne hiába adta a figyelmeztetést: vigyázatok és imádkoztatok.

Vigyáznunk kell a támasz nélkül maradt hitvestársra és erre a három árva gyermekre. Helyette is föl kell vennünk az ő gondjukat, az ő szeretetét is pótolnunk kell, már amennyire lehet a magunk szeretetével.

Így ítél meg, és indít új szolgálatra ezen a gyászos eseten keresztül is Isten Igéje, így prédikál utoljára, emlékeztet az Ige parancsára Nagy János testvérünk elnémult ajaka.

Legyen kegyelmes és irgalmas az Úr őhözaja, kedveseihez és mindnyájunkhoz!

László Dezső

A temetés után anyám megkérdezte László Dezső esperest:

– Velem most mi lesz? Költözzünk ki a paplakból?

– Majd, idővel, Margitka, idővel. Előbb még új papot kell szereznünk. Addig, ne aggódj, itt továbbra is ellakhatsz. Hacsak sürgősen Petrozsényba nem költözöl – tette hozzá keresztapám epésen.

– Naná, hogy odaköltözik – vágta rá gyorsan a nagymama. – Hiszen eddig is csak János miatt maradt ebben az isten háta mögötti porfészekben. Pali jön a lányommal, Jánost meg magához veszi a nagyapja. Elterveztük mi már ezt, tiszteletes úr.

– Hogyhogy a nagyapjához? Miért nem magukhoz?

– Hát mert nagy a család, kérem szépen. Egyedül meg, ugye, nem bírom. Tudja, nekem is van ám egy édesapám, akinek olyan kicsi a nyugdíja... Na, mindegy, a lényeg az, hogy őt sem hagyhatom magára.

– És a kedves férje? Meg ott van Margitka, aki ugyancsak dolgozik.

– Éhbérért. A férjem pedig meghalt, úgyhogy most már ketten vagyunk özvegyek – törölt ki nagyanyám a szeméből egy láthatatlan könnycseppet.

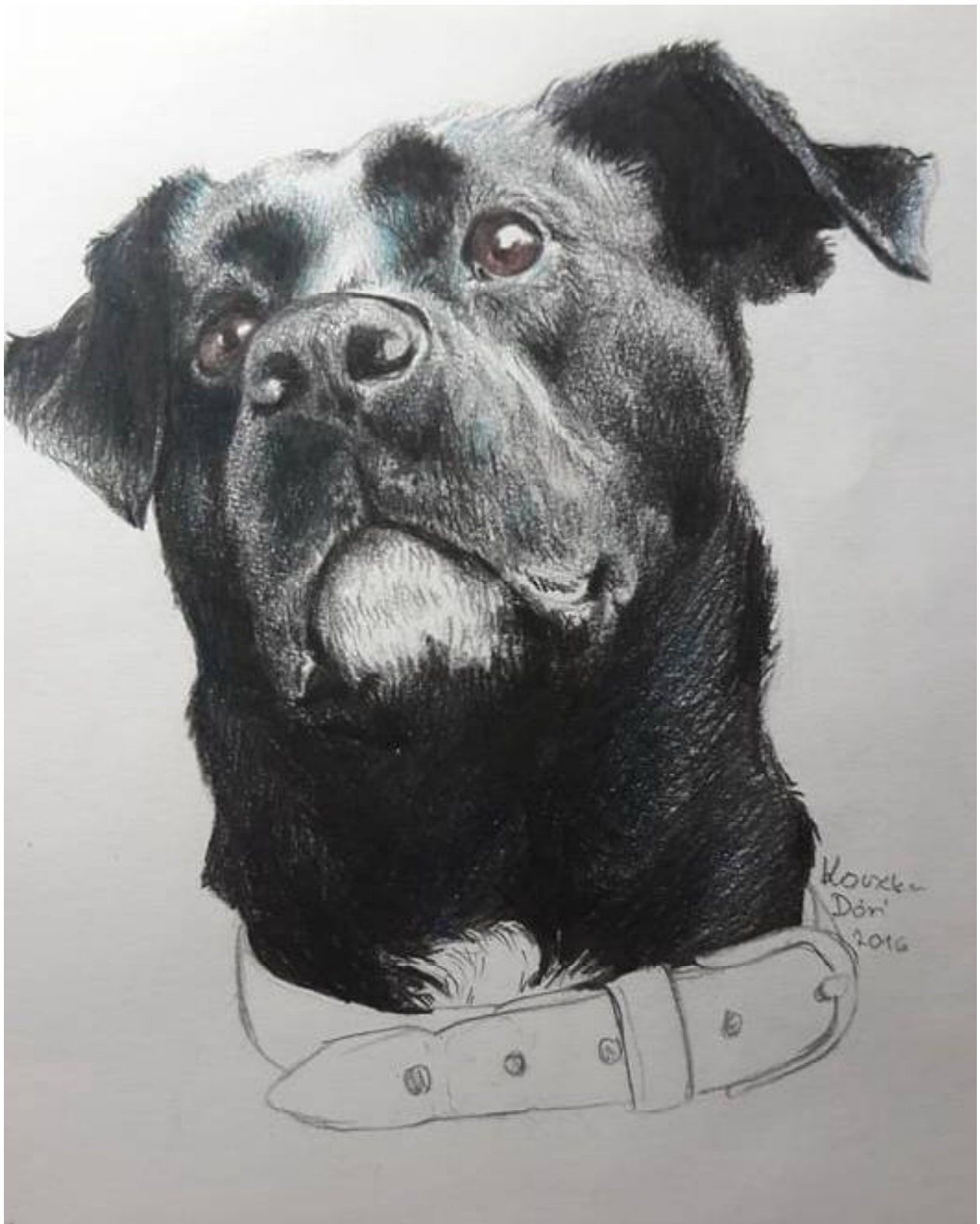
– Bocsánat, nem tudtam. Szóval Petrozsényba költöztök – fordult keresztapám ismét anyámhoz. – Ha jól meggondolom, nem is olyan rossz éca. Az utóbbi időben sajnos ez a „porfészek” is teljesen megkergült. És ez még csak a kezdet, hölgyeim. Talán épp ott, az egyszerű bányászok és momárlanok¹ között találjátok meg a békét, egyensúlyt.

Így esett, hogy a temetés után nem sokkal felrakták bútorainkat egy marhavagonba, és irány a Petrozsényi medence. Hosszú, kényelmetlen utazás volt, ugyanis bútorainkkal egy vagonban utaztunk. Szék, pad sehol, így hol az anyám, hol én estünk le a lábunkról, valahányszor a vonat befordult egy kanyarba.

- Füst! Füstszagot érzek! – szimatolt anyám a levegőbe pár óra ide-oda zöcskölődés után. – Még néhány perc, és megérkeztünk a fekete gyémántok völgyébe.

¹ Zsil-völgyi, dák hagyományokat őrző hegylakók.

Koczka Dorottya rajza

KOVÁCS T. ISTVÁN

Jelzalog

Bartáné éppen a lépcsőház takarításához készülődött, mert a társasház kialakított rendje szerint azon a héten ő volt a soros takarító. Felmosóvödörrel a kezében, ott állt még az előszobában, amikor kintről, hangos szóváltás hallatszott be.

-Itt vagy, te vén szajha? Te mozgó pálinkásüveg! Rablók cinkosa! A szomszéd lakó Elemér kiabált felindult hangon, amire Eta néni, az emeleti szomszédasszony sírva válaszolt.

-Mi bajod van Kisfiam?

Így szólította, mert gyerekként ismerte meg. Hiszen az egyedül élő férfi, itt nőtt fel a házban. A szülei egymást követően, pár év különbséggel haltak meg. A házbeliek azóta is segítettek Elemérnek, amennyire az idejük és anyagi lehetőségeik engedték. Volt, aki az ingeit mosta, más vasárnapi ebédet vitt neki. Rá is fért a gyámkodás, mert amíg éltek a szülei, szemernyi önállóságra sem nevelték. Csak azt kérték tőle, hogy tanuljon, s büszkék voltak rá, hogy első generációs értelmiségiként emelkedett ki a vidéki rokonok közül. A házbeliek csak azóta kezdtek lassanként elidegenedni tőle, mióta egyre különösebb lett a viselkedése. Bartáék például majdnem minden éjszaka arra riadtak fel, hogy nagy zajjal csapja be a lépcsőház ajtaját, csörgeti a lakáskulcsokat és aztán odabent óráig kiabál, vitatkozik, veszekszik önmagával.

-Mit ártottam én neked, hogy így beszélsz velem? - méltatlankodott most az idős asszony, mire Elemér dühtől hörögve válaszolt:

-Tudod te azt, te személtáda! Kiraboltatok. Földönfutóvá lettem.

-Mi a baj kedves szomszéd? - kérdezte a lakásból kilépő Bartáné és szelíd, csitító hangon próbálta nyugtatni az idegességtől remegő embert. Másokkal együtt ő is sajnálta Elemért, akinek télen mindig fűtetlenül maradt a lakása. Rég kikapcsolták nála a gázt, a villanyt. Nem volt miből fizetnie a számlákat, mert már évek óta munkanélküli volt. Amíg még nem hanyagolta el túlságosan a külsejét, gyakran áthívták őt ebédre, vagy becsöngettek hozzá egy kistányér süteménnyel, s győzködték, hogy jelentkezzen a munkaügyi hivatalnál, ahol legalább járadékot kaphat egy ideig, de Elemér mindig tiltakozott. Neki nem alamizna kell-mondta, hanem mérnöki állás. Különben minek tanult volna, ha csak nézegetni tudja a diplomáját.

-Nade, ha most nem keresnek agrármérnököt, akkor mást is el kellene vállalni. Elvégre a munka nem szégyen. Aztán, majd csak lesz valahogy a szakmájában is - győzködték őt Bartáék. Csak azután a sok éjszakai lármázás után kezdett elfogyni a türelmük, és néhányszor át is kopogtak a vékony válaszfalon, hogy maradjon már csendben.

A harmadik emeleti fiatalasszony, aki együtt gyerekeskedett a házban Elemérrel, nagyon aggódott érte. Látva, hogy vészesen lefogyott, rábeszélte a háziorvost, hogy jöjjön ki hozzá. A doktor meglehetősen rövid párbeszéd után megbotránkozva fordult ki az alaposan leépült ember piszkos, elhanyagolt lakásából.

-Ez az eset már a városi főorvosra tartozik - mondta, de mikor oda került Elemér ügye a főorvoshoz, az is széttárta a karját.

-Ha az illető úr nem akarja, semmit sem tehetünk érte. Minden segítséget visszautasított.

A lépcsőházban ezen a napon Bartáné is megkapta a magáét.

-Alávaló szélhámos! Nekem se te, se a férjed ne beszéljen tisztességről és ne sajnálkozzon rajtam képmutató módon. Tele íratom veletek az egész magyar sajtót, hogy miféle emberek vagytok itt, mindannyian!

-Az anyád keservét, te idióta! - kiáltott rá Bartáné megbántódva, de aztán észbe kapott és szelídebben próbálta kideríteni, hogy tulajdonképpen mi történt.

A ház előtt idegen teherautó állt meg. Két markos férfi bútorokat pakolt le róla. A kinézetük nem volt bizalomgerjesztő. Középkorúnak látszó ember közeledett a földszinti lépcsőkön és köszönés nélkül azt mondta: - Maguknak is jobb lesz majd ezután.

Az eddig mindenkiel fenyegető hangon beszélő Elemér az áldozat bénultságával nézett rá. A jövevényegy hivatalos iratot tartott elébe. A lakásából kiebrudalt szerencsétlen csak annyit tudott dadogni tanácsstalanságában:

-A bútorokat itt hagyom, mert nem tudom hova elszállítani. Ha majd ismét lesz otthonom, akkor eljövök érte.

-Én azokért nem tudok felelősséget vállalni, mert fel kell újítanom a lakást. Különbem meg, az én tárgyaimnak kell a hely - válaszolta ridegen a férfi.

-Kilakoltatás! - döböntek rá hirtelen a körülöttük állók.

-Mit csináltunk? Mit csináltunk? - fogta a fejét Kenderesiné, a közös képviselő ellenőrző bizottságának tagja, aki a második emeleten meghallva a perpatvart, lejött megtudni, hogy mi történik a házban. Elemér ekkor már nem volt köztük. Kirohant és eltűnt az utca forgatagában, mintha ott kérhetne segítséget valakitől. Vagy inkább a szégyen űzte, hajtotta messze, a vasútállomás felé, hogy a vonat vigye el más városba. Inkább ott lássák őt földönfutó hajléktalannak, ne az ismerősök mutogassanak rá.

-Megengedtük Zoltánfi közös képviselőnek, hogy jelzalogot tetessen Elemér lakására, mert azt hittük, hogy akkor a bátyja majd kifizeti a tartozásokat - magyarázta Kenderesiné.

-Fenét fizeti - kapcsolódott a beszélgetésbe a folyosóra kilépő Barta Béla, aki eddig az előszobából hallgatózott. - Beszéltem én a bátyjával is, de az mogorván letorkolt, hogy törődjek a magam dolgával és ne avatkozzak a máséba.

-Nade, hogy jutott maga ehhez a lakáshoz? - kérdezte most Barta, fűrkésző pillantást vetve az új tulajdonosra.

-Árverésen vettem meg.

-Árverésen? Na, és mennyiért?

-Négy és félmillióért.

-Szóval, féláron! Nem volt licitálás?

-Én voltam az egyetlen vevő.

-El is felejtettem megkérdezni - szólalt meg pár percnyi hallgatás után újra Barta. - Hol történt az az árverés, hogy mi nem tudtunk róla?

-Hát, egy hivatalban.

-Aha! Maga tehát besétált oda és azt mondta, ennyit adok érte.

-Költhetek én még erre ugyanannyit - mentegetőzött az új szomszéd.

-Mutyiban intézték a dolgot - vélekedtek napokig a házbeliel, ha találkoztak a kapu előtt, vagy a lakótelepi boltban. Az új szomszédot ritkán látták.

-Ez csak a pénzét fektette be ide - mondogatták egymás közt.

-Én időben kiragasztottam a hirdetést - érvelt később a lakógyűlésen Zoltánfi, de azt nem tette hozzá, hogy a nyolc lépcsőháznak csak az egyetlen kapujára, kézírásos cetlin rajszögezte ki. Úgy, ahogy senki sem szokott az ilyen cédulákra ügyet vetni.

-Tulajdonképpen maguk sürgették, hogy minden olyan lakótól hajtsam be a közös költséget, akinek hátraléka van, mert nem akarnak más helyett fizetni. Az úr is köztük volt - védekezett Zoltánfi.

-Node, tud valamit arról, hogy mi lett a sorsa ennek a szerencsétlen embernek? - érdeklődtek a lakók.

-Nem tudok. Az nem az én gondom - válaszolta közömbösen a közös képviselő, aki újabban már tíz lakóépület képviselőjét intézte, mint vállalkozó. Újabban már munkatársakat dolgoztatott.

Egy ideig még érkeztek kósza hírek Elemér felől. Volt aki egy pesti alagútban látta, amint siet valahová. Más azt állította, hogy egy vidéki vasútállomáson veszteglő vagonban alszik.

-Megtehettük volna, hogy az ő dolgát nagyobb emberséggel és körültekintéssel mérlegeljük, mint azokét, akik csupán hanyagságból nem fizettek. - említette meg egyszer Kenderesiné, mert bántotta a lelkiismeret.

-Ha mondjuk nagyon erélyesen felszólítottuk volna, hogy hagyjon fel a büszkeségével és jelentkezzen munkanélküli segélyre, mert akkor legalább lesz pénze élelemre, fűtésre, világításra. Mi meg ezért cserébe haladékat adtunk volna neki, míg el tud valahol helyezkedni.

-Késő - legyintett Barta szomszéd. - Akkor kellett volna erre gondolniuk, mikor elhamarkodva döntöttek.

-Jaj istenem! Csak ilyen lejtőre ne kerüljön az ember, mert ezen már nem lehet megállni-sóhajtott nagyot Bartáné is, mikor a férje egyszer súlyos betegséggel került kórházba. Mikor esténként magára maradt a

lakásban, az jutott az eszébe, hogy könnyű olyan sorsra jutni a mai világban, mint amilyre az a szegény Elemér jutott. Akkor még attól a feltételezéstől is megrettent, hogy mi lenne, ha egyszerre ketten betegednének meg a férjével, vagy, ha az egyikük majd magára marad? Hiszen idősök már! Minden megtörténhet. Vajon, ki nyújt az embernek mentőövet, ebben a szigorú világban? Talán a gyerekeik? De azok lótnak-futnak reggeltől napestig a pénz után, s abból mégis csak annyi van nekik, amennyi a családjuknak épp, hogy elég. -Tegyük fel-fűzte tovább a kétségbe ejtő gondolatait; -Ha az egyetlen nyugdíjból kell majd fizetni mindent. Még a közös költséget is. Ajjaj! Uramisten! Félelem kerítette a hatalmába.

KŐ-SZABÓ IMRE

A házasság

A házasságról szinte semmit sem tudnak az emberek. Mégis mindig simán (zökkenők nélkül!?) kezdődik minden. Egy görög bölcs – Szókratész – szerint: „Mindenképpen házasodjatok meg: ha jó házasságot szereztek, boldogok lesztek, ha rosszat, akkor filozófusok.”

Egy nő és egy férfi (fiatal vagy öreg) összeköti életét, házassággal. Azért fiatal vagy öreg, mert ezt a procedúrát többször is meg lehet ismételni. Ez a kötés (jelképesen) lehet pertlivel, cukorspárgával, fényes szalaggal, vagy éppen kötéllel. Függ attól, ki milyen tartósra kanyarítja ezt a szövetséget. Mert ugye egy pertlivel összekötött kapcsolat csak úgy magától kioldódhat, de egy kötéllel összehurkolt már sokkal nehezebben. Mondják: a házasság, szerelem.

-Mi a szerelem? – kérdezhetik joggal.

-A szerelem az a fény, ami bevilágítja az embert.

-És mi a házasság?

-A villanyszámla.

A szerelem azonban vak, de a házasság hatékony látásjavító. A fáma szerint a jó férj hódol a feleségének, még húsz év után is, megdicséri haját, ruháját, figyelmes, szolgálatkész. A jó feleség nem bánja a sörözös-meccses estéket, amikor a férj barátaival tölti az időt. Kell egy kis kikapcsolódás! Azonban a szabadságot sem úgy képzelik, jössz, méssz, amerre akarsz. Azért szigorú rendnek kell lennie, de ha nem tartod be, akkor jön a feddés, súlyosabb esetben a szidalmazás (vagy egyéb kemény tárgyak röpte).

Sanyi figyelmeztette a nősülés előtt álló Pétert:

-Tudnod kell, a nő olyan, mint a hurrikán, amikor jön vad és nedves... , amikor megy: viszi a házat és a kocsidat is!

Nagné benéz a szomszédasszonyhoz és látja, hogy üres a kutyaól:

-Látom, megszabadultál attól a dögtől.

-Igen! – válaszolta a szomszédasszony és hozzátette:

-És magával vitte a kutyáját is!

A már több mint tíz éve házas vadász mesélte barátjának sörözés közben:

-Tudod, azt tapasztaltam, amikor hazajövök a vadászatból, mindig az asszony szeretőjét találok az ágy alatt!

-És mit akarsz csinálni? – kérdezte barátja.

-Már gondolkodtam azon, levágom az ágy lábait.

A férfiak a házasság történetét, különböző módon élik meg. Szerintük van megértő, szerető feleség. Ők vannak kevesebben. Van közöttük kikapós is.

Kázmér barátom mesélte, hogy egyik házas ismerőse egy papírlapra felírta: - Egy óra szex! Mondta az asszonynak, ez egy bon, akkor váltod be, amikor akarod. Az asszony megörült, vette a kabátját és annyit mondott:

-Egy óra múlva itt vagyok!

A másik történet szerint: Pisti mesélte barátjának:

-Leküldtem az asszonyt újságért. Már három napja! Barátja lezserül válaszolt:

-Mit számít három nap újság nélkül.

Van a feleségek között vicces is, ez inkább ritka, de több az idő múlásával a házsártos, a szigorú, a haramia. A házsártos asszony a legismertebb. Mert ugye kinek a felesége nem mondta már: - Hol késtél ennyit? Mit nevezsz rajtam? Ne csámcsogj! Minek a szalvéta? Miért nem velem foglalkozol? Észre sem veszed az új blúzomat? Pereg a nyelve, szakadatlanul. A mai zűrös nemzetközi helyzetben, amikor a párizsi eseményeket említik, Tódor annyit fűzött hozzá:

-Nem félek a terrorizmustól. Öt évig voltam nős!

A férjek sem mondhatják, hogy ők makulátlanok. Mert ugye sok baj van a kocsmázó, haverokra hallgató, elcsavargó férjekkel is. Ilyenkor az asszony korholja „kedves, jóra való” férjét.

-Mennyivel jobb lett volna nekem, ha magához az ördöghöz mentem volna feleségül.

-Erre ne is gondolj! – mondta a férj. – Közeli hozzátartozók nem házasodhatnak!

Nősülünk, elválunk, megérjük az ezüst, vagy éppen aranylakodalmat. Minden házasság boldog, csak az utána való együttélés okozza a gondokat.

BÖRZSÖNYI ERIKA

Kemény kobak

(Ricsinek – szeretettel)

Ez az írás megrendelésre készül, mondhatni. Vasárnap este Misi hazatért a messzi mamánál töltött hétvégéről. Az esti fürdés után, az elalvás előtti kuncogós viháncolás közepette jól odakoppantotta kobakját Róza fejéhez.

Róza fájdalmasan feljajdult a váratlan ütéstől, érezte, ahogy homlokcsontja lüktetni kezd és már nőtt is rajta a púp. Pont ott, ahol az őszi eleséskor megsérült, s ezért jóval érzékenyebb.

Misi sűrű bocsánatkérések közepette ontotta a gyógyító puszikat, de a következő pillanatban már újra gyöngyözően kacagott, meghallva Róza magyarázatát: - csillagokat látok! Ha egy kemény kobak eltrafálja az ember fejét, mi mást tehetne, mint hogy csillagokat lát?! S ha az a kobak, amihez egy gyerek is tartozik, egész éjjel úgy forgolódik, mint egy bűgöcsiga, még további „támadásokra” is számíthatok!

A kacagást néhány pillanatra felfüggesztő Misi elismételtette vele az imént mondottakat, mert bizonyos kifejezések felettébb tetszettek neki. Pár perc múlva már ő is kívülről fújta, mint egy mondókát!

Aztán valahogy csak-csak elaludt, elaludtak mind a ketten. A hétvégi utazástól és izgalmaktól fáradt gyerek most a szokásosnál kevesebbet forgolódott.

A reggeli álmos ébredés szürke felhők, jeges eső díszletei között zajlott. Undok hétfő reggelre virradtak. Ahogy a gyerek szeme kipattant, első mondata ez volt: - ha egy kemény kobak eltrafálja... ezt meg kell írnod! Legyen a címe: kemény kobak. Jó cím, nem? – tette hozzá.

A megrendelés tehát megtörtént.

Az iskolába menet Misi további csodás, sose hallott kifejezésekkel lett gazdagabb, mert Róza önkéntelenül is használja azokat, amik szülei, nagyszülei mindennapi szókincsének szerves részei voltak, de mára a használatból sajnos kikoptak. Azt mondja most is a gyerekeknek: - nem kell lóhalálában menni, ráérünk, van még időnk. Misi először viccnek véli, elvigyorodik, de aztán rákérdez, mit jelent, és csodálkozva hallgatja a magyarázatot.

Aztán megkérdezi: - mit mondott a te apukád, ha mérges volt?

Azt a kutya-fáját! – feleli Róza. Ha még mérgesebb volt, akkor meg ezt: a teremburáját! Az anyja kiskésit! Amikor már mindennek a tetejét elérte valakinek az arcátlansága, apám mérgeiben ezt mondta: na most már aztán sámfára verem a gatyámat! Ebből sajnos már szinte minden szót meg kell magyaráznia, talán csak a gatyá állja meg a helyét ma is, nem szorul magyarázatra.

Közben elértek az iskolához, ma egészen a kapuig kísérte a gyereket, mert nyelv-művelő kurzusuknak a végére kellett járniuk, meg hát elmaradt valahogy a szokásos találkozás is a sarkon az osztálytársakkal. Búcsúzáskor Misi huncutul mosolyogva így szólt: - aztán a kemény kobakot el ne felejtse! Még utoljára megsimogatta ujjával a púpot, ami talán már nem is igazi, csak képzeletbeli és beballagott az iskolába.

Róza hazafelé elgondolkodott: milyen fogékony ez a gyerek, szivacs-ként issza fel a tudást, az ismereteket, észrevétlenül is tanul. Szókincese már eleve gazdagabb a kortársainál, napról-napra nyiladozik az értelme. Megmentő lesz így Misi, rég elveszettnek hitt szavak megmentője és továbbörökítője.

Így hát otthon nekiül megírni a „Kemény kobak”-ot, hogy délután, ha Misit hazahozzák az iskolából, jelenthesse neki: elkészült az írás, aminek ő ihletője és főszereplője is volt egyben.

LŐRINCZ SAROLTA ARANKA

*novellái**Az öreg palóc halász*

Korán volt még. A felkelő nyári nap éppen csak kibukkant a keleti égbolt peremén, máris munkához látott. Az Ipoly folyó északi oldalán meghúzódó kis falu házainak ablakain megcsukucskált n suhantak végig a sugarai, ezért, azonnal ébresztgetni kezdte. Első dolga volt besurranni a falu öreg halászának háza ablakán. Az öreg halásznak azonnal kiröppent az álom a szeméből. Kikászálódott az ágyból, belebújt a nadrágjába és rendbe tette magát. Komótosan kiballagott a ház végében lévő kamrába, hogy összeszedje halászeszközeit, majd elindult az Ipoly felé, hogy nyári szenvedélyének hódoljon.

Halászni mindig azzal a reménnyel indult, hogy egyszer kifogja a folyóban élő legnagyobb halat. Meg volt győződve arról, hogy ott van az valahol az Ipoly mély vizében, csak őrá vár. Egyszer talán rámosolyog a szerencse, és a haláshorgára akad a folyó legnagyobb hala, akkor aztán mindenkinek eldicsekedhet halász szerencséjével.

Fejére tette elmaradhatatlan sildes sapkáját, amelyen kisebb, nagyobb haláshorgok fityegtek, készenlétben, ha egyet is elvinne a nagy hal, legyen helyette másik. Lassan komótosan ballagott és élete párjára gondolt, aki a reggeli készülődésére felébredve megint elkezdte a szokásos zsörtölődését. Ha fogsz valamit, öreg, nekem haza ne hozd, mer én nem fogom a bűdös haladot pucógatnyi! Vidd, ahova akarod!

Az öreg halász már megszokta oldalbordája zsörtölődését, olyan volt ez a fülének, mint a szúnyogzűmmögés, ezért nem is felelt rá semmit. Ám, ha élete párja csak egyszer is kihagyta volna ezt a kora reggeli mormogást, akkor bizony hiányzott volna neki.

Óvatosan ereszkedett lefelé a nagy partról, az Ipoly felé. A kora reggeli harmat a rét fűvén úgy csillogott a reggeli napsütésben, mint megannyi gyöngyszem. Az öregot azonban egyáltalán nem érdekelte a fűszálakon csillogó harmat gyöngye. Nem volt ő ábrándozós lélek, két lábával nagyon is a földön járt. Kitartóan lépegetett megszokott halász helyére, oda, ahol a legmélyebb volt a víz, ahol a nagy halat sejtette. Óvatosan leült a fűzfabokrok rejtékébe, alig mozdítva meg az ágakat, mégis ezernyi szúnyog pezsdült fel körülötte és a füle mellett muzsikálni kezdtek. A szúnyograjra ügyet sem vetett, nagy nyugalommal telepedett le a kis székére. Tapasztalt halászként tudta, hogy a nap egyre fokozódó ereje el fogja űzni a vérszívókat. Elővette halászbótját, majd az uborkás üvegbe rakott sok giliszta közül kivett egyet, ráakasztotta a megfelelő horogra,

és széles mozdulattal bedobta a legmélyebbnek tűnő vízbe. A várakozás, a folyópart álmosító csendje, rátelepedett és lassan álomba ringatta. Feje hátrahanyatlott és a jótékony álom teljesen a birtokába vette. Ezt az alvás módot még a háborúban sajátította el, amikor a végkimerülésig hajtották őket és a meggyötört, fáradt test még menetelés közben is álomba tudott merülni. Két keze erősen markolta a halászbótot és fél álomban is azt várta mikor rándul a bot. Nem törődött az idő múlásával, türelmes volt, tudta, hogy a kitartás meghozza a maga gyümölcsét. A halászbót mozdulatlan maradt, nem volt kapás. A nap már magasra kapaszkodott az égi rétekekhez vezető lajtorján, amikor a vízhez pajkos, suhanc gyerekek jöttek, hogy vesszőből font kosarakkal ők is kipróbálják a halász szerencsét. Meglátták az öregot, amint hátra hanyatlott fejével ült a kis székén, halászbóttal a kezében. Huncut kacsintással egymásra néztek, majd csendben lebuktak a víz alá. Egyszer csak nagyot rándult a bot az öreg kezében.

- Hí, az anyját, kapás van!/- ébredt fel azonnal.

Hirtelenjében rántott egy nagyot és a botot kikapta a vízből. A levegőbe emelve látta, hogy a horgonegy rossz bakancs lóg egykedvűen csorgatva magából a folyó vizét.

Azt a rézangyalát ti csibészek!/- kiáltotta mérgesen, majd tovább cifrázta a dolgok illetően alakulását. A csibészek pedig csúfondárosan vihogva futottak biztonságos távolba, mert tudták, hogy az öreg nem ismer kegyelmet az ilyen tréfálkozásért.

Jóska bátya, megvan a nagy hal, meg lehet sütnyi!/- kiáltották még ráadásul és szerteszét futottak az öreg haragja elől.

Jóska bátya látta, hogy futásban nem versenyezhet a csibészekkel, nem foglalkozott többé velük, inkább nagy szakértelemmel új horgot erősített a zsinórra, arra új csalit, majd nyugalmat erőltetve magára, újból bedobta a vízbe, hogy újfent próbálkozzon a halász szerencsével.

Úgy tűnt az öreg halász körül megállt az idő, csak a folyó vize folyt egykedvűen tovább. Ez volt a látszat, mert az idő nesztelenül, csupasz lábakkal futott az ég közepe felé. A falu felől déli harangszó hangját hozta a szél. Az öreg amint meghallotta a harangok szavát, levette fejéről sildes sapkáját, és nagy fohászkodásokkal várta az ebédet. Tudta, nemsokára jön kisebbik fia, Péter az ebéddel, mert élete párja nem venné a lelkére, ha ő éhen halna. A háta mögött már hallotta is a bokrok ágainak súrlódását és kamasz fiának hangját.

- Apa van kapás?

- Csitt, fiam, ne zavard el a halakat!/- óvatoskodott az öreg, majd kezébe vette a lábast, és kanalazni kezdte a sűrű levest. A fiú szó nélkül átvette apja kezéből a halászbótot, és áhítattal tartotta. Amikor az öreg elfogyasztotta az ebédet, visszavette a botot, a fiút pedig fürödni küldte. Annak sem kellett kétszer mondani, futott a Kétvízhez, aztán csak a csobbanás jelezte, hogy fejest ugrott a folyóba.

A nap kitartóan lépegetett tovább az égi réteken, már messzire hagyta a delelőt, amikor váratlanul megállt mellette a falu plébánosa, aki minden napos sétáját végezte a folyó partján.

Az öreg tisztelettel megemelte a halászhorgokkal díszített sapkáját és köszöntötte az esperes urat.

- Jóska bácsi, van e kapás, lesz e vacsorára halpecsenye?/- érdeklődött Isten szolgája.

Majd meglátjuk, mint a vak mondta. - titokzatoskodott az öreg.

- Amúgy hogy szolgál az egészsége? Ugye, mindig alább, alább?/- érdeklődött tovább az esperes.

- Dehogyan alább, esperes úr, inkább mindig feljebb, feljebb. - felelte huncut mosollyal az öreg.

- Hogyhogyan feljebb?/- csodálkozott az esperes.

- Hát úgy esperes úr, hogy még egy éve a bakancsom orrát vizeltem le, egy fél éve a térgyemet, most meg már bevizelek a gatyámba.

Az esperes, aki értette a tréfát, nagyot kacagott az öreg huncut magyarázatán, majd jó halfogást kívánva a falu felé vette az irányt. Még útközben is rázta a nevetés, amikor Jóska bátya magyarázatára gondolt. Az esperes úr már a falu irányába, a nagy parton kapaszkodott felfelé, amikor rándult egyet a halászbót. Alig tudta az öreg tartani, nagy ívben meghajlott, majd nem kettétört.

- Ez az!/- kiáltotta önkívületében az öreg.

- Megvagy jómadár, megfogtalak, most már az enyim vagy, el nem engedlek!

A hal azonban nem bukkant fel a víz színére, csak a zsinég körül fodrozódó hullámok mutatták, hogy hol van, valahol lent a mélyben. Nagy erővel rángatta, húzta a botot, hátha kiszabadul, de a horog erősen

fogva tartotta. Nagyot kiáltott a fia után, aki nem ment messzire az apjától, hátha segíteni kell.

- Péter fiam, kapásom van, gyű gyorsan!

A fiú hanyatt homlok rohant az apjához, hogy segítsen a nagy halat kifogni. A hal körbe, körbe úszkált a vízben, de fel nem bukkant. Végre együttes erővel kirántották a partra. Csillogó, pikkelyes testével ott ugrált előttük, dobálta magát a parti fűben, kopoltyújával levegő után kapkodva. Hatalmas harsa volt, lehetett vagy tizennyolc kiló és természetesen falánk, figyelmetlen, mert a csalira akadt kisebb halat kapta be nagy mohóságában. Ez lett a veszte. A horog nem engedte el a kis halat, a nagy hal meg nem engedte el a kis halat. Fogva volt hát a kis hal és fogva volt a nagyhal is, horgostól, gilisztástól, így lett mindkettő az öreg halász zsákmánya. Az megsaccolta és kimondta a szentenciát.

- Lehet egy méter a farkuszonyával együtt!

Ekkorra már a folyóparti füzesben halászó fiúk is oda gyülekeztek. Egyikük, olyan minden lében két kanál odalépett a halhoz és kihúzta a szájából kilógó kis halat. A hal hasa lelapadt és mindjárt kisebbnek látszott. Az öreg méregbe gurult és szidni kezdte az oda kotnyeleskedő fiút, de hiába a dolog már megtörtént. Végül elfogyott a hal levegője csak tátogott erőtlenül egyre ritkábban csapva a farkuszonyával. A folyóparton messzire szállt a hír, hogy Jóska bátya kifogta a nagy halat. A gyerekek apraja, nagyja az öreg halász körül tolongott, mindegyik látni akarta a zsákmányt. Megérezték az esemény súlyát és egyediségét.

Vigyük végig a falun, hadd lássák az emberek a nagy halat!- rikkantotta valamelyik suhanc.

Nem kellett kétszer mondani, elindult a díszmenet a falu felé, elől az öreg halász a fiával, kezükben a gyerekek vesszőből font kosara, amelyben a nagy hal feküdt. Mire a faluba értek, már mindenki tudta, a nap nagy eseményét. Lassan mentek végig az úton, mint a processzió. Az emberek kiálltak a házak elé, belenéztek a kosárba, majd elhűlve, elismerőleg kiáltották:

- Hű, de nagy hal Jóska bátya, ebből lesz ám jó vacsora!

Az öreg büszke nyugalommal nyugtázta a dicsérő szavakat, és valahol a lelke mélyén végtelen elégedettség vert gyökeret. Lám, mégis érdemes volt kitartóan halászni, mert meg lett az eredménye.

A nagy halnak csak az öreg élete párja nem örült, mert ki nem állhatta a folyami hal ízét, állította, hogy bűdös, iszapszagú. Ám mindezek ellenére elnézte az öreg nagy halászszenvedélyét, ha itt- ott morgott is érte, mert okos asszony volt, hiszen a halászat mégiscsak tűrhetőbb, mint egyéb más férfi szenvedély.

A kópé, palóc Lúdas Matyi élettörténetei

Tudják e, hogy mikor születtem, ha nem tudják, akkor megmondom. 1815- ben. Fazekas Mihály vót a szülőatyám, ő hívott életre, mégpedig eredeti magyar rege nyomán, négy felvonásban. Azóta újra és újra újjá születek, most éppen a Palócföldön, nagy szerencsémre. Hát akkor tudják, ki vagyok, Lúdas Matyi a becsöletes nevem! Egy szüreti felvonuláson veszek részt, az egy szem ludammal a hónom alatt.

Nyughass csak libuskám, ne gágogj mánnan annyi! Lám itt van a nyomomban Döbrögi uram, meg az egyik pandúrja álruhában. Tudom én, hogy a pandúr nálam jóval erősebb, de mégse félek tőle, mer nem a testyi erő a fontos, hanem az ész, a meg bőséggel van Lúdas Matyiná. Furfangé, kópéságé sose köllött a bódba mennem, csak falpapírér. No, de ne vágjunk az események elejbe! Most mesényi fogok, hájszen tudok én sok mindent, mert sok érdekes esemény történt a háború után az én falumban, amikor betöltöttem a hatodik évemet oszton iskolába kezdtem járni.

Hát az úgy vót, hogy a háború után mingyán 1946- ban nagyon rossz világ szakadt ránk, felvidéki magyarokra, mindenféle jogfosztás, kitelepítés reszlovakizáció. Bezárták a magyar iskolákat, a magyar tanítók talpára útilaput kötöttek oszton, ha jót akartak magoknak mehetek át a határon, abba a kis Magyarországba, ami ippen, hogy csak megmaradt Trianon után.

Bizony híjjával vótunk ám a jó tanítóknak, be köllött érnünk olyanval, aholyant a nyakunkra kűdött a Csehszlovák Köztársaság, mer akkor az még nem vót szocialista. Mink palócok azonban olyak vagyunk, hogy nem szeretünk búsónyi, mindég azon mesterkedünk, hogy a rosszbó hogy lehet mihamarebb kivackalónnyi. Mindenki tudta, hogy számunkra a cseh finánc, a szlovák csendőr, a szlovák tanító idegen, az is vót, de az is lesz mindig, míg világ a világ. Nem a mi fajtánk, szokta vót mondanyi apám, aki igaz palóc ember vót. Sok igaz magyar ember vót akkor, ezek nem paroláztak le a reszlovakizációs bizottsággal, apám is közéjük tartozott. Én meg a kópé palóc gyerekek közé tartoztam, mer mindig valami huncutságon törtem a fejem, még akkor is, ha szlovák iskolába kényszerített a történelmi igazságtalanság. Ezen oknál fogva, vagy másér, ma se tudom, de nem szerettem tanónyi, nem szerettem iskolába járni. Sehogy se érttem mirő beszé a szlovák tanítónő, Mária Júnasová, aki a Kysuca vidékéről hozta nekünk a szlovák tudományt. Annyi énekötetett minket, palóc gyerekeket, hogy mánnan meg is untuk, de mégse értettük mit jelent, hogy: *Kysuca, Kysuca, ty bystrá vodička, / Kysuca, Kysuca, te gyors patakocska.../ vagy Majorán, majorán, zelený majorán/majoránna, majoránna, te zöld majoránna... /*Ennél a dalocskánál mindég az osztálytársam Majer Laji jutott az eszembe. Biztos óróla szól a nóta gondótam. Csak akkor érttem meg a dal értelmét, amikor katonának vittek, oszton főlnött észvel jobban el tudtam sajátítani a szláv, történetesen a cseh nyelvet. Jé, hát ezek a dalocskák ilyen egyszerűen érthetőek!- kiáltottam fel. Hogy lehetett ezt nem értenem kisiskolás koromban?

Ez a tanítónő elsőtő harmagyk osztályig tanított, osztán negyegyikbe a szárnya alá vett minket, csibészeket egy hosszú langaléta tanítónő, aki sovány vót, mint a karó, így számunkra Karó lett a neve. Ekkor mánnan megnyíltak a magyar iskolák, ezér én már negyegyik osztályban magyaró tanóhattam.

Mivel a falunkban nagyon sok család reszlovakizált, ezért egy osztály megmaradt szlováknak. Ide jártak azoknak a gyerekei, akiknek papírjok vót arról, hogy ők biza szlovákok, csak elfelejtették a nyelvet, oszton újra köll nekik tanónyi, azér, hogy igazi szlovákok legyenek. A szlovák osztályba járó gyerekek sehogy se nyughattak, a szünetben mindég keresték az alkalmat a verekedésre. Mink magyar gyerekek se vótunk cukorbó, csak visszavágtunk nekik, amibő olyan csihi- puhi kerekedett, ami párját ritkította. Érdekes, ebbe a verekedésbe nem avatkoztak a tanítóink, talán azt gondóták, csak üssitek egymást magyarok, nekünk ehho semmi közünk!

Honnan gyűtt ez a gyűlölet, nem tudom, pegy egy falubó vótunk, a szünetben egy nyelven beszétünk, magyaró, de ők szlováknak, mink meg magyarnak tartottuk magunkot. Biza mánnan akkor is megvótunk osztva, a gyűlölet magvát mánnan akkor elvetették 1946.- ban. / A megosztás, azóta is megmaradt./Apám nem reszlovakizált, azér én a magyar osztályba jártam, de rajtam kívül még vótak többen is, akik minden meghurcoltatás ellenére megmaradtak magyarnak. Mink vótunk a magyarok, a reszlovakizáltak meg a szlovákok, tán ez vót az oka a gyakori verekedésnek, ki tudja azt mánnan, senki.

Amikor az ötögyik osztályt kezdtem meg szeptemberben, nagyon fántos tanítómm lett, Dezider Ferianc vót a becsöletes neve, aki alapjában véve szlovák vót, csak tudott magyaró. Emlékszem, hogyha tanulási undor vett rajtam erőt, akkor kitanátam, hogy a Micsurin kertbe ültetett gyümölcsfákat meg köll öntözni, mer kiszáranak. Pegy akortájt mindig esett az eső, de az én kedvenc tanítómm legtöbbször hallgatott rám. - Gyerekek gyerekként öntöznitek!- mondta beleegyezve az ötletembe.

Az ötögyik osztály boldogan ment a tanító után a Micsurin kert felé, amely közel vót az Ipóho, fönt a domboldalon. Ahogy mentünk, szembe gyűtt velünk egy ember és csodálkozva kérdezte, hova megyünk

öntöző kannákkal főszerőközve.

- Az Ipoly melletti Micsurin kertbe, de nem sokára tovább fogunk menni, mert a határt képező Ipoly túlsó felén húzódó vasút is Csehszlovákiához fog majd tartozni, az a föld is a miénk lesz!- jelentette ki Dezider Feriánc tanító elvtárs teljes önelégültséggel.

Nekem mindegy vót, mit mondott a tanító, mer mondanyi sok mindent lehet, szokta vót mondanyi apám, csak egy a fontos, ebbő mi fog valósággá váljni. Szerencsére a tanító jóslata nem vált valósággá, mer tovább nem terjeszkedhetett a Csehszlovák állam, csak az országhatárig, ami nem vót más, mint az Ipó folyó./ Így is nagy területet kapott ám Magyarországbó a semmiér!/ Ezt is szokta vót mondanyi apám, akit majnem kiebrudaltak Csehországba, annak idején, oszten vele együtt minket is. Nem is lehetett akkor hangosan háborognyi, mer börtön járt érte, meg kitoloncolás. /Vagy talán most is az jár? /No, hát mindegy, mer én akkor nagyon örötem, ha nem köllött tanónom az iskolában, kint lehettem a szabadban, mer a lellem mindig szabadság után vágyakozott.

Ez a Dezider Feriánc nevű tanító a honismeretet meg a történelmet tanította vóna, ha gyakran el nem aludt vóna az órákon. De elaludt, osztán amikor fölébredt, akkor jutott eszibe, hogy még semmilyen leckét, vagy kérdést sem adott föl nekünk.

- Mit eszik a fecske, sült krumplit?- kérdezte hirtelen, amikor fölébredt. Az osztály meg rávágta, hogy sült krumplit. A tanító egyre csak csóválta fejit, hogy buták vagyunk, mer a fecske nem sült krumplit eszik, hanem bugarakot, meg legyeket.

Osztán megint elszundított. Mink nebulók nem akartunk unatkozni, ezér szépen kimásztunk az ablakon, osztán megint be az ajtón egyenkint, szép óvatosan sompolyogva az osztályba. Osztán újbó ki az ablakon, meg be az ajtón körbe, körbe, így ment ez egész órán keresztül. Amikor az ajtón mentünk befelé, akkor mindig fölébredt a tanító, oszten csudálkozva nézte, ahogy egymás után lépegetünk a padok között az ablakok felé, amelyek tárva, nyitva vótak.

- Hányan vagytok gyerekek, valahogy nagyon megsaporodtatok!- kiáltotta, de nemsokára újból elaludt a katedrán levő asztalra dőlve.

Máskor meg a katedra alá tettünk két hasábfát, megemelve az egyik felit. Feriánc tanítóelvtárs nem vette észre, oszten rálépett, erre a dobogó nagyot billent, a tanító azon nyomban fölbukfencezve beesett a kályha megé. No, amikor mán egy ideje csak feküdt, meg se mozdót, akkor ijedtünk meg mi csibészek, hogy valami komoly baja lett a tanítónak. Lehet, hogy bevverte a fejit oszten elvesztette az eszméletit? No megemberőtük magunkot, oszten nagy nehezen kihúztuk a kályha megó. Nagyon kövér ember vót ez a Dezider Feriánc, alig bírtuk kihúzni. Olyan nagy vót a hasa, hogy nem tudott tőle lehajónyi. A cipőfűzői meg legtöbbször kioldódtak. Olyankor engem szólított, hogy kössem be, de nem a becsöletes nevemen szólított, hanem az előttem üllő fiúén: - Gyula, gyere, kösd be a cipőfűzőmet!

Mivel rám mutatott, ezér gyorsan felugrottam és lehajolva alaposan begöröcsöltem, több csomót is kötve rá, hogy többet ki ne oldódjon. Amikor a kisördög ott sustyorgott körülöttem, akkor meg a két cipő fűzőjít egybe kötöttem, aztán jól végezve dolgomat leültem a helyemre a padba. A tanítóelvtárs nem igen szokott járkányi a padok között, inkább ült az asztalnál, vagy amint mán említettem aludt, de az óra végén fölállt, hogy kimenjen az osztálybó, csakhogy a cipői össze vótak kötözve, oszten nem engedték, hogy lépjen. No, megint orra bukott, én meg a többi csibész gyorsan fölsegítettük, ezér a tanítóelvtárs nekünk nagyon hálás vót.

Eccer föladott egy orosz verset, hogy tanojuk meg kivörő, persze eszünk ágában se vót megtanónyi, ezér büntetésből bezárt az osztályba. Ő is ott üt velünk, de bijon megint csak elaludt, mink meg szépen hazaszökdöstünk az iskolábó. Másnap mán nem emlékezett semmire, így az orosz verset nem tudta számon kérni rajtunk. Amikor a felesége látta ezeket az áldatlan állapotokat átvette az ellenőrzést, mindenkivel fölmondatta az orosz verset, aki nem tudta, az megint be lett zárva az iskolába. Meg köllött tanónyi a verset, nem lehetett elkópéskonnyni a tanolást, mert a tanító elvtársnő mán mindenre emlékezett.

Télen a szomszéd Jóska bátya járt fát vágnyi az iskolába, hogy legyen mivel tüzelnünk. Mink négyen, az osztály legnagyobb kópéi mentünk neki segitenyi. Fölváltva húztuk a fűrész, az öreg meg leült a nagy halom fára, megtömkölte a pipáját, rágyújtott, oszten mesét nekünk olyan érdekes történeteket, hogy csak a szánkot tátottuk.

- Smárt! -kezdte Jóska bátya a régi történettyit.

- Tugyátok e csibészek, én valamikor Pestre jártam ám dógozni? Eccer éppen ott vótam, amikor a király vonót föl nagy parádéval. Nagyon meg akartam nézni magamnak, mindenáron látni akartam a koronás királyt, de a sok kócsasagtollas sipka, eltakarta előlem, csak az aransujtásos mentéket, meg a sok szép lovat láttam a lovas huszárokval együtt. A cifra mentés huszárok úgy útek a lovak hátán, mintha oda születtek vóna. Hát ott tolongtam a sok népsíg között, de meztélláb, mer bija akkortájt nem hordtam én csizmát. Hát a sok puccos nagyságák is mind ott tolongtak a hegyes sarkó cipőjökbe, oszten ráhágtak az én meztelen lábujjamra. No, gondótam magamba, majd adok én ennek a sok puccos nagyságának. Vagy háromszor jó elszellentetem magam, ahugy körőnéztem azt vettem észre, hugy teljesen egyedő vagyok, nincs mán körölöttem senki. Hát oszten így megláthattam a királyt, a nagy korona csak úgy lötyögött a fején.

Erre mink kópé csibészek csak eltátottuk a szánkot, mer, hogy királyt látott az öreg Jóska bátya, hájszen királyró csak a mesében hallottunk. Akkor begyütt a fáskomrába a tanítóelvtárs, hogy visszaparancsoljon a tanuláshoz. Közben odaszólt az öreg Jóska bátyának: Jóska bácsi támogassa a szocializmust!

Az öreg szippantott egyet a pipaszáron, s elgondolkodott, majd miután kivette a szájából, csak ennyit mondott csendesen: - De tanító úr, csak nem össze akar dőnyi az a híres szocializmus?

Én meg a barátom Péter, nagy kuncogva mentünk vissza az osztályba, de sehugy se akaródzott tanónyi, ezér kiüttük a kályhacsövet a falbó. Mire a tanító utánunk gyütt az osztályt mán elöntötte a füst, majd megfütünk. A tanító kinyitatta az ablakokat, akkor meg majd megfagyunk.

Mivel nem akaródzott tanónyi nekem meg a három pajtásomnak, az eszünk mindig valami csínytevésen járt. Otthon se bírtam magamval, a macskánk talpait beszurkoztam, oszten gyióhaját ragasztottam mind a négy lábára. Ejjel a palláson szaladgát a macska az egerek után, de olyan csörgést, zörgést csapott, hugy az egerek ahányan vótak, annyifelé szaladtak. Az egész család fölébredt a zajra, s amikor apám megfogta a macskát, mingyár látta honan fujj a szé. No, kaptam én a nadrágszíjval, másnap nem tudtam leünyi a padba, csak álltam, mint ló a malom mellett. Valamit ki kölött tanánom, hugy a tanító ki ne híjjon felelnyi. Gyorsan bekentem az orrom alját vízbe áztatott piros krepp papírval, úgy néztem ki, mint akinek folyik az orra vére.

- Tanító elvtárs, gyün az orrombó a vér!- kiáltottam.

- Akkor Gyula gyorsan fussál ki a kúthoz és mosd meg!- mondta a tanító. Én meg egész délelőtt az orrom mostam a kútná, mer sehugy se akart legyünni a piros festék.

Az iskola végében vót a tanító lakás, amely mellé egy kis kert is tartozott. Amikor a szünetben egymást kergettük, mer ahugy mondtam mindég verekedtünk, bijon mi csibészek mindég letapostuk a kerti veteményt. Dezider Ferienc tanító elvtárs kigondóta, hugy jó lenne bekeríteni valamivel. Gyorsan forgott az eszem, ha valamit ki kölött tanányi, mingyán mondtam a tanítónak, hugy vesszót kéne szennyi, oszten kerítést lehetne fonni a kert körő.

- Jól van Gyula, de honnan szedjünk vesszót?- kérdezte a tanító.

- Egyet se búsolyon tanító elvtárs a Galamjácson annyi vessző van, hugy még a falut is körbe lehet keríteni vele!

- No, Gyula vigyél magaddal valakit segítségnek!- mondta Ferienc tanító elvtárs.

Kiválasztottam a kebel barátomat Pétert, akivel egész nap a Galamjácson csatangótunk. Vittük a bicskáinkot is, vágunk egy pár vesszót, de többnyire fára másztunk, tojásokat kerestünk a madárfészkekben. Így ment el az egész napunk. Ebédre mán hazamentünk, mert korgott a gyomrunk az éhségtől. A tanítónak csak három-négy vesszót vittünk, azt mondtuk, hogy többet nem tanátunk. Két tavaszi hónapot, az áprilist, meg a májust így lógtuk el az iskolábó, de vesszót nem sokat szedtünk, a tanítónak azt lódítottuk, hugy nincs több vessző a Galamjácson. Bizony a konyhakert nem lett bekerítve vesszóból font kerítésvel, ahugy mi ígértük.

Akkor fáztunk rá a csatangolásainkra, amikor a tanító felesége újbó elévette a mi oktatásunkot, oszten aggyig nem engedett haza az iskolábó, amíg becsöletesen meg nem tanótuk a leckét. Ezek a kópéságaink egy évig tartottak, mer a három utolsó évben egy kapitányos tanítót kaptunk Nagydarócról, Frigyesnek hitták. Bizony vaskézvel fogott minket, mer az estéli harangszó után, ha meglátott a faluban csatangónyi,

másnap mindenkit kivallatott, oszten együtt a büntetés.

- No, híres ifjúság, álljon fel az, aki tegnap az esti harangszó után még a faluban csatangolt!

Hát persze hogy lassan mindenki fölállt. Csak az osztály legjámborabb tanulója, Laci maradt üve, mer az apja nem engedte csatangónyi. Ez a csatangolás az vót, hogy a falu búcsúján, Szentháromság vasárnapján este sokáig hajtottuk a körhintát, mer akkor még azt nem villany hajtotta, hanem a gyerekek lába. Frigyes tanító elvtárs éppen az esti sétáját végezte, amikor mink még mindig a ringlispíren szorgoskodtunk, hogy legalább egyszer mi is ühessünk rajta.

- Büntetésből ezerszer leírjátok, hogy az esti harangszó után az iskolásnak otthon a helye!- adta ki Frigyes tanító elvtárs a büntetést.

Amikor véget ért a tanítás minden gyerek szaladt a bódba, oszten minden falpapírt fölvasárótunk, hogy ráférjen ezerszer, amit a tanítóelvtárs parancsót leírnyi, a büntetést.

A nyári szünet után megint csak evvel kezdte: - No, híres ifjúság, álljon fel az, aki a nyári szünetben vasárnaponként cigarettázott! Híres ifjúság, álljon föl az, aki a nyári szünetben a libáknál káromkodott!

Az osztályban sorra nőttek a gombák, egy gomba, két gomba, erre én is fölálltam a többi gomba közé, mer nem lehetett sumákónyi. Csak Laci maradt üve, mer ő vót a legjámborabb gyerek az osztályban.

A tanító vette a krétát oszten a táblára fölírta a büntetést: - Ezerszer leírni ezt a mondatot a káromkodásért, ezerszer meg a cigarettázásért.

Megint rohanás a bódba, s amennyi falpapír vót, azt mind fölvasárótuk, hogy ráférjen a büntetés, mer ezerszer költött ám leírnyi, hogy többet nem fogunk cigarettáznyi, meg káromkonnyi.

Nagyon szigorú tanító vót, de evvel csak emberségre tanított, amit akkor nem fogtam föl, csak mán fölött koromban.

Hej, azóta nagyos sok víz lefolyt az Ipón, oszten megváltozott minden, az Ipó is, mert azt is megrendszabályozták. A mostanyi rohanó világban más érdeklí az embereket, nem az, hogy mi vót régen. Hájszen libák sincsenek mán a faluban, de szerencsére a korona vírus se mutatkozott, de ha mutatkozott vóna, akkor mindgyán orvosnak ötözködök, oszten kikúrátam vóna, minden Döbrögít, aki csak él még ezen a palóc vidéken.

No, Isten áldja kendteket! Talán sokat beszéltem, de olyan jó vót emlékezni. Remélem a szókimondásomér nem fog Döbrögi uram pandúrokat küdenyi a nyakamra. Maj csak kivágom magam a bajbó, mer nem köll nekem kópéságér, huncutságér, palócmagyar észjárásér a szomszédba mennem, megvan az mán nekem régtő. Mióta is? 1815- től, hála Istennek, mer Lúdas Matyi halhatatlan!

A magyar igazság halála

Vasárnap délután hangos zsvajgás hallatszott a falu kocsmájából, csak a hátsó sarokban az egyik asztalnál ült csendben négy legény.

- *No, mi lesz, megyünk, vagy maradunk?*- tette fel a nagy kérdést az, amelyik a legszerelmesebb volt. *Megyünk, megyünk, csak előbb át kell gondolni a módját!*- nyugtatta őt a másik három.

- *Megvannak a nylonharisnyák?*- aggodalmaskodott a szerelmes.

Itt vannak a kabátom zsebében, csak légy nyugodt!- mondta a hosszú langaléta, majd felállt, megigazította, sovány derekán a nadrágszíját, aztán kifelé indult a kocsmá ajtón, a többi meg utána.

- *Hé, legények, ki fogja kifizetni az elfogyasztott italt!*- kiáltott utánuk a kocsmáros.

- *Majd felírod a többihez!*- szólt vissza a hosszú legény, akit amúgy Pajtyinak neveztek a faluban, mert magas volt, mint általában a szénapajták a paraszt portákon. Pajtyi sietve tuszkolta ki társait a kocsmá ajtón, nehogy meggondolják magukat az indulást illetőleg, de azok véglegesen elhatározták magukat, ezért csendben az alacsonyan fekvő rétek felé vették az irányt.

Elgondolkodva ballagtak egymás után, sorban, mint a libák szoktak a libapásztor előtt. Elérték a közeli topolyfák árnyékát, ahol enyhült a nyári forróság. A múlt vasárnapi színelőadás járt az eszükben, amely nagy sikert aratott a faluban. Ipolyvecéről, a határfolyó túlsó oldaláról fiatalok jöttek előadni a Néma leventét. Ez volt az első színdarab, amit a háború után magyar nyelven adtak elő és nem kellett szinkronban szlovákul is előadni, azzal a jelszóval, hogy Szlovákiában csak szlovák kultúra kaphat létjogosultságot. A Néma levente című színdarab csodálatos erővel hatott az emberekre. A falu apraja, nagyja ott szorongott az iskolaudvaron, ahol szabadtéri előadás volt, mert a kis kovácsházból kinevezett kultúrházban nem fértek volna el. Főleg, a szép női főszereplő, Zélia dobogtatta meg a falu legényeinek a szívét, akik sehogy sem tudták elfelejteni, és egyre másra ott lebegett a szemük előtt, fehér fátyolos karcsú alakja.

A színdarab után este táncmulatság volt és sorra táncoltatták a színdarab női szereplőit, de legfőképpen Zéliát. A hosszú langaléta legény volt a legbátrabb, mert elsőnek kérte fel táncolni a lányt. Nagyon akart imponálni, ezért tánc közben megkérdezte:

- *Tudja, kislány kivel táncol?*

- *Nem tudom.* - felelte a lány egykedvűen.

- *A járási kiküldöttel.* - mondta a langaléta jó hangosan, azért, hogy mindenki hallja, ő egy igen fontos személyiség, a falu fiatalságának járási képviselője.

- *Mit bánom én, akárki is, csak jól tudjon táncolni!*- mondta a lány és egyáltalán nem hatotta meg a langaléta legény nagy funkciója.

Erre vérszemet kaptak a legények, versengve táncoltatni kezdték a szép Zéliát, hátha valamelyikükbe szerelmes lesz.

A táncmulatság végén, amikor már a vendégszereplők az Ikarusz buszon hazamentek, a falu legényeinek hiányérzete támadt, de főleg ennek a négynek, akik most lassan ballagtak a réteken át, a folyó felé, hogy átlépjék az országhatárt, minden igazoló irat, és engedély nélkül. Semmi sem érdekelté őket, csak az, hogy a lányokkal beszélhessenek és láthassák Zéliát.

A háború előtt minden gond nélkül átmehettek az Ipolyon, de amikor a frontvonal odaért a németek felrobbantották a kis fahidat. A háború után pedig senki sem kérdezte meg, hogy a kis falu népe hová akar tartozni, hiába beszéltek egy nyelvet mind a két oldalon, hiába tartoztak egy nemzethez, ez a nagy politikusokat nem érdekelté, a régi palóctájegység kétféle lett szakítva.

A legények szégyenszemre nem akartak üres kézzel menni, ezért az akkor még újdonságnak számító nylon harisnyákat vittek minden lánynak ajándékba.

Végimentek a réteken, egészen a határfolyó túloldalán lévő magyar falu alá, mert tudták, hogy ott alacsony a vízállás és van gázló a folyón. Egy kis ideig vártak a parti bokrok sűrűjében és lesték, jön-e határőr. Nem volt semmi mozgás, sem az egyik, sem a másik oldalon. Újabb bátorságot vettek, majd levetve cipőiket egymás után libasorban átgázoltak a sekély vizen. Beértek a faluba. Nem tudták, hogy hol laknak a lányok, s mivel az egyik legénynek rokonai voltak a faluban, oda kopogtattak be. A rokonok vegyes érzelmekkel néztek a legényekre, örültek is meg nem is. Egyrészt örültek, hogy végre hírt hallanak az odaát lévőkről, hiszen egy évben csak kétszer lehetett átmenni a határon, akkor is nagy kerülővel, másrészt meg tudták, hogy a határsértés mivel jár. A legények egyre csak a lányokkal voltak elfoglalva, merre lakhatnak, míg végül az egyik rokon óvatosan elvezette őket a megnevezett helyre. A lányok természetesen örültek a legényeknek és régi szokás szerint sétálni indultak a falu főutcáján, a fiatalok gondtalanságával, nem gondolva semmi rosszra. A kocsmához érve, a legények meghívták a lányokat egy üdítő italra, de álmukban sem gondolták, hogy éppen itt a kocsmában fogják őket elkapni a határőrök.

Letelepedtek a kocsmá egyik asztalához, maguknak italt, a lányoknak üdítőt kértek. A kocsmáros miközben kirakta a poharakat az asztalra, kíváncsian érdeklődni kezdett, honnan valók a legények. A lányok büszkén mondták, hogy a határ túloldaláról, s boldogan sütkéreztek a legények szerelmes pillantásaiban. Hát még, amikor a legszerelmesebb legény előhúzta a nylon harisnyákat és odaadta a lányoknak, azok azt sem tudták hová legyenek a meglepetéstől és az örömtől. Szórakoztak, beszélgettek, a legények tették a szépet a lányoknak, nevetgéltek, nem is figyelve a kocsmárosra, aki a pult mögött már tárcsázta a telefont. Az idő gyorsan haladt a legények és a lányok készülődni kezdtek kifelé a kocsmából, amikor az ajtóban váratlanul szembe találták magukat négy határőr katonával. A vezetőjük intett a szemével a kocsmárosnak, hogy minden rendben, megkapták a hírt és ügyesen körbe állták a legényeket, de a lányokat elengedték.

- *Kérem az irataikat!* - csattant a szakaszvezető hangja.

- *Nincsenek nálunk igazoló iratok.* - vallották be a legények.

De hát minek is lettek volna azok az iratok, hiszen a háború előtt, a magyar idő alatt nem volt országhatár az Ipoly folyó, ezért úgy érezték, joguk van azt bármikor átlépni.

Ha nincs, akkor irány a határőrség parancsnoksága! - rendelkezett tovább a határőrkatona.

A megszeppent legényeket gyorsan a kocsmá előtt álló katonai kocsiba terelték, és elindultak a szomszéd faluban található határőrségre.

A négy legényben lelohadt a jókedv, a virtuskodás, mire egyenként beléphettek a rangidős katonatiszt elé. Keresztkérdések tüze zúdult rájuk, mert a tiszt rájuk akarta bizonyítani ellenséges szándékukat, amiért igazoló iratok nélkül léptek a Magyar Szocialista Népköztársaság területére. Alaposan kikérdezte őket, de végül kiderült, hogy csak egyszerű határsértők ezek a felvidéki legények. Fiatalos, szerelmi virtusból lépték át illegálisan a határt, hogy a magyar lányok előtt felvážhassanak. A kihallgatás után jól megváratták őket, hadd főjenek a saját levükben, míg végül több órás várakozás után megkapták a határozatot.

- *Az illegális határátlépésért fejenként 300 csehszlovák korona a büntetés, azért, hogy elvegyem a kedveteket a további ehhez hasonló határsértéstől!* - hangzott a visszavonhatatlan ítélet a parancsnok részéről.

A négy legény lehorgasztott fővel állt a tiszt előtt és ennyi pénz hallatán keserű szájjal gondoltak

meggondolatlan tettükre. Volt azonban köztük egy, akiben az erős nemzettudat nem hagyta szó nélkül a tiszt ítélkezését. A felvidéki palóc falu legmagyarabb legénye összeszedte minden bátorságát és lesz, ami lesz alapon kimondta, ami már régen a szívét nyomta, mert mindig a magyar igazság járt a fejében.

- Tiszt úr, maga Magyarországon él, tehát magyar. Igaz, én Tótországban élek, mert engem akaratom ellenére sodort oda a történelem szele, ám az is igaz, hogy Tótországban magyarságomat megtartva nagyobb magyar vagyok, mint a tiszt úr a magyar hazájában!

A tiszt ránézett a legényre, elmosolyodott és arra gondolt, milyen jó lenne ez karakán felvidéki magyar fiú, ha itt szolgálna a magyar hadseregben, példát mutathatna magyarságtudatból sok anyaországi ifjoncnak. Tudta ő, hogy a túloldalon is magyarok élnek, meg aztán a szívnek parancsolni nem lehet, de mégis büntetni kellett a legényeket, mert az akkori politikai törvények ezt így diktálták.

- Jól van fiam, ha nagyobb magyar vagy, mint én, akkor te neked nem kell kifizetned a 300 korona pénzbüntetést! Most pedig visszakísértetlek a határhoz és hazamehetsz, de a másik háromnak fizetni kell, mert ők nem vallották magukat magyarnak!

Talán a legények egy életre megtanulták, hogy hol van a magyar igazság. Mégis csak a magyar oldalon, a határfolyó túloldalán, mert ahol ők élnek Tótországban, ott csak a magyar igazság halála van.

Futnék...

Futnék csak a széllel,
játszi könnyedséggel,
vágyaimmal, álmaimmal,
hálót szónék néked.

Testem nehéz ólom,
lelkem szálló sólyom,
felhők fölött lengőn szálló,
csillagvirág mézpor.

Hadd fussak hát véled,
fogd a kezem kérlek,
tenyerednek melegségét,
a szívemmel védem.

BEMUTATJUK**Koczka Dorottya**

Koczka Dorottya vagyok, 21 éves és grafikus. Legutóbbi bemutatkozásom óta rengeteg minden változott az életemben. Szerepet kaptak az állataink. Kecskékkel, lovakkal foglalkozom, úgy gondoltuk kipróbáljuk komolyabban ezt az életformát is. Sajnos ez magával hozta, hogy alkotni, rajzolni vagy festeni nagyon kevés időm maradt. Munkahelyem van, s mellette az állatok, a velük való munka és gondozás teljesen felemészti az időmet - azonban rájöttem hogy nem tudok már nélkülük élni. A rajz viszont nem veszt el az életemből - ezért még magánszemélyeknek megrendelésre ritkán készítek rajzot vagy festményt. Az aprólékos kidolgozás és az igényesség jegyében sajnos nem tudok gyorsan dolgozni. Mindemellett a minifarmmal is foglalkozni kell - hiszen ők adják az ihletet számomra.

Akad olyan rajz, amely 7 hónapig készült, ám az eredményt látva az új tulajdonosa is megértette, miért tartott eddig a képalkotás.

(...)

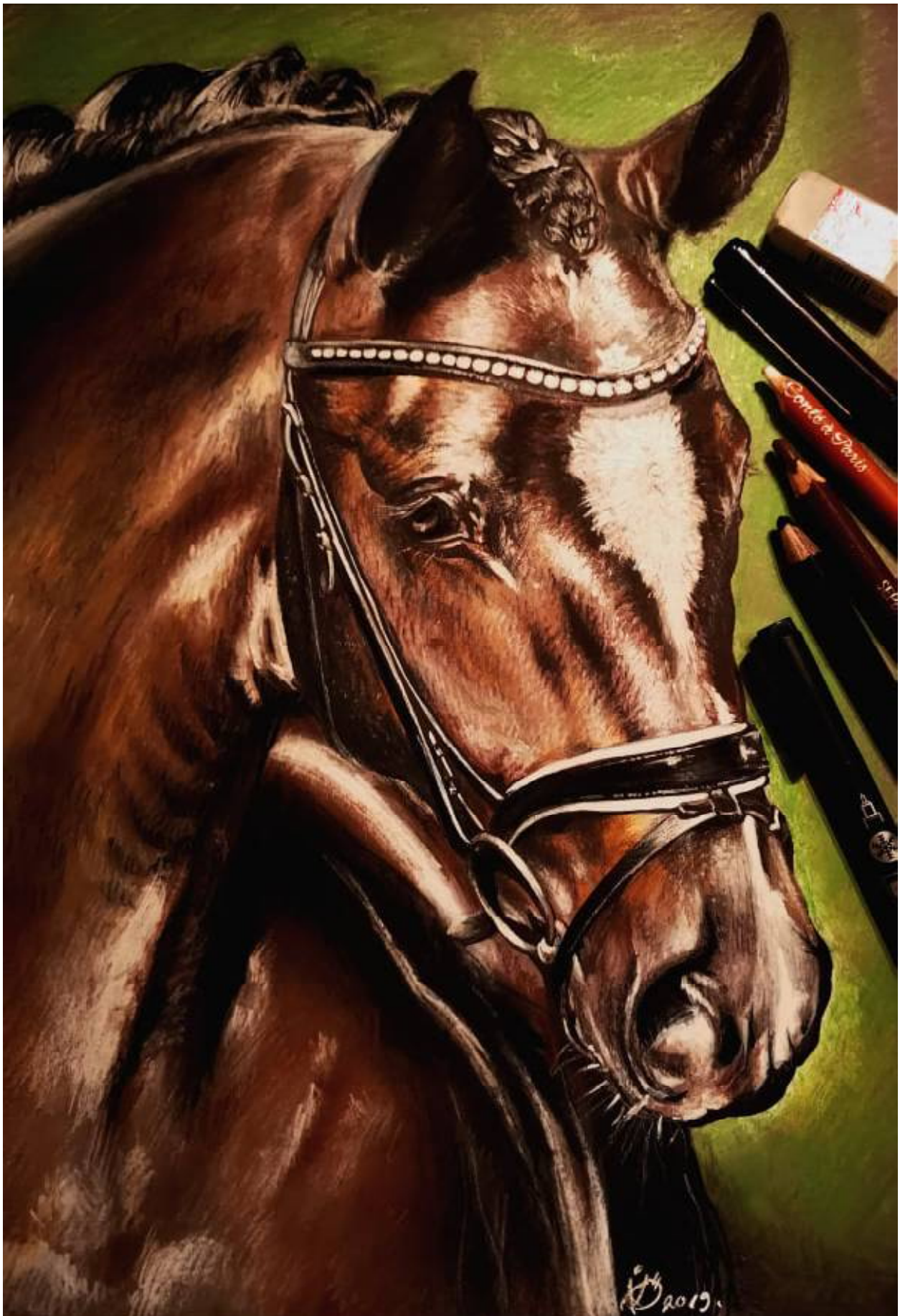
Egyszóval rengeteg a munkám, de rengeteg ihletet kapok nap mint nap, és öröm, amikor valakinek jó szívvel elkészíthetem azt, amire vágyott. Láthatom az őszinte mosolyokat. Ezért megéri.

2020.05.20.

Dorottya (Dóri) néhány régebbi és új rajzát, festményét mutatjuk be a kedves olvasóinknak. A tehetség soha nem vész el, és ez végtelenül megnyugtató. A Szerk.

Dorottya és a lova

SISKA PÉTER

Farce

1.

A déli harangszó amnéziát okoz.
Az emlékezet
csak egy tányér
gőzölgő leves az asztalon.

2.

A valóság háború.
A terasz, az ezüstnemű
és a sziklakert –

anomáliák.

3.

Mellettem fekszik.
Próbálok felidézni az arcát.
Nem tudom.

Sötétedik. És nincs párnánk,
nincs takarónk.

HÖRÖMPŐ GERGELY

Kárpátalja

Most reggel másként süt a nap,
és máshonnan fúj itt a szél,
de az ősz itt is nyárias;
milyen lehet a tél?

Kisebbek itt a tehenek,
csönd van, és sok a kecske,
hatalmas birkanyáj legel;
-sokáig harangoznak este.

Másmilyenek az emberek
és sokfélék nagyon,
a vonat túl lassan dőcög,
tengeri zöldell vastagon.

És egyformák az emberek,
és olyanok, mint máshol,
mert egyformák a jó magyar szívek
itt is, közel és távol.

ifj. CSERVENÁK MIHÁLY GYÖRGY

Karbunkulus

Úgy érzem, most már ideje elmondanom,
 Hogy Veronika ki is volna. Hát... Kezdetben
 valaki volt. Egy arc, egy test, egy eszme,
 Pár hitvány emlékebe karolva.
 Kezdetben egy olyan lány volt, aki minden
 Kinccsel bírta ezt a világot, és ragyogott,
 Ott fenn magason fáلمي femes férgeteg felett,
 Egy odvas kórisfára kötött puha kenderkötelet,
 Épp úgy színe volt az őszi tájnak, mindene;
 Termékeny föld szeme színe, óh, a hangja...
 Göndör fűzfa tajtékosa volt haja, és minden
 Szava csengett, bongott mint a bezerédi templom harangja.
 Olyan kis tobzott gyapjúkötég pompázott fején.
 Néha beleharapott volna az ember... csak az íze kedvéért.
 Átkozott drágakő. Bár leköptelek volna,
 Most nyirkos semmit tapogatok magamban tarolva.
 Minden élő hulladékot, a keservesség rácsai,
 Az önitélet, és a számadás mögött bújtatok hitegetve,
 Megalkudva a tudattal, hogy itt valami nagyon nem stimmel,
 Most meg valami szittyá amóbát játszok
 A már általam is megvetett lelkiismeretemmel.

Picsába.

Már magam előtt is szájalmas amit csinállok,
 Hogy itt egy bók, egy emlék, majd egy kibaszott átok,
 Gyomorfehély a tény tulajdon képpen,
 Hogy tulajdon képpen, a „tulajdon képpen”,
 Hogy csak a számadástól félek éppen,
 Mert még nem adom le a forgató könyvet, hogy
 A film végén, a nagy csattanó a csók legyen,
 Majd hebegve dadogva elmondom, hogy mindent érte tettem,
 Ő megölel, és megvált, hogy kimondja,
 Hogy minden tartozásaim megfizettem...
 Dehogy. Már így is többet tettem érte.
 Most Veronika ugyan az mint volt.
 Megöregedett és meghalt, és mostanság,
 Már csak egy emlék a senki földjén.
 Ő egy monumentális síremléke mindennek,
 Mindenki nem mondott, meg nem értett,
 Viszonyatlan, gyermeteg szerelemnek.
 És Veronika nem is tudja, hogy mily nehéz is ő.
 Táncolnak röppenő léptei az acélvárosban,
 Mert az ő a szürkeségben, mint „testnek a táp”
 és kacagó hangja zsong a szmog-burokban,
 Hogy az élet... hogy az élet megy tovább.

KISS ANNA MÁRIA

Szegény öregek panaszai, járvány idején

A lányom nem érint meg engem,
az út bal oldaláról ordítja át
a halál jobb oldalára, hogy szeret.
A járdaszegélyen lépegetek,
mint a rossz gyerekek.

Kapuk alatt bújok,
hogy lássam a reménykedő
tekintetét,
de ő nem néz rám,
csak megy anyátlanul – valahová.

VÉGH TAMÁS

A régi ugaron

„Csönd van. A dudva, a muhar,
A gaz lehúz, altat, befed
S egy kacagó szél suhan el
A nagy Ugar felett.”
/Ady Endre: A magyar ugaron/

Roppant-nyarú Magyarország,
új Csák Máték zászlai lengenek,
s a szolgálhad éljenez verejtékszagú éjjelen,
s helytől-helyig ingázik a szakértelem,
megannyi magyarul beszélő szerszám
rakja serényen a díszes térköveket, téglát,
régí vonalra új síneket. Engedelmes a táj,
kéz alá hajlik, jajtalan adja magát. Látni
az útról menetoszlopaik: autópálya Magyarország.
Nyárba szállt a fesztiválipar is,
Eldorádó minden szegleten, pántlikás
vízfejek gyűrűznek szertelen,
s úton van, s hirtelen ott terem, s zenél,
miközben lepusztult külvárosok menetelnek
végzetük felé, s Kispest szélén gazban áll
egy temető a traverzek között,
s a füstölgő géptömeg csak túlköelve özönöl.
Szédelegve jár az óslakos proli, öreg idegenként
lódörög a meghagyott díszletek között.

Csak a tested van itt, és őrzött múltad még jóra andalít.

Toronydaru-Magyarország, szétvert kövek
felmart földeken, s az új mederbe préselt vizek
még engednek neked.
S a boldog kevesek, a nyegle tízezer,
Egoturisttal járja útjait, s „ez az önmegvalósításba
fulladt világ” feledi a többség gondjait. Közösségi
gondolat? Ugyan! Másra vár ma valamennyi
érzékletes kapcsolat, s napi haszonkulcsok nyitják
a jelent. Az ego jövőre tervez, hiszi, hogy holnap
is lehet itt keresni eleget, hisz „csak áru és árulás van.”

Közben a költő szóért kutat, amit értenél, de kinek is mutathatna ő ma már más utat? Aki figyelne rá vágyó szívvel, s akinek homlokán talán az Isten ujja, de kinyújtott karja új Szodoma felé mutat. Érzi belül, hogy egy út maradt, amely az ellenkező irányba tart, s egyre keskenyebb, szinte csak nyomni az az, ösvény, ami *felfelé* halad. Szerverrendszer-Magyarország, hibrid technikák, törmelék- Magyarország, csóró urak, langyos nyomorúság. *Endre úr, ha újra köztünk járna itt, ostorral verné ki az ólból a kultúra kufárait.* Mert minden hajnal elvadultan csöndes, az utcán nincsen árnyék, stuccolt fák közé szorult a nap, mint egy ágrólszakadt lelenc. „Oly korban” vergődik most a költő, hogy inkább suta dalt nyög, hogy megéljen, s a néma csikó nem nyerít, díszhal csupán, amit mulatságra tart magának a gazdasági elit.

Csak a múlt igaz, s tegnapi csöndje ma is átöleli lelked, mert maradnod csak azokért kell, akik egy másik jelenben veled, s érted élték az életük, s felmutatták az égre fénylő szívük áldozati kelyheit.

H. TÚRI KLÁRA

Bánk boldogtalan földje

A királynét megölték
s Bánk sorsa sem könnyebb
nem úgy ám a tibornak
bátran csalhat lophat
s mégsem büntetik meg

Már ennek az új urak
fölöttébb kedveznek
holott neki nem tyúkra
aranytojásra fáj foga
s rászokva a közösre
privatizálna örökre
El a földet lábad alól
mindent maradéktalanul
hisz mért haragudna a nép
más uracsok ellen ha vét

Különben is ki az a nép
kikerülni van út elég
s vetvén elék a koncot
arravaló nyolcszáz év
ötet azér' hogy eltűrjék
s feledjék *szegény* tiborcot

*Hej magyarok búskomorok
mihaszna mind ki nem boldog
meddig halad s hol épp a had
tétlen tűrni mint fosztogat
hogy-hogy ma nem harci szempont*

*Mire való volna az ész
mely csak gazdagodni kész
aranyat maga magának
s rossz papírpénzt a hazának*

A királynét megölték
Bánk sorsa se könnyebb
száma nőtt a kérkedőknek
s egyre több úri tiborc
köp szembe örökidőket

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Éhes vagyok

Még nem jártam a Burgban.
Habsburgsárga, gondolom.
A Lipót is. Rége nem láttam.
Húvös volt, de sokholdas. Ósfás,
ahogy a dublór tulaj mondja.
Ingathatatlan.
Az ingókat szétzavarták.
Világgá. Nem mese.
Hess. Kétértelmű. Gondold meg.
Ennyi híresség között persze,
hogy mindenki Napóleon
vagy Einstein, de
Svejk is lehetett.

Napról álmodott a sok bolond.
Ha lebukott, ha felkelt.
Nem az ő csillaguk volt.
A holdak sem.
Pedig mindegyiknek jutott.
Volna.
De nem lett kimért.
Zabrált. Íze van ennek.

Itt a fűz alatt magam vagyok. Csak.
Ennek a haját sosem vágják le.
Bokáig ér, néha susog.
Biztos udvarol. Tanulgom a nyelvét.
Válaszolgatok. Amikor kérdez,
hogysus, én megsimogatom és
a hajába suttogom: mus.
Így már tudom, egyre gondolunk.
A kapcsolatunk.
Köszöntés. Pacsi.

Itt jutott eszembe az előbb is,
hogy még nem jártam a Burgban.
Útlevelem sincs.
Birtoklevelem sincs.
Már spórolok, hogy a Margitszigetre
egy belépőt meg tudjak venni.
Mert régen is volt.
Én is. Ott-itt.

Éhes is vagyok.
De most máshol osztják a kaját.
A nővéreim is szétszaladtak.
Még nem jöttek vissza.

Biztosan a Burgba mentek.
Ott ki a király?
Ott tényleg minden nap április 1. ?

HORVÁTH ÖDÖN

Esti rózsák között

Itt üldögélünk rózsalugasunkban
tegnap újra lakkozott szép padunkon.
Milyen jó most kinn a kertben, magunkban
lenni: bámulni a hegyeken túlról

érkező, vörös szegélyű felhőket.
Álmélkodva hallani, hogy kuruttyol
a béka, csipog a veréb, s az őket
is lepipáló rigó, amint újból

s újból cifrázza szívszaggató szépen
szerelmes énekét a fenyő csúcsán.
Rád nézek. Tüneményes vagy. Megkérdem:

nem fázol-e? „Nem.” – válaszolod kedves
hangon, amitől nagyon jókedvem lesz,
s megfoghatatlan, élő álom hull rám.

B. TÓTH KLÁRA**Napfénymegálló***(J.B.-nek)*

Koponyára tapadt
hajad csíkokra hasítja
az eget, mint tépés-
csinálók a lepedőt,
időedzette arcéleden
kicsorbul minden
sugár,
a fény beégeti magát
a hajkötegek közé,
fehér sávjaiból kiharap
egy szegmensívet,
göndörödő tincseidben
körbezáródik
egy-egy miniatűr
univerzum, mintha
le akarnának
keríteni maguknak
egy kis privát
örökkévalóságot.

FELLINGER KÁROLY**gyerekversei II.***(Rántott hús)*

Sem anya, sem apa nem szeret főzni,
így hát mindig a nagyi készíti
el nekünk az ételt.
De most a nagyi
kórházba került, s mivel
csak az otthoni kaját
hajlandó megenni,
anya és apa elhatározták,
megemberelik magukat,
rántott húst készítenek neki
sült burgonyával.
De hogy mi fog ebből
kisülni, azt még a nagyi
sem tudhatja, pedig a berámázott fotója
ott lóg a konyha melletti szoba falán,
és esküdni mernék
a bátyám életére,
azon a képen a fejét csóválja,
vagy lélegzet-visszafojtva hallgatózik.

(Bátorság)

Nagyapa életében először
és utoljára azon zsörtölődik,
hogy maholnap elfogy a pénze,
mert nagyanya mindent
csak magának vesz,
ráadásul mindenből kettőt,
és ez így nem mehet a végtelenségig.
Erre nagyanya megtanítja nagyapát
kesztyűben dudálni,
veszi a bátorságot,
és elhallgattatja.
Úgy látszik, mégiscsak
igaza van nagyapának,
nagyanya a bátorságot
is csak magának veszi.

(Bújócska)

Apa, most
ne bújócskázzunk,
de ha én mégis elbújok
a ruhásszekrénybe,
amíg neked kell
vigyáznod rám,
az anyu téged fog
hamarabb megtalálni
és elővenni.

(Seprő)

Anya szereti a rendet,
ha kezembe nyomja a seprőt,
azt mondja,
ne seperj semmit a szőnyeg alá.

Képzeljétek, erre azt
álmodtam, hogy repülő
szőnyegen utazom anyuval.
Öreg seprűjén ülve
a csúf boszorkány suhant el mellettünk.
Amikor lenéztem
szédülten a földre,
úgy láttam, hogy az
tényleg a varázsszőnyeg
alá van söpörve.

FETYKÓ JUDIT

Kötörők (Aranyásók)

Hazugság, kábult önámítás,
mit csodának dalnak hisznek.
A hegy kincseire vigyáz,
mit sem ad érdemtelennek.
Lábak tiporják köveit,
s az elvakult szem mégse lát,
arrébb rúgja az ametiszt,
nem ismeri fel aranyát,
keresi törve a sziklát,
hol az aranyrög, hol a kincs,
sosem tudja meg annak titkát,
hol van, mi lelkében nincs.
Hazugság, dicsekvő mesék,
üres, önisméltó semmi.
A láng, az izzás csak emlék.
Meddő a lélek ércet keresni.

ELBERT ANITA**A varázsfű**

Kerek erdő rejtekében egy napsugár szüremlett be a lombok
 Fésűin, és füelve a tört csendet, lelked hangjára leszakítasz
 Egy varázsfüvet, melynek nedve rácsöppent kézfejedre, s
 Rögvest energiával eltelve, életre kelsz felrebbenve
 A mennyekbe. Az ég tavából szürcsöl majd a hajnal,
 Letérdel egy őzike a rétre, hálát adva léte okán
 A mindenségnek. Mintha a szél sűgna, szállna,
 S az ember napjai egy kis fűkocka szálai volnának,
 Ez az emberi sors, sóhajtva egyet rá a lét, mert
 Egyedül lenni nagyobb esemény, mint az élet
 Tengelyén vergődni. Mert a fűszál akkor is itt
 Lesz még ezen az öreg Földön, amikor te már
 A túlvilágra költözöl, rebbenek fölötted
 A báránnyfelhők, s szívedben kigyullad halálod.
 Lelkem a varázsfű, mely nem tágít az Isten
 Mellől, szorosán átölelvén, a menny szívémen
 Dobogva, érzem, van még időm, feltámadni,
 Bennem. A jóság karabélyán függ a selyemfű,
 Folyékony aranyat állítva elő belőle, édes nedűt
 Sajtoltva ki mézként, mintha a varázs idáig elérne.
 Élesztőfűvel feltámadsz a halálból, összeforraszt
 Téged így az élet, s így válsz az élet koporsójában
 Eleven lényeggé, életjelenséggé. Kortyolgatják
 A színeket a fénnyalábok, káprázó fények
 Keresztűzében, vakító élet terében, senyvedő
 Selymek rejtekében. Varázsfüvek lengnek
 A szélben, selymes érintésű áramlatban,
 Könnyű áramlású réten, reszketve sajjó
 Darabokban. Én vagyok a selyemfű,
 Most e lobbanó percben, hisz életemhez nem
 Tudok tenni egy dekát sem, amit pedig magam
 Tehetnék, azt Istenért megteszem, mert magamért
 Már én már nem tevékenykedem. Egyszerű,
 Mágikus jelváros a rét, melyben minden egyes
 Selyemfű kóróként, gazként hatványozódik, de
 Hatóereje felemeli a fűből, ezért mondom én,
 Méz és gyógygyerő a selyemfű, de az első inkább
 Jelentkezik többször, mint az utóbbi.
 Csoda dobban, ha egy varázsfű egyik pillanatról
 A másikra gyógyít, vagy varázsol, mégsem ez
 Benne az érdekes, hanem az a tézis, hogy él.
 Ha csak egy fűszállal volna kevesebb az Isten
 Kertjében, mint kell, már felborulna a föld tengelye,
 Ezért kell elfogadni a mát, varázslatos jelvárosként.

PÁLYÁZATOK

Íróknak, költőknek hirdet nyílt pályázatot az **Előretolt Helyőrség** szerkesztősége a **Petőfi Irodalmi Múzeum** és a **Petőfi Irodalmi Ügynökség** támogatásával. A múzeum arról tájékoztatta az MTI-t, hogy friss, minőségi tartalommal akarják ellátni a magyar olvasókat a koronavírus-járvány miatti kijárási korlátozás idején.

A szerkesztők által közlésre elfogadott pályaműveket a lehető leghamarabb kifizetik, így segítve a magyar szerzőket. A kortárs irodalmi alkotásokért egységesen 25 ezer forint honorárium jár, összesen több millió forintos keret áll rendelkezésre – tették hozzá. Egy szerző többször, több művel is jelentkezhet, ám kizárólag új írásokat várnak – közölték.

A pályáztatás folyamatos. Az elbírálás során előnyt élveznek a gyesen, gyeden lévő, illetve a legalább két gyermeket nevelő szerzők. A nyertes pályaműveket naponta közzéteszik az interneten. A felhívás a veszélyhelyzet végéig vagy visszavonásig érvényes. A pályázatokat elektronikus úton, a helyorseg.szerkesztoseg@gmail.com címre várják – olvasható a közleményben.

(MTI)

Zenthe Ferenc drámapályázat

A Zenthe Ferenc Színház – névadója születésének századik évfordulójára – nyílt drámapályázatot hirdet, két kategóriában, melyekben a műfaj szabadon választható.

Az I. kategóriában

Olyan műveket várunk, melyek Zenthe Ferenc filmjeiből merítik témájukat és/vagy azok színpadi adaptációi, illetve átdolgozásai.

A II. kategóriában

2022-ben ünnepli Salgótarján várossá nyilvánítása 100. évfordulóját. Ezen centenáriumi évhez kapcsolódóan olyan színpadi műveket várunk, amelyek Salgótarján város sorsfordító, történelmi eseményeiből, vagy polgárainak mindennapi életéből merítik témájukat, illetve a város valamely jeles személyiségének életét dolgozzák föl.

A pályázatra kizárólag olyan magyar nyelvű színdarab nyújtható be, amely még nem jelent meg nyomtatásban, nem mutatták be színpadon, nem nyert díjat korábbi drámapályázatokon, illetve előadási, vagy közlési jogával más intézmény nem rendelkezik. Egy szerző (vagy szerzői társulás) csak egy művet nyújthat be a pályázatra.

A pályaműveket két – írógéppel írt, vagy számítógéppel nyomtatott – példányban kell beküldeni. A pályázat jeligés: a szerző nevét és címét kérjük, hogy külön lezárt borítékban mellékeljük.

A pályázatokat kizárólag „Drámapályázat” feliratú postai küldeményként kérjük a Zenthe Ferenc Színház címére (3100 Salgótarján, Fő tér 5.) eljuttatni, a postabélyegző legkésőbbi dátuma 2020. szeptember 30. lehet.

A színházi és irodalmi élet neves képviselőiből álló bírálóbizottság a két kategóriában egyenként 1,5 millió forint összegű díjat ad ki, továbbá egy-egy 800.000 Ft értékű különdíjat adhat ki

Az eredményhirdetés 2021 januárjában, a Zenthe Ferenc Színház Kultúra Napi premier előadása előtt lesz.

A díjnyertes műveket a Zenthe Ferenc Színház a 2021-22-es évada során színre viszi, a Palócföld c. folyóirat pedig megjelenteti.

A 2021-22-es évadra a győztes drámák magyarországi bemutatásának kizárólagos joga a színház, a szöveg első közlésének joga a folyóiratot illeti.

A Zenthe Ferenc Színház kész a pályázaton részt vevő többi – arra érdemes – művet is a későbbiekben színpadra állítani. A pályamunkák kéziratát nem őrizzük meg és nem küldjük vissza.

A pályázattal kapcsolatban érdeklődni lehet:

Sándor Zoltán, művészeti vezetőnél

telefon: 30/382-7503

e-mail: szervezes@zentheshinhaz.hu

valamint a színház titkárságán:

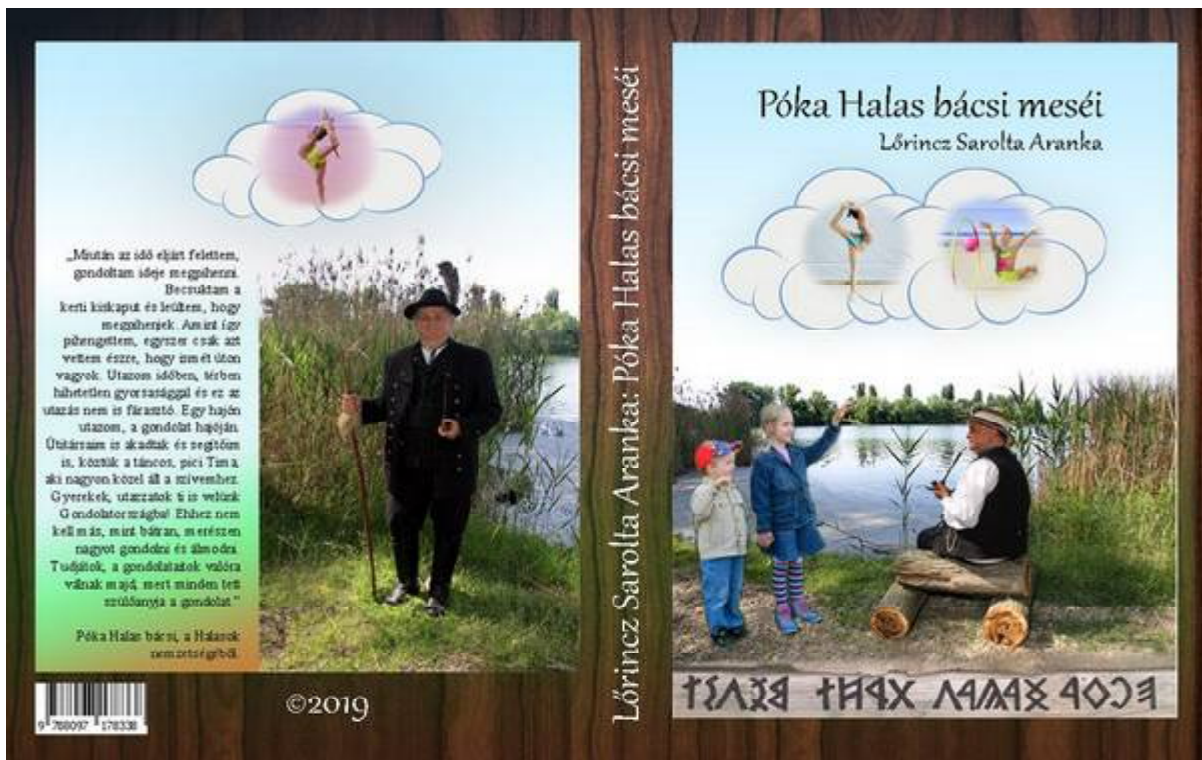
telefon: 32/411-119

e-mail: titkarsag@zentheshinhaz.hu

KÖNYVAJÁNLÓ

Lőrincz Aranka Sarolta legújabb könyvei

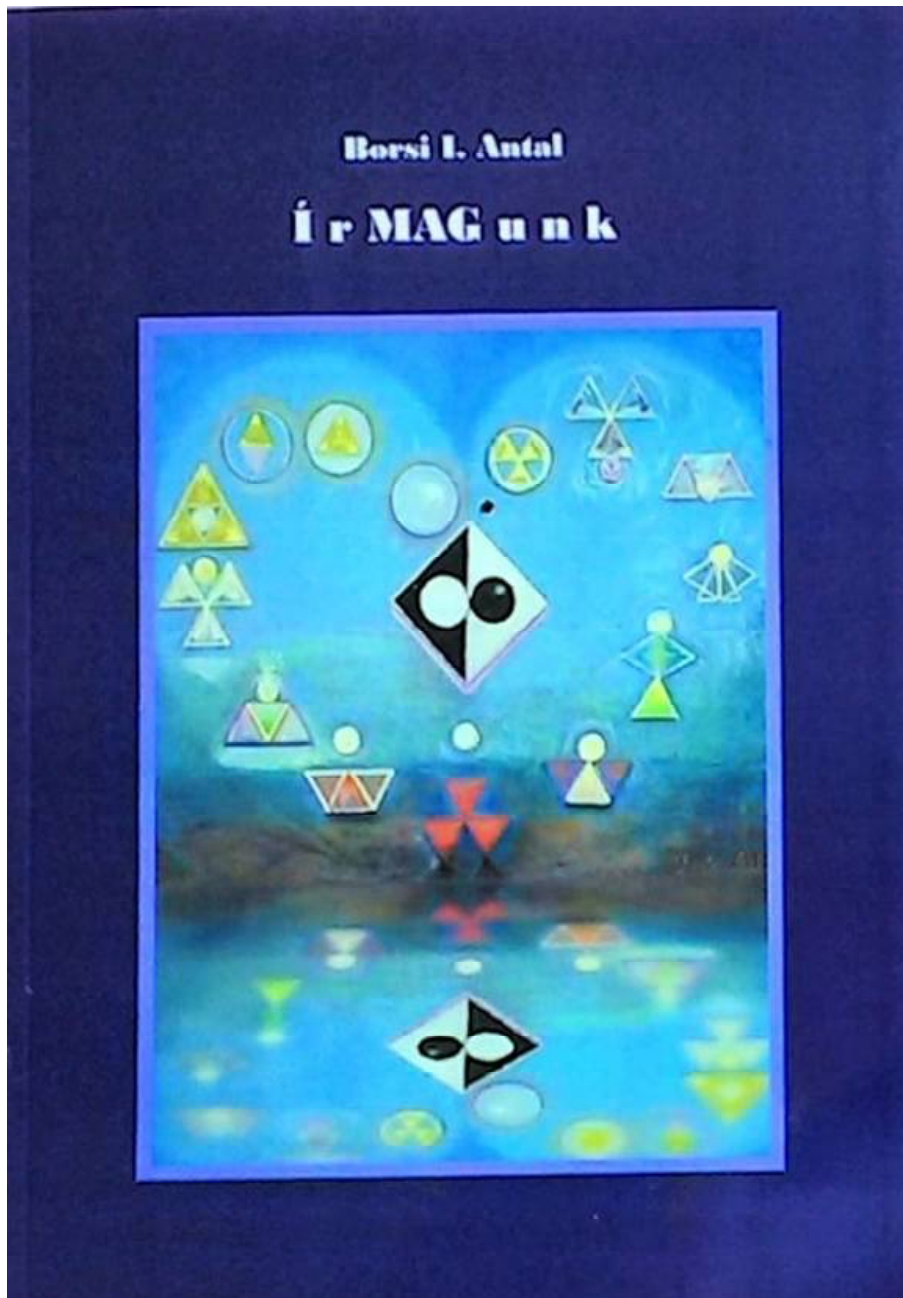

Megjelent Borsi I. Antal ÍrMAGunk című könyve.

„E könyv lehet, hogy csak egy halom papír, melynek súlya van. Esetleg olyan novellákat találsz benne, melyek élménnyel töltenek fel. De lehet egy könyv, mely számodra misztérium, vagy beavatás. Ismeretek, útmutatások. Életed jelzőtáblái, ha saját utadon jársz, s a Tudatosság megtalálásához vezetnek. Szolgálja személyes vágyadat, hogy megtaláld az isteni részedet. De akár a Valóságod vágya, hogy az isteni tapasztalásból a teremtés felé tereljen! Így lesz az élő a Tudatosság, hogy érezd azt, hogy a papírnak súlya van. Ha úgy kell, akár gyűjtősnak használhatod azt.

E könyv nem az Igazság-tól jött küldemény, hanem egyik kép a Valódi-ról. Ha azt keresed itt - ebben a könyvben - akkor tévúton jársz, és máris tedd le! Az Igazság az EGY, de végtelen nézőpontból látszik. Abból az egyik viszont, csakis a Tiéd! A Valót nem találd meg a leírt sorokban, hanem azok között leled meg. Ott töltöd meg a saját életed lényegével:

Jelenben lenni – itt és most – aki Vagy! Csak lejegyeztem: Borsi I. Antal”

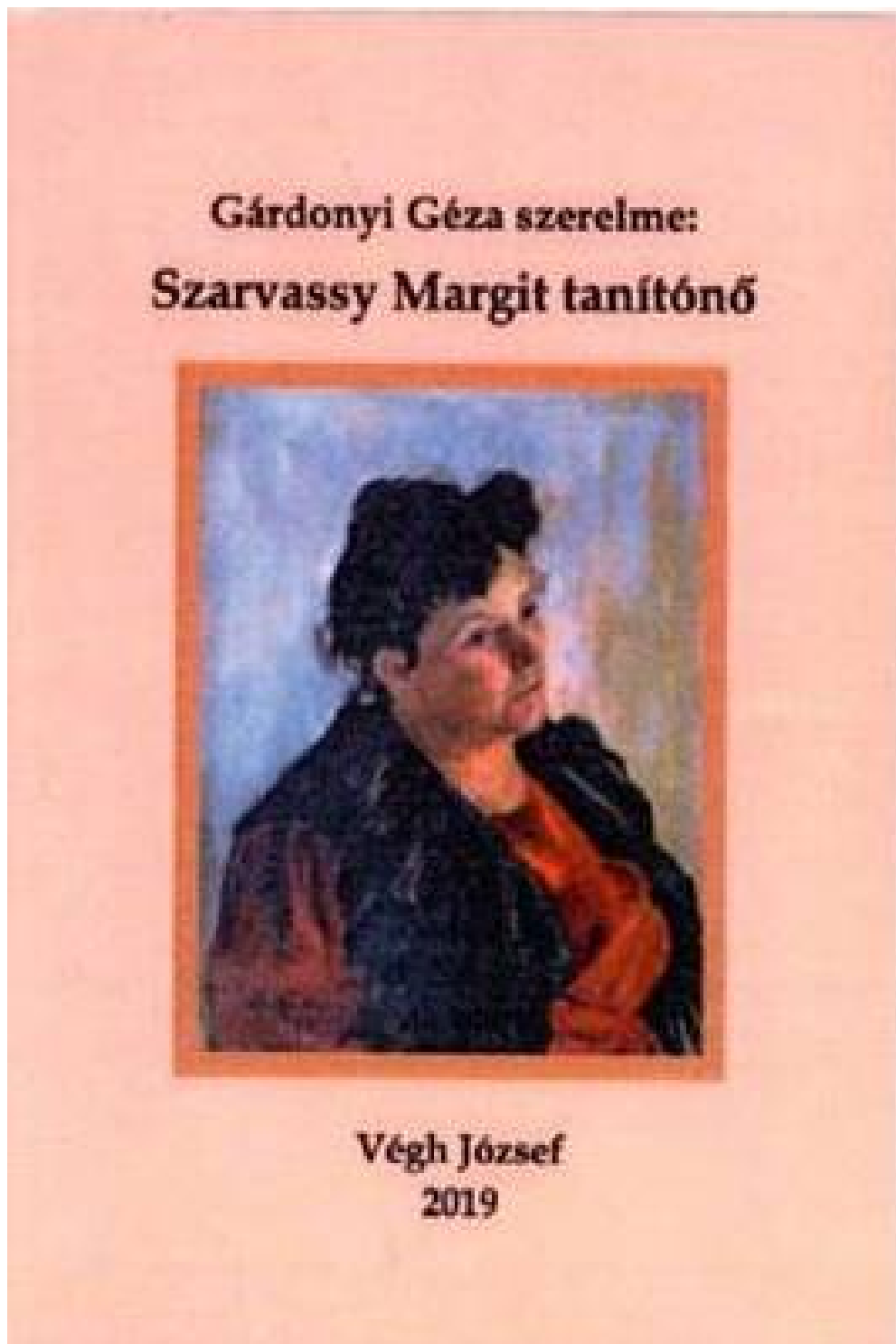

Megjelent Végh József mkl. két újabb kötete!

Gárdonyi Géza szerelme: Szarvassy Margit tanítónő

és

Nógrádi szlovák gyökereink III. – Háborúk nógrádi hősei és áldozatai

https://www.youtube.com/watch?v=TESYJNKHPXI&feature=share&list=UwAR13uD0Y9DQOEIPQTSO9Y8M4zVz6w_X6fDcIK8fd_HCmQ_Cq0FIMCg

Nógrádi szlovák gyökereink III.
Naše novohradské korene III.

Háborúk nógrádi hősei és áldozatai
Novohradskí hrdinovia a obeť vojen

Végh József
2019

KARAFFA GYULA

kőbe...

a végtelen értelmezhetetlen annak
aki csak egy szeletét éli az időnek
az idő megfoghatatlan annak aki
a napokat egyiket a másik után éli
az élet felfoghatatlan annak aki
nem látott még halált pusztulást

nem jutnak eszembe igazi szavak
csak kőbe vésett közhelyek

fel...

tekintetét az
égre emelte és várt
nem történt semmi

sóhajtott egy nagyot és
megint a földet nézi

hit...

nincs isten mondta
sokszor mikor lefeküdt
van isten mondta

mikor reggel meglátta
az arcát a tükörben

para-doxa...

miért van az hogy
értelmes emberek a
tőlük butábbak

elismerésére és
megértésére vágnak

(l)élek...

amikor gyerekek vagyunk
mindent nagynak látunk
felnőtt korunkra
minden összemegy
öregkorunkra
mi megyünk össze
és a lélek
már nem fér el bennünk

ez a halál

E havi számunk szerzői:

Börzsönyi Erika (Pásztó) Budapest író, költő
Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság, helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató
Ifj. Cservenák Mihály György (Szügy) Szügy, költő, slammer
Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő
Fellinger Károly (Pozsony, 1963) Jókai, költő
Horváth Ödön (Budapest, 1938) Kismaros, hitoktató, költő
Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 -†Kisvác, 2007) református lelkész, költő
Kiss Anna Máia (Balassagyarmat, 1964) Gárdonyi, költő
dr. Koczó József (Perőcsény, 1950) Vámosmikola, helytörténész, ny. iskolaigazgató
Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró, író
Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író
Lőrincz Sarolta Aranka () Ipolybalog, író, költő
Siska Péter (Nyíregyháza, 1984) Nyíregyháza, költő,
B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő, restaurátor
H. Túri Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő
Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök, költő
Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász
Végh József mkl (Diósjenő, 1953) Diósjenő, helytörténész, múzeumigazgató

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:
Karaffa Gyula

Helytörténet:
Végh József mkl.

Képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
+3630-383-5385
+3630-182-5482

Email cím:

krasznaigyula9@gmail.com

Ha anyagiakkal is támogatná a lapot, itt megteheti:
Krasznai Gyula 63800018-10017289

Weblapok:

www.karaffamese.freewb.hu
www.karaffagyeb.freewb.hu
www.karaffaboros.freewb.hu
www.retsag.net

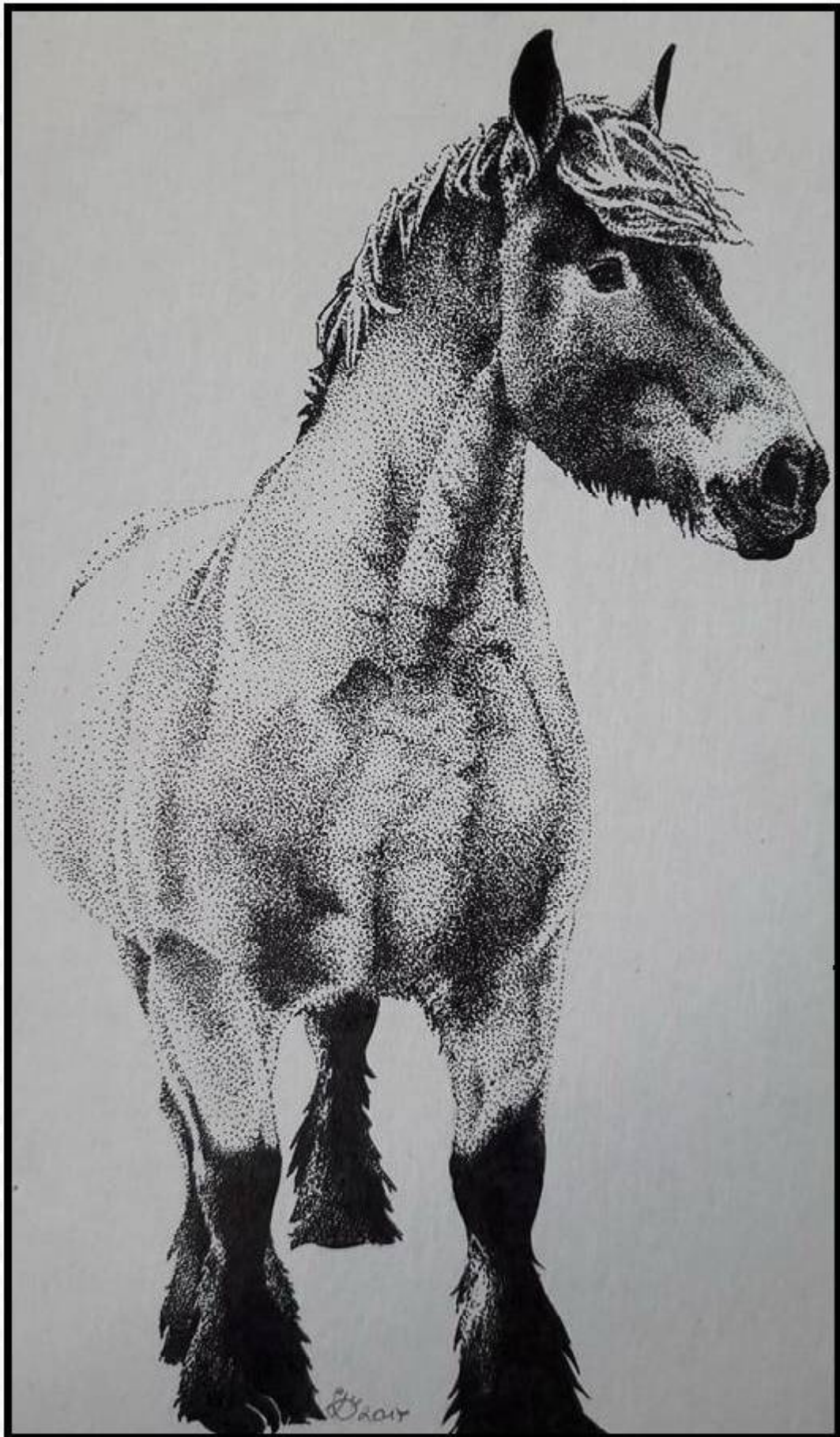
Terjesztés: kizárólag ingyenesen letölthető PDF formátumban.

NMHH CE/7456-5/2018.

Internetes lapunkra is vonatkoznak a szerzői jog védelmének szabályai, ezért a Börzsönyi Helikonban megjelent bármilyen anyag más felületen, lapban való felhasználásához az érintett Szerző előzetes engedélye szükséges!

A Börzsönyi Helikon 2012. március 27.-től tagja az Ipoly Eurorégió Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés Egyesületének.

Koczka Dorottya rajza